

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Iva Zemanovičová

SOCIÁLNĚPSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY HUMORU

SOCIAL PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF HUMOR

Praha 2011

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Slaměník, CSc.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří mi při psaní diplomové práce pomohli.

Děkuji PhDr. Ivanu Slaměníkovi, CSc. za jeho cenné rady, ochotu a podporu během vedení diplomové práce.

Za pomoc s lokalizací metod do českého jazyka děkuji Mgr. Rastislavu Durišovi.

Za rady a podporu při statistickém zpracování dat děkuji PhDr. Luděkovi Stehlíkovi.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala také své rodině a přátelům za podporu a dodávání sil při psaní této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Praze, dne 27.7.2011

Iva Zemanovičová

Definování a rozebírání humoru je kratochvílí lidí bez smyslu pro humor.

Defining and analyzing humor is a pastime of humorless people.

Robert Benchley

Abstrakt

Teoretická část diplomové práce nejprve nastiňuje základní teorie humoru. Následně se zabývá psychologickými funkcemi humoru, a to konkrétně kognitivními, sociálními a psychohygienickými. Protože preference, obsah i sdílení humoru jsou významným způsobem ovlivněny životní etapou, v níž se člověk aktuálně nachází, zaměřuje se diplomová práce i na poznatky týkající se vztahu ontogenetického vývoje člověka a humoru. V diplomové práci se autorka dále soustředí na smích, který představuje nejčastější reakci na humorný stimul a smysl pro humor, coby důležitou osobnostní charakteristiku člověka. Závěrečná kapitola mapuje roli humoru v různých tématech sociální psychologie. Zabývá se jeho vlivem na sociální interakce, postoje či vztahy člověka, s důrazem na vztahy blízké. Prostor je věnován také genderovým rozdílům a podobnostem v rámci používání, preferování a oceňování humoru. Humorem se zabývá také v souvislosti s komunikováním agresivních a hostilních obsahů.

V empirické části je zkoumána souvislost mezi spokojeností ve vztahu a používáním humoru ve třech typech blízkých vztahů – v partnerském, rodičovském a kamarádském. Výzkum se dále zabývá otázkou, zda existují rozdíly ve funkcích humoru mezi jednotlivými blízkými vztahy. Empirická část je založena na kvantitativním zpracování dat. Na základě dat získaných využitím dvou dotazníkových metod byla prokázána souvislost mezi používáním různých typů humoru a spokojeností ve všech třech blízkých vztazích. Statistická analýza také prokázala signifikantní rozdíly v používání různých funkcí humoru v různých typech blízkých vztahů.

Klíčová slova: humor, smysl pro humor, sociální psychologie, blízké vztahy

Abstract

The theoretical part of the thesis first outlines basic theories of humour. Further, it deals with the psychological functions of humour, specifically cognitive, social and psychohygienic. Since preference, content and sharing of humour are to an important extent influenced by the life period in which a person finds himself/herself, the thesis also focuses on the connection between humour and ontogenetic development of human. In her thesis, the author also pays attention to laughter, which represents the most common reaction to a humorous stimulus, and to sense of humour, being an important personality characteristic of people. The final chapter maps a role of humour in various themes of social psychology. It deals with its influence on social interaction, attitudes or relationships, with emphasis on close relationships. Gender differences and similarities in using, preferring and appreciating humour are covered too. Finally, it discusses humour in connection with communicating aggressive and hostile content.

The empirical part contains research on the connection between satisfaction in a relationship and using humour in three types of close relationships – with a partner, parent and friend. The research further addresses the question whether there are differences in functions of humour between the close relationships mentioned. The empirical part is based on quantitative data analysis. Based on the data collected through two questionnaire methods, the connection between using different types of humour and satisfaction was demonstrated in all three close relationships. The statistical analysis also showed significant differences in using various functions of humour in different types of close relationships.

Keywords: humour, sense of humour, social psychology, close relationships

Obsah

I ÚVOD.....	9
II TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Psychologie humoru	10
1.1 Teorie humoru.....	10
1.1.2 Teorie superiority	11
1.1.3 Teorie arousalu.....	13
1.1.5 Teorie převrácení	14
1.1.6 Integrativní přístup.....	16
1.2 Psychologické funkce humoru.....	16
1.2.1 Kognitivní funkce	17
1.2.2 Sociální funkce.....	19
1.2.3 Psychohygienické funkce.....	19
1.3 Ontogenetický vývoj humoru	24
1.4 Jevy spojené s humorem	31
2 Sociální psychologie humoru.....	48
2.1 Humor v sociálních interakcích.....	48
2.2 Humor a postoje	49
2.3 Funkce humoru v sociálních skupinách	54
2.4 Humor a agrese	60
2.5 Humor a jeho vliv na sociální percepci a atraktivitu	61
2.6 Humor a gender.....	63
2.7 Humor v blízkých vztazích	66
III EMPIRICKÁ ČÁST.....	71
3 Vytyčení předmětu a problému	71
3.1 Výzkumné předpoklady	71
4 Metoda	72
4.1 Vzorek a sběr dat.....	72
4.2 Metodologický rámec výzkumu.....	74
5 Shrnutí a interpretace výsledků	118
6 Diskuze.....	122
IV ZÁVĚR.....	126
V LITERATURA	128

VI PŘÍLOHY	141
Příloha č. 1 – Dotazník funkcí humoru v blízkých vztazích	141

I ÚVOD

Humor je komplexní fenomén prostupující různými aspekty života. Proniká téměř do všech sociálních interakcí člověka. Každý ho užívá a obohacuje ho způsobem sobě vlastním. Provází jednotlivce ve všech životních situacích – v krásných, obyčejných i extrémně zátěžových a stresujících. Humor představuje podstatnou součást lidské komunikace a plní tak v životě člověka množství sociálních, kognitivních a emocionálních funkcí.

Přestože se jedná o tak všudypřítomný fenomén lidských životů, byla mu věnována jen malá pozornost v rámci různých vědních disciplín. Vzhledem k množství vydávaných studií v posledních letech však můžeme usuzovat, že se tento trend mění. Na poli psychologie jde studium humoru ruku v ruce s příklonem směrem k pozitivní psychologii. Zvýšený zájem o téma humoru v současné psychologii vyvrcholil v roce 2007 vydáním přehledové publikace *Psychology of humor*, jejímž autorem je Rod A. Martin. V této knize se autor zabývá fascinujícími otázkami humoru napříč různými oblastmi psychologie. Kniha *Psychology of humor* původně inspirací pro tuto diplomovou práci a následně také bohatým zdrojem informací.

Cílem předkládané diplomové práce je zmapovat působení humoru v oblastech, jimiž se zabývá sociální psychologie, a rozšířit její poznatky o fungování humoru v různých typech blízkých vztahů člověka, jako i o vlivu humoru na spokojenost v těchto vztazích. Pro uchopení tématu se však práce zaměřuje také teoretickými východisky humoru a jeho funkcemi. Podrobněji rozpracovává vývoj humoru v souvislosti s ontogenezí člověka, neboť životní etapa významným způsobem ovlivňuje pochopení, obsah i preferenci humoru. Detailně se práce také věnuje jevům, které s humorem souvisí. Podrobněji je probrán smích, coby nejčastější behaviorální reakce na humor a smysl pro humor, jakožto sociálně žádoucí osobnostní charakteristika a konstrukt vypovídající o schopnosti člověka produkovat a hodnotit humorné obsahy. Protože se humor se výrazným způsobem podílí na utváření a podobě sociálního života jedince, je mu věnován poslední díl teoretické části i celá část experimentální.

II TEORETICKÁ ČÁST

1 Psychologie humoru

1.1 Teorie humoru

Teorií humoru se zabývalo velké množství, filozofů, psychologů, lingvistů i jiných odborníků. V odborné literatuře neexistuje shoda v jejím členění. V této kapitole tedy vyjdeme z klasifikace teorií podle Martina (2007), který uvádí pět základních přístupů k teorii humoru, z nichž každá zdůrazňuje určitý jeho aspekt, ale žádná ho nepojímá ve své celistvosti. Syntéza jejich poznatků nám může pomoci přiblížit se k pochopení humoru v jeho ucelenosti. Základní teoretické přístupy ve studiu humoru podle Martina (2007) jsou tedy následující:

1. Psychoanalytický přístup
2. Teorie superiority
3. Teorie arousalu
4. Teorie inkongruence
5. Teorie převrácení (s. 31).

Na závěr se podíváme na integrativní přístup k teorii humoru, jehož autorem je Thomas C. Veatch.

Na každý z těchto přístupů se podíváme podrobněji v následujících podkapitolách.

1.1.1 Psychoanalytický přístup

Psychoanalytický trend ve studiu humoru dominoval ve 40. a 50. letech 20 století, v letech 80. se však téměř vytratil. Tento přístup vycházel z klasického učení Sigmunda Freuda, který se ve své práci zabýval humorem a vtipem. Freud rozlišuje tři kategorie spojené s humorem: vtipy a šprýmy, humor a komiku. Freud (2005) považuje humor za nejskromnější druh komična, přičemž „jeho průběh se završuje v jedné jediné osobě, účast jiné k němu nepřipojuje nic nového“ (s. 213). Komičnu je humor blíže, než vtipu, neboť má s komičnem „společnou psychickou lokalizaci v předvědomí, zatímco vtip je vytvářen jako kompromis mezi nevědomím a předvědomím“ (s. 217). Komično se podle Freuda (1994)

chová sociálně jinak, než vtip. Komika je nalézána, kdežto vtip se tvoří. U každé kategorie vychází slast z jiného zdroje. U vtipu slast vyháží z uspořené zábranné výdaje, slast komiky z uspořené představované výdaje a slast z humoru z uspořené citové výdaje (s. 218). Humorné obsahy, jež si sami šíříme ve svém životě, produkujeme podle Freuda zpravidla na náklady zlosti, namísto toho, abychom se zlobili.

Freudův přístup vychází z přesvědčení, že vtipy slouží k uvolnění nadbytečné energie sexuální či agresivní povahy, vzniklé na úrovni libida. Umožňují nám na chvíli zažít nedovolenou touhu plynoucí z našich primitivních a agresivních impulzů. Kdyby se totiž tyto naše impulzy projevily mimo kontext humoru, zareagovalo by na to naše superego a je pravděpodobné, že bychom prožívali pocity viny. Freud (1994) však na druhou stranu uznává, že existují i takové vtipy, které v sobě žádnou agresi či sexuální touhu nenesou. Jedná se o takové vtipy, u kterých se lidé pobaví na základě čistého kognitivního procesu, jenž nám umožní momentálně sestoupit k nižším logickým a racionálním způsobům myšlení.

Další kategorie humoru se podle Freuda týká situací, ve kterých by člověk prožíval smutek, strach či zlost. Humor v těchto situacích podle Freuda umožňuje člověku vyhnout se prožívání těchto negativních afektů. Jinými slovy humor snižuje utrpení, které díky tomu ztrácí na významu. Freud (1928) vidí humor jako čin rodičovského superega pokoušejícího se o komfort a zklidnění úzkostného ega.

Komika reprezentující třetí kategorii odkazuje k neverbálním zdrojům veselí, např. grotesce či cirkusovým klaunům. Mechanismus v tomto případě funguje tak, že člověk anticipuje další průběh situace, či příběhu. V případě, že se anticipovaná událost nestane, mentální energie se stane nadbytečnou a uvolní se v podobě smíchu (Freud, 1928).

Přístup Sigmunda Freuda není založen na získaných datech, ale vychází z teoretické koncepce psychoanalýzy. Jeho koncept nijak nezahrnuje interpersonální kontext humoru a zohlednění sociálních funkcí, které humor hraje v mezilidských vztazích.

1.1.2 Teorie superiority

Tento přístup je zřejmě nejstarším pojetím humoru, kterým se zabývali už Aristoteles s Platónem. Překrývá se s Freudovým zahrnutím agresivních impulzů v rámci vtipů. Teorie superiority předpokládá, že humor je součástí agresivity a slouží k ponižování. Objektem

humoru může být druhý člověk, vnější skupiny, celky až národy. V rámci obsahu se výrazným způsobem uplatňují stereotypy. Zábavnost či povznesení vznikají, když se ve srovnání s ostatními favorizujeme v tom, že jsme méně stupidní, méně škaredí, méně neúspěšní, nebo silnější (Keith-Spiegel, 1972).

Nejvýznamnějším představitelem tohoto přístupu je Charles Gruner. Tento autor pod pojmem humor rozumí tzv. „*hravou agresi*“ (Gruner, 1997). Nejedná se o agresivitu v pravém slova smyslu, nýbrž se jedná spíše o hru mezi dětmi či mláďaty. Podstatný znak humoru podle Grunera představuje vítězství, které je cílem humoru a rovná se smíchu (s. 8). Není podmínkou, že se smějeme, a tím znevažujeme druhého člověka. Můžeme se stejně dobře smát tomu, co se nám událo – a tudíž jedna část našeho já se může posmívat jiné.

Do této kategorie teorií spadá také tzv. *šibeniční humor*, o kterém pojednává československý emigrant Antonín Obrdlík (1942). Autor vychází ze své vlastní zkušenosti z Československa okupovaného Hitlerem. Podle Obrdlíka (1942) je šibeniční humor takový typ humoru, který „se objevuje v riskantní nebo nebezpečné situaci“ (s. 709). Nese takový obsah, kterým utlačované skupiny zneuctívají své utlačovatele. Šibeniční humor je tak „indexem síly či morálnosti utlačovaných lidí“ (s. 709), kterou zároveň posiluje. „Šibeniční humor, plný urážek a ironie, představuje jejich psychologický únik“ (s. 712). Posiluje morálku a ducha vzdoru lidí, kteří bojují o přežití sebe sama i svého národa. Způsob, jakým utlačovatelé na tento typ humoru reagují, vypovídá o jejich síle. Pokud si mohou dovolit ho ignorovat, pak jsou silní. V případě, že reagují prudce, zlostně a úderně vůči svým obětem, krutě se mstí a trestají, pak si nejsou jisti sami sebou a nezáleží na tom, jak moc prezentují svou sílu navenek (Obrdlík, 1942).

Na první pohled by se mohlo zdát, že vyjadřování nadřazenosti či neuctivosti směrem k druhým směřuje spíše k negativnímu používání humoru. Jak ale vidíme na případě šibeničního humoru i tento humor má své pozitivní implikace v životě. Nejde pouze o vyrovnávání se s utlačováním národů, svou úlohu sehrává i na úrovni jednotlivce, který se tak může vypořádávat s nároky v rámci svého běžného života.

1.1.3 Teorie arousalu

Humor ovlivňuje míru nabuzení organismu. Už Herbert Spencer se domníval, že emoce jsou realizovány ve formě nervové energie (Chafe, 2007). Vědecké kruhy se teoriím humoru založených na arousalu nejvíce věnovaly v 60. a 70. letech minulého století.

Koncepci arousalu rozpracoval Daniel Berlyne, který se zaměřil na různé vlastnosti stimulu, jež nazval porovnávací vlastnosti. Jsou to ty vlastnosti, které dělají stimul příjemným. Neplatí to pouze v případě humoru, ale také u umění, literatury, hudby apod. Tyto vlastnosti zahrnují například novost, úroveň překvapení, komplexnost, změnu, dvojsmyslnost, nesrovnalosti či nadbytek (Martin, 2007). Porovnávací vlastnosti stimulu mohou mít vliv na intenzitu různých ukazatelů zvýšeného arousalu. Také je prokázán blízký vztah mezi změnami úrovně arousalu a tzv. „hédonické hodnoty“¹. Podle Berlyneho (1972) „potěšení i odměna mohou záviset na dalších dvou mechanismech, kdy každý z nich je aktivovaný jinou změnou v arousalu. První mechanismus vstupuje do hry mírným zvýšením arousalu – posílení nabuzení. Druhý funguje, když je arousal redukován poté, co vystoupal na nepříjemně vysokou úroveň – zásek v nabuzení (s. 46). Aby k potěšení došlo, musí arousal nabývat středních hodnot – vysoké či nízké hodnoty jsou nepříjemné. Martin (2007) s pojetím Berlyneho nesouhlasí. Tvrdí, že „vztah mezi požitkem z humoru a spontánním arousalem se zdá být lineární“ (s. 61). Není tedy pochyb o tom, že humor je komplexní fenomén zahrnující fyziologické, kognitivní i emocionální složky.

1.1.4 Teorie inkongruence

Jak již vyplývá z označení, tyto teorie se zabývají kognitivními aspekty humoru. Tento přístup považuje za rozhodující faktor při posuzování humornosti nesoulad, překvapení, podivnost a neobvyklost.

Nesoulad se musí projevit náhle, hravě a v kontextu, který není ohrožující. Zábavnost pak souvisí s nečekaností a překvapivostí pointy. Nejzábavnější vtipy by tedy měly být ty, které jsou nejméně předvídatelné a mají nejprekvapivější konec (Suls, 1972). Moment překvapení je jistě podstatnou součástí zábavnosti, na druhou stranu, podle mého názoru není nezbytný. Pokud by totiž šlo pouze o moment překvapení, pak bychom se nesmáli

¹ Termín zahrnující potěšení i hodnotu odměny manifestovanou skrze posílení naučených reakcí

opakovaně stejným vtipům (některým i po dlouhá léta). Domnívám se, že to, zda se vtipu budeme, či nebudeme smát, ovlivňuje více faktorů – může se například jednat o aktuální emoční ladění. Stejně tak vše v nesouladu nemusí být nutně humorné. Další slabinou těchto teorií je fakt, že stejně jako předchozí přístupy neberou v potaz sociální kontext vtipu.

K teoriím inkongruence se svým přístupem také nejvíce přiblížil český teoretik humoru a komiky Vladimír Borecký, jež jako ústřední termín používal pojem komika. Pod ní Borecký (2000) řadí konfiguraci naivity, ironie, humoru a absurdity. Tyto čtyři hlavní figury odpovídají ontogenezi komiky:

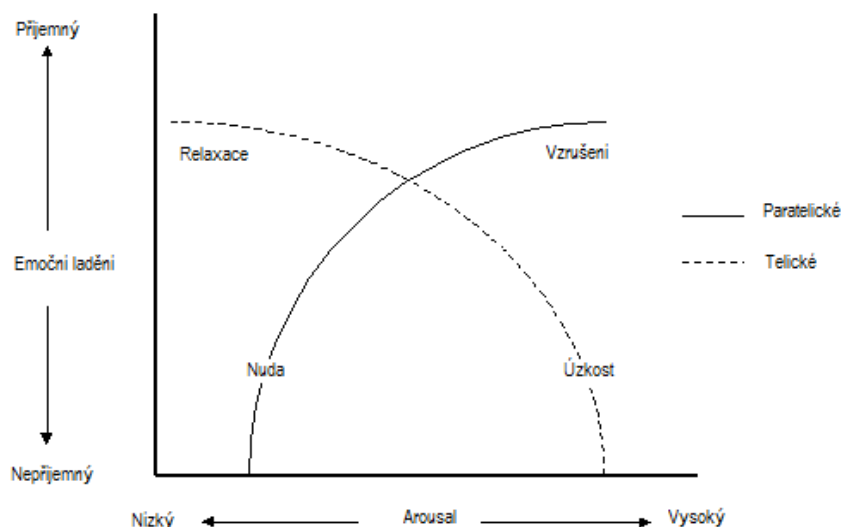
1. *naivita* stojící v hierarchii figur nejnižší (odpovídající dítěti od narození do 2 let)
2. *ironie* vycházející z našeho sebevědomí (odpovídá věku dítěte od 2 do 6 let)
3. *humor* zahrnující také sebeironii – terčem humoru se stává sám subjekt, nastává po 7. roce života
4. *absurdita* participuje na kosmickém smíchu (objevuje se v adolescenci)

1.1.5 Teorie převrácení

Teorie spadající do této kategorie vycházejí z předpokladu, že humor je hravá, veselá aktivita. Teorií převrácení se zabývali autoři Apter a Smith (1977). Jedná se o pokus nahlédnutí do velkého množství iracionálního chování, jež je interpretováno jako důsledek psychologických procesů, které dosahují tzv. bistability spíše než homeostázy. Bistabilní systém charakterizují dva preferované stavy – telický (účelový) a paratelický. V telickém stavu se člověk snaží dosáhnout cílů, jež jsou mu vnucovány - stavy vlastního těla (např. hlad) nebo společností. V tomto stavu jedinec preferuje nízkou úroveň arousalu. V paratelickém stavu ho vlastní chování baví samo o sobě při preferenci vysoké úrovně arousalu. Jinými slovy v prvním případě slouží chování k dosažení cílů, ve druhém si člověk stanovuje cíle tak, aby se mohl určitým způsobem chovat. Cíle tedy představují prostředek k vyvolání chování nesoucího zábavu.

Pokud je hladina arousalu v telickém stavu vysoká, pak vyvolává negativní afektivní ladění (úzkost) a naopak, je-li její úroveň nízká, vyvolává pozitivní afektivní ladění (relaxaci). V paratelickém stavu vysoká míra arousalu navozuje pozitivní afektivní ladění (vzrušení), kdežto její nízká hladina způsobuje negativní afektivní ladění (nudu) (Apter & Smith, 1977).

Teorie převrácení

(Apter & Smith, 1977)

Dalším konceptem, se kterým teorie převrácení pracuje, je koncept součinnosti. Součinností se míní spojení dvou kognitivních protikladů. Teorie převrácení předpokládá, že taková to součinnost produkuje potěšení v paratelickém stavu a nelibost ve stavu telickém. Na rozdíl od teorie založené na nesouladu u teorie převrácení stačí rozpor rozpoznat a netřeba ho dále řešit.

Humor má podle této teorie 3 základní podmínky:

1. jedinec se musí nacházet v paratelickém stavu,
2. musí být splněny podmínky pro součinnost,
3. na součinnosti musí být něco nečekaného.

Autoři Apter a Smith ve své teorii předpokládají, že neočekávanost zvýší hladinu arousalu, součinnost navodí převrácení se do paratelického stavu (v případě, pokud se v něm jedinec už nenachází). Spojení zvýšeného arousalu a paratelického stavu je příjemně prožíváno po celou dobu svého trvání. Na začátku celého procesu humoru může posloužit pouze součinnost sama o sobě (neočekávanost není nezbytnou součástí celého procesu).

Teorie převrácení nabízí rámec pro porozumění kognitivním procesům v každodenním humoru, nikoli pouze ve vtipech. Současně tato teorie bere v potaz kontext, v němž se humor objevuje.

1.1.6 Integrativní přístup

Integrativní přístup k teoriím humoru můžeme najít u autora Thomase C. Veatche (1998). Tento autor se snaží fenomén humoru pojmout ve své celistvosti. Pro svůj účel používá termínu vnímání, které ale na rozdíl od klasického psychologického pojetí chápe v mnohem širším smyslu. V rámci své teorie do něj zahrnuje také pochopení, porozumění a interpretaci. Vnímání pak směřuje k produkci (nikoli, že by automaticky produkoval) humoru. Nezbytné a dohromady dostatečné podmínky pro vnímání humoru jsou následující:

V: Příjemce vnímá, že něco není v pořádku (subjektivní morální narušení)

N: Situace se příjemci zdá normální

V-N: Jedinec vnímá situaci zároveň jako narušenou i normální.

Humor tedy vzniká v případě, kdy se situace zdá být normální, ale současně i určitým způsobem podivná (s. 164). Subjektivní morální narušení je narušení morální zásady, o níž přijímatel pečuje. Je tedy narušen princip světa, jemuž přijímatel věří. Prožívání zábavnosti je ovlivněno také individuální zkušeností jedince.

Veatch (1998) rozlišuje tři stupně humoru ovlivňující jeho vnímanou intenzitu:

1. Pokud vtip obsahuje více narušení, je vnímán jako zábavnější, než vtip obsahující narušení méně.
2. Jako zábavnější se zdá být narušení, jež je vtipné samo o sobě (např. v situacích, kdy jsou terčem vtipu neoblíbení lidé, nebo skupiny).
3. Důležitou roli ve vnímání zábavnosti hraje znalost a intenzita narušení (lidé vnímají jako zábavnější narušení, které napomáhá vybavit dřívější zkušenosti).

1.2 Psychologické funkce humoru

Humor v životě člověka sehrává velké množství funkcí, které se liší svou důležitostí pro život. Funkce humoru protínají většinu aspektů aktivit a vztahů člověka. Pro zjednodušení zde uvádím tři hlavní oblasti, kterým se věnuje odborná literatura. Toto zjednodušení logicky znamená redukci možností funkcí humoru. Za nutné považuji zmínit také možnosti týkající se psychoterapeutických či diagnostických funkcí humoru.

1.2.1 Kognitivní funkce

Zkoumání kognitivních funkcí humoru se ve velké míře zaměřilo na zkoumání nesouladu – které bylo základem pro jednu z hlavních teorií humoru zmíněnou v předchozí kapitole, neboť při zpracovávání humorných obsahů je aktivováno množství kognitivních procesů. Z hlediska kognitivních funkcí humoru se výzkumy zaměřily hlavně na zjišťování jeho vlivu na kreativitu a paměť (Martin, 2007).

Na vliv humoru na kognici můžeme nahlížet z obecnějšího hlediska, neboť humor je zdrojem veselí, jež následně produkuje pozitivní emoce. Tímto obecným hlediskem se zabývala Barbara Fredrickson (2001), která navrhla „rozšiřující a stavební teorii“ psychologických funkcí pozitivních emocí. Autorka tvrdí, že pozitivní emoce přispívají k rozšíření záběru zaostřené pozornosti a dále umožňují kreativnější řešení problémů. Zároveň s tím vytváří – část stavební – fyzické, intelektové a sociální zdroje, kterými jedinec čelí zkouškám života.

V dostupné literatuře je **kreativita** považována za nedílnou součást humoru, neboť ten umožňuje nahlížet na věci z nové, neotřelé perspektivy. Autoři Murdock a Ganim (1993) provedli revizi literatury týkající se humoru a kreativity. Jejich závěry vypovídají o tom, že humor bývá považován za součást kreativity. Ziv (1976) zkoumal vliv humoru na kreativitu u středoškoláků. Ze závěrů jeho výzkumu vyplývá, že se u probandů po humorném stimulu zvýšila kreativita (měřená testem), neboť podle autora humor facilitoval vyjádření specifického způsobu myšlení, jež není navázáno na konvenční odpovědi. K podobným závěrům došla ve svých výzkumech například i Alice Isen a její kolegyně (1984; 1987).

Vztah mezi humorem a kreativitou byl potvrzen i v pracovním prostředí, a to ve studii autorů Langa a Leeho (2010). Ve své práci se zabývali osvobozujícím humorem (ulehčujícím osvobození se od starých způsobů uvažování a pojmáním věcí z nových úhlů pohledu), kontrolujícím (skrytě příkazujícím a napomínajícím) a ulevujícím od stresu (snižujícím tenzi a redukujícím stres). U prvních dvou typů humoru byla prokázána souvislost s kreativitou.

Výzkumy tedy prokazují souvislost mezi humorem a kreativitou. Podle dosavadních výsledků spočívá hlavní funkce humoru v tomto kontextu ve facilitování nekonvenčních odpovědí na stimuly a vede k lepším výsledkům v testech kreativity.

Výzkumy, které se jako první zabývaly otázkou, zda má humor vliv na **paměťové procesy**, byly svázány se školním prostředím, přičemž se zaměřovaly nejen na paměť, ale také na vliv humoru na učení. Jedním z nich byl například výzkum autorů Kaplana a Pascoea (1977), který porovnával vliv seriózního učebního materiálu a humorného učebního materiálu. Tato studie prokázala vliv humorného materiálu na jeho lepší vybavení po šesti týdnech. Z prostředí škol se výzkum poté rozšířil přes efekt humoru na paměťové procesy ve vzdělávacích pořadech až k jeho vlivu v reklamách. Například Gelb a Zinkhan (1986) se zabývali vlivem humorného obsahu na paměť a postoje posluchačů radiových reklam. Ze závěrů jejich výzkumu vyplývá, že humor koreluje se zapamatováním si propagované značky negativně, zatímco pozitivně reklama působí na vytváření postoje ke značce. Vidíme tedy, že výzkumy přinášely protichůdné poznatky.

Podle Schmidta (1994) existuje několik důvodů, proč se můžeme domnívat, že humor ovlivňuje paměťové procesy:

1. efekt, který humor má, je výsledkem fyziologického arousalu (jenž ovlivňuje zapamatování jak pozitivně, tak negativně),
2. jedinec věnuje jinou pozornost humorným materiálům, než nehumorným,
3. efektem humoru může být, že si jedinec humorný materiál více procvičuje, než materiál nehumorný (což následně ovlivňuje retenci),
4. humor může vycházet z překvapení či strategií pro vybavování z paměti (jedinec může mít tendenci vybavovat si z paměti spíše humorný, než nehumorný materiál) (s. 954).

Ve Schmidtově výzkumu si probandi lépe vybavovali zábavné věty. Fakticky vyšší počet vybavených humorných vět měl za následek nižší počet vybavených nehumorných vět (v úloze, v níž materiál, který bylo třeba si zapamatovat, obsahoval oba dva typy vět). I další výzkum Schmidta (2002) a studie Schmidta a Williamse (2001) potvrdily pozitivní efekt humoru na vybavování.

Výzkum autorů Lippmana a Dunna (2000) se zabýval vlivem vtipných humorných hříček na paměť. Výsledky potvrdily, že přítomnost takovýchto hříček rozšiřuje schopnost jedince zapamatovat si a vyvolat dané obsahy.

Kriticky přistupuje k výsledkům dosavadních výzkumů Carlson (2011), který ve své studii předpokládá, že paměťové procesy jsou ovlivněny jinými složkami předkládaných obsahů (např. bizarností humorného obsahu). Tyto složky se snaží ve výzkumu eliminovat, ale i přesto jeho výsledky poukazují na vliv humoru na vybavení si obsahů zpráv.

Dosavadní studie tedy potvrzují vliv humornosti obsahu na jeho zapamatování.

1.2.2 Sociální funkce

Humor představuje nedílnou součást lidské komunikace a sociálních interakcí. Často se také využívá jako persvazivní prostředek. Sociální funkce humoru jsou detailně popsány v kapitole Sociální psychologie humoru. Z toho důvodu zde uvádím pouze jejich základní a stručný výčet:

- podílí se na utváření, rozvoji a udržení mezilidských vztahů,
- facilituje interpersonální komunikaci,
- přispívá k vnímání atraktivity druhých,
- může být mechanismem sociální kontroly,
- snižuje napětí a úzkost vyplývající z kontextu mezilidských vztahů,
- může být prostředkem agrese a hostility,
- přispívá ke skupinové kohezi, solidaritě a socializaci.

1.2.3 Psychohygienické funkce

O humoru se v rámci duševní hygieny člověka uvažuje ve dvou hlavních oblastech – mentálního a fyzického zdraví. Obě dvě oblasti se silně ovlivňují a jsou vzájemně provázané. V oblasti mentálního zdraví hraje významnou úlohu téma humoru coby copingového mechanismu, který člověk uplatňuje v případě, kdy čelí stresujícím životním událostem. Záměrně v této kapitole jednotlivé oblasti neodděluji, neboť podle mého tvoří jednu entitu.

Humor u lidí bývá považován nejen za žádoucí osobnostní charakteristiku, ale také za podstatnou komponentu lidského duševního zdraví. Duševní zdraví bývá vymezováno jak negativně, tak pozitivně. Negativní definici můžeme najít např. u Kohoutka (2010), který ho vymezuje jako „nepřítomnost symptomů poruch, které interferují s duševní výkonností a

duševní pohodou, emoční stabilitou nebo klidem mysli“. Pozitivní vymezení přináší Martin (2007), který ho definuje jako:

1. „schopnost regulovat negativní emoce a těšit se z pozitivních emocí,
2. schopnost vyrovnávat se se stresem a adaptovat se za změnu a
3. schopnost navazovat blízké, smysluplné a trvající vztahy s druhými“ (s. 270).

Laboratorní experimenty potvrdily vliv humorných stimulů na pozitivní náladu účastníků výzkumů. Jeden z nejznámějších takových výzkumů provedl Wilibald Ruch (1997). Účastníci byli během výzkumu v interakci se šaškujícím výzkumníkem, jenž jim pouštěl komediální videonahrávky. Čím více se participantů výzkumu usmívali a smáli, tím vyšší vyjadřovali pocity dobré nálady. Někteří autoři však tvrdí, že k pozitivní náladě stačí samotný úsměv a smích, i bez humorného stimulu. Autoři Neuhoff a Schaefer (2002) tento předpoklad ověřili v laboratorních podmínkách.

Humor se na prožívání pozitivních emocí podílí i snižováním stresových hormonů v krvi, což potvrdily například závěry výzkumu Bertiniho et al. (2010). Autoři zjišťovali produkci stresového humoru pacientů při dialýze ledvin.

Výzkumy potvrdily přínos humoru směrem k lepší náladě. Otázkou ovšem zůstává trvání tohoto zlepšení v čase. Zdá se, že zlepšení nálady má vliv jen v krátkodobém časovém horizontu.

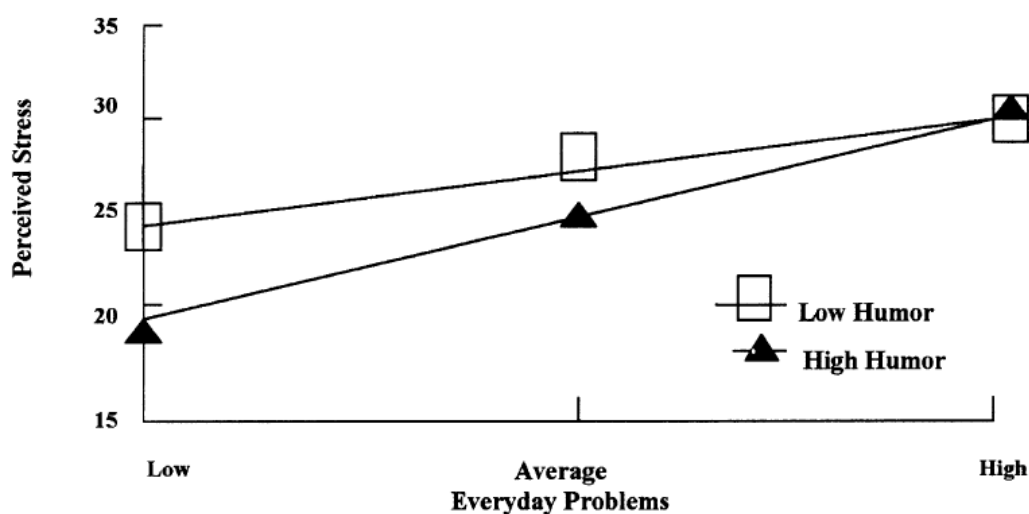
Pozornost výzkumníků se ve velkém zaměřila na humor jako jednu z copingových strategií. Podle dosavadní literatury je humor tlumičem negativních efektů stresu (Martin & Lefcourt, 1983; Abel, 1998; Abel, 2002). Na základě revize dostupné literatury uvádí Abel (2002) výčet vysvětlení pozitivního efektu humoru:

- humor souvisí se svalovou relaxací, kontrolou bolesti a diskomfortu, pozitivní náladou a celkovým psychickým zdravím zahrnujícím v sobě i zdravé sebepojetí,
- sehrává roli v kognitivním posouzení stresující situace,
- napomáhá přetvořit situaci směrem, který nevypadá tak hroživě a snížit tak napětí plynoucí z původního vnímání této situace,
- umožňuje prozkoumat kognitivní alternativy v reakcích na stresovou situaci a
- umožňuje člověku změnit perspektivu a vnímat danou situaci s odstupem.

Užitečný je podle mnoha autorů humor hlavně z toho důvodu, že poskytuje člověku možnost podívat se na stresující situaci z jiného úhlu pohledu a snížit tak hrozbu, která z ní plyne.

Abelův výzkum (2002) potvrdil souvislost, že lidé s lepším smyslem pro humor prožívají nižší stres plynoucí z množství každodenních problémů, než jedinci s nižším smyslem pro humor. Skupina účastníků výzkumu s nízkým smyslem pro humor hodnotila svůj prožívaný stres statisticky významně vyššími známkami, než účastníci s vyšším smyslem pro humor. Toto hodnocení bylo statisticky významné, pouze pokud byl počet každodenních problémů malý či průměrný. V případě, že obě skupiny hodnotily počet každodenních problémů vysoký, nebyly identifikovány statisticky významné rozdíly v odpovědích obou skupin.

Vztah mezi počtem každodenních problémů a nízkým či vysokým smyslem pro humor

Abel (2002)

Smysl pro humor byl zkoumán také v souvislosti s děláním si starostí. Autor výzkumu, William Kelly (2002), chápe starosti jako běžný fenomén spočívající ve výskytu sekvence negativních myšlenek. Podle Kellyho lidé, kteří si ve vyšší míře dělají starosti vypovídají více o fyzickém diskomfortu, obsesivních symptomech, nudě, depresi, úzkosti, perfekcionismu a pesimismu. Kellyho studie potvrdila negativní korelaci mezi děláním si starostí a mírou smyslu pro humor. Tedy lidé, kteří mají smysl pro humor, si dělají méně starostí.

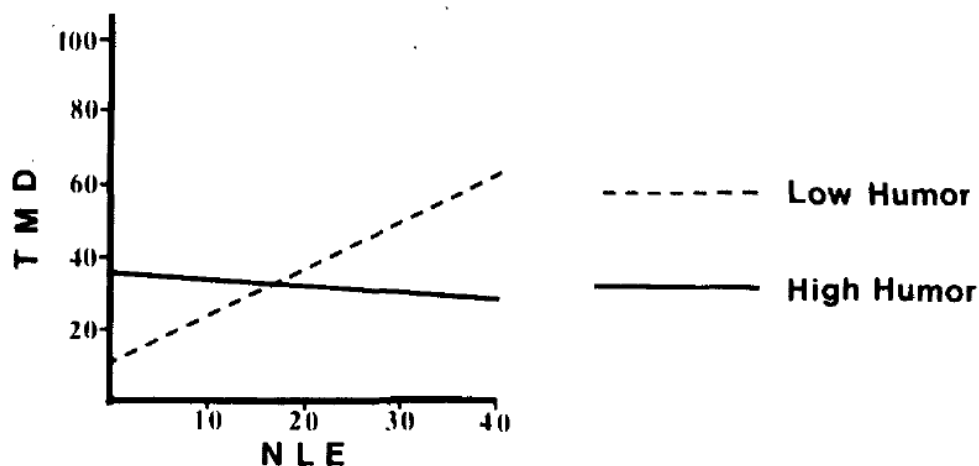
Existuje několik typů vyrovnávání se s nepříznivými situacemi s pomocí humoru, které popsal Sibe Doosje se svými kolegy (Doosje et al., 2010):

1. *Předcházející zacílení humoru*, které se sestává z humorných odpovědí, jejichž cílem je prevence proti stresu. Podle autora má tento typ vyrovnávání se nejblahodárnější účinky na lidské zdraví.
2. *Humor zacílený na odpověď na stresovou situaci*, jehož cílem je potlačit, nebo se vyhnout negativním emocionálním reakcím (není zacílen na prevenci stresové reakce).
3. *Instrumentální humor*, jehož cílem je adaptace na požadavky v sociálních interakcích, které mohou být zdrojem stresu. Primárně je zaměřen směrem k emocím druhých lidí. Vyrovnávání se s pomocí instrumentálního humoru se dále člení na *afiliativní vyrovnávání se* zacílené na redukci negativních emocí druhých a *agresivní vyrovnávání se*, které naopak v druhých negativní emoce vyvolává.

Humor napomáhá při vyrovnávání se nejen s každodenními stresory, ale i s extrémními formami nekontrolovatelné zátěže. Příkladem může být pojmání humoru u Viktora Frankla. Ten jak známo strávil 3 roky v koncentračním táboře. Humor Frankl (1994) chápe jako další zbraň duše v boji za sebezáchovu. Ne všechny studie ale tento fakt potvrzují. Například Culver a jeho kolegové (2004) zkoumali souvislost mezi humorem a vyrovnáváním se s emocionálním distresem plynoucím ze závažného onemocnění účastnic výzkumu, které trpěly rakovinou prsu. Tento výzkum souvislost neprokázal.

Martin a Lefcourt (1983) prokázali efekt humoru na prožívání stresujících životních událostí. Tento efekt je naznačen v následujícím obrázku.

Prožívání stresujících životních událostí v souvislosti s mírou humoru

(Martin & Lefcourt, 1983)

V grafu č. 2 označuje zkratka TMD celkové rozložení nálady (total mood disturbance) a zkratka NLE negativní životní události (negative life events).

Jako jednu z copingových strategií používají humor i lidé v takových zaměstnáních, kde se setkávají s umírajícími. Například ve výzkumu Schulmanové-Greenové (2003) lékaři pracující s umírajícími pacienty vypověděli, že vedle povídání si s přáteli, ponižování pacienta, zlosti namířené na pacienta aj. využívají k vyrovnavání se s nároky svého zaměstnání také humor.

Humor ovlivňuje přímo tělesnou oblast a to následujícími způsoby, uváděné Martinem (2007):

- svalovou relaxací,
- zlepšováním krevního oběhu,
- redukováním produkce stresových hormonů,
- podporováním imunitního systému,
- redukcí bolesti způsobenou stimulováním produkce endorfinů,
- snižováním krevního tlaku,
- podporou dýchání,
- regulací hladiny cukru v krvi a

- napomáháním vylučování oxidu uhličitého a páry z plic (s. 312).

1.3 Ontogenetický vývoj humoru

Porozumění a produkce humoru jsou individuálně rozdílné a představují komplexní jev, jenž je výsledkem součinnosti kognitivních procesů – vnímání, řeči, paměti, řešení problémů a kreativity společně s emocemi, sociální situací a komunikací. V této kapitole se budeme věnovat humoru v jednotlivých životních etapách člověka. Výjimku tvoří část o humoru v dospělosti, která není součástí této kapitoly, a to z toho důvodu, že teoretická část této diplomové práce se věnuje právě humoru v této životní fázi.

1.3.1 Vývoj humoru u dětí od narození do šesti let

Porozumění a produkci humoru u dětí ovlivňuje jednak stupeň vývoje výše zmíněných procesů a emocí a také sociální podmínky.

Dosud nezodpovězenou otázkou je, od jaké doby ve vývoji člověka mluvíme o humoru. McGhee (1976) tvrdí, že za časné projevy humoru odborná literatura považuje úsměv a smích v prvním roce života, neboť už při hrách během prvního roku života se projevuje dvojí fáze arousalu typická pro humorné události – první je zvýšení arousalu při setkání se s nesourodou situací a jeho následné snížení při identifikaci a vyřešení dané situace. Autor sám však zdůrazňuje, že úsměv a smích u takto malých dětí vyjadřuje potěšení, které je projevem požitku z probíhající aktivity – nikoli z humoru (McGhee, 1972). Stejně tak Schultz (1976) tvrdí, že o humoru u dětí můžeme mluvit až zhruba v 18. měsíci života, v době, kdy u dítěte nastupuje symbolická hra. Ve svém pojetí raného úsměvu a smíchu vychází z Piagetovy teorie kognitivního vývoje – na základě této teorie oba dva projevy Schultz připisuje potěšení z úspěšné adaptace, o které mluvíme ve chvíli, kdy dítě může volně asimilovat stimul do svého nově akomodovaného schématu (s. 27).

Během prvního roku života dítěte se mění podněty vyvolávající úsměv a v pozdější době i smích. Již v prvním měsíci života můžeme u dítěte pozorovat úsměv (Martin, 2007). První z úsměvů se objevuje během spánku už první týden po narození a je součástí spontánní aktivity organismu. První úsměv v bdělém stavu přichází zhruba až dva týdny poté, ve třetím týdnu prvního měsíce. Podle McGheeho k němu obvykle dochází po krmení, kdy je dítě nasycené (s. 48). Na konci prvního měsíce života se úsměv objevuje jako reakce na taktilní

stimuly. Ve druhém měsíci se stimulem úsměvu stávají i vizuální podněty. Úsměv je širší a objevuje se v rozmanitější paletě událostí (s. 49). V následujících měsících je úsměv reakcí na rozeznání tváří rodinných příslušníků. Ve 3. a 4. měsíci je zdrojem úsměvu nepohyblivá tvář, spíše než obličej v pohybu. V 5. a 6. měsíci umožňuje rozvoj paměti na první pohled odlišit tvář matky od tváří ostatních lidí. Od této doby můžeme mluvit o tzv. selektivním úsměvu – dítě si vybírá, na koho se směje.

První smích dítěte pozorujeme zhruba mezi 10. až 20. týdnem života. Stává se součástí interakce mezi dítětem a jeho pečujícími osobami. Podněty stimulující smích mohou nabývat podob taktilních, vizuálních, nebo mohou být výsledkem sociálních akcí. Konkrétně se může jednat o lechtání, předvádění neobvyklých výrazů tváře, hraní her, např. schovávání tváře a její následné odhalení se slovem „kuk“ (Martin, 2007). Podstatnou součást smíchu tvoří sociální faktor. Schultz (1976) uvádí, že v případě, kdy byla při hře „Kuk“ nahrazena osoba hračkou, se smích ani úsměv neobjevily ani v jednom případě.

Významným předělem ve vývoji je z hlediska humoru období kolem 18. měsíce života dítěte. Z hlediska kognitivního vývoje se jedná o etapu symbolického myšlení. Hra, která do této doby měla spíše explorativní charakter, je postupně nahrazována hrou symbolickou, která až zhruba do 3. roku věku dítěte má paralelní povahu (dítě si hraje samo, přestože se v blízkosti nachází jiné děti). Smích je ve druhém roce nejčastěji úzce spojen s pečující osobou (Nwokah & Fogel, 1993). Humor se rozvíjí společně s tím, jak se hravost dítěte rozšiřuje o nedávno osvojené myšlenky a představy a také společně se zjevnou hrou s objekty. Hra však není spouštěčem humoru sama o sobě – je nutné, aby si dítě představilo objekt v nesmyslné, absurdní nebo neuskutečnitelné situaci (McGhee, 1979).

Kolem třetího roku života dítěte se mění podoba hry. Participují na ní i ostatní děti. Tento sociální aspekt se výrazně projevuje i v humorných situacích. Obecně můžeme říci, že hra je s humorem velice úzce propojena. Ve výzkum autorů Bainum, Lounsbury a Pollio (1984) se ukázalo, že děti se smály v 95 % v interakci s druhými. Výzkum dále poukázal na to, že se děti smály svým vtipům. Smích tak používaly jako indikátor, který měl druhým sdělit, že to co udělaly/řekly bylo směšné. Dítě v předškolním věku (3-6 let) prochází podle Piageta a Inhelderové (2007) postupně předpojmovým a intuitivním stadiem. Většina humoru je v této periodě založena na rozporuplném vzhledu věcí (McGhee, 1979). Bouřlivým vývojem také

prochází řeč a slovní zásoba dítěte. Dítěti považuje za zábavné pohrávat si se zněním slov, např. „*hele, mele, sele, tele, cele, šmele.*“

Už kolem třetího roku života si děti začínají být vědomy možnosti užívat humor agresivním způsobem (Martin, 2007). V jejich humoru se objevuje agrese vůči jiným osobám či skupinám. Například výzkum McGhee a Duffeyho (1983) potvrdil, že se dětem líbí humor, který haní příslušníky jiných rasově-etnických skupin.

McGheeiův čtystupňový model vývoje humoru

McGhee (1979) navrhl následující čtyři stupně vývoje humoru u dětí odvíjející se od jejich kognitivního vývoje:

Úroveň 1. Absurdní činnost s objekty (1,5 roku – 2 roky)

Děti v tomto období již podle McGheeho (1979) mají vyvinutou schopnost představovat si objekty s pomocí vnitřních mentálních schémat a jejich humor se skládá z hravě asimilovaných objektů do schémat, do kterých za normálních podmínek nepatří. „Smích odráží radost z vytváření nereálných podmínek, a to pomocí fantazijní hry“ (s. 67). Autor ilustruje tento humor s pomocí historky Jeana Piageta, jehož jedno z dětí sebralo list, přiložilo si ho k uchu a mluvilo do něj jako do telefonu.

Úroveň 2. Absurdní označování objektů a událostí (2 roky – 3 roky)

Centrálním tématem humoru přestává být fyzická aktivita. Těžištěm humoru se stává aktivita verbální. Nejčastěji dítě dělá to, že nazývá objekty a události, které zná, špatným jménem – kočku nazývá psem, nohu rukou atd.

Úroveň 3. Pojmový nesoulad (3-7 let)

U dětí se kolem 3. roku života významně rozvíjí pojmové myšlení. Uvědomují si, že slova, která aktuálně používají, odkazují ke skupině objektů nebo událostí, které definují určité charakteristiky. Smějí se tedy například kresbě kočky, jež má dvě hlavy a nemá uši. Humor tedy zahrnuje narušení jednoho nebo více atributů jednoho konceptu.

Úroveň 4. Mnohočetný význam neboli první krok směrem k humoru dospělých (7 let a více)

Dítě si začíná uvědomovat, že význam slov je často dvojznačný. Začíná být schopné tuto lingvistickou dvojznačnost (či mnohoznačnost) odhalit.

K McGheeeovu modelu je nutné dodat, že věk jednotlivých úrovní nemůžeme přesně určit. Uvedené roky jsou pouze orientační, neboť každé dítě se vyvíjí různým způsobem. Také je třeba dodat, že popsané typy humorných stimulů jsou ty, které v jednotlivých obdobích dominují. To však neznamená, že se v období úrovně 3 nemůže objevit humorný stimul dominující v období 2. úrovně.

1.3.2 Vývoj humoru u dětí od šesti let do konce adolescence

Do tohoto období spadá čtvrtá úroveň McGheeeova modelu vývoje humoru (viz výše). Děti kolem šestého a sedmého roku si začínají uvědomovat mnohoznačnost významů slov. Toto uvědomění jim otvírá nové obzory a možnosti v produkci i oceňování humoru. Z hlediska kognitivního vývoje podle Piageta je v této době zlomový sedmý rok života. Dítě přechází ze stadia názorného myšlení do stadia konkrétních operací. Finální podoba událostí a objektů přestává být dominantním faktorem v uvažování. Sedmileté dítě je schopno zvažovat změnu, která vedla ke konečnému výsledku. Reverzibilita a schopnost přemýšlet o vztazích spíše než o konečném stavu se zdají být nejdůležitější v chápání humoru založeném na dvojsmyslu (McGhee, 1979).

Na počátku tohoto období se objevuje nový fenomén – slovní hříčky – ty, které jsou založené na lingvistických dvojsmyslech. Lingvistickým dvojsmyslem McGhee (1979) rozumí takové případy dvojznačnosti, kdy jedno slovo nese dva významy (s. 133). To celkově souvisí s tím, že děti se začínají méně soustředit na ty vlastnosti věcí, které můžeme vnímat našimi smysly, a spíše zaměřují pozornost na skrytý smysl.

Okolo sedmého roku společně s tím, jak rostou analytické schopnosti dětí, roste i jejich schopnost reflexe v oblasti humoru. Tato tendence se projevuje tím, že začínají spontánně vyjadřovat, čemu a proč se smějí. Děti také interpretují to, co považují za zábavné. Děti mladšího věku podávají spíše popisná vysvětlení (McGhee, 1979).

McGhee, (1979) shrnuje, že děti mezi 7. a 8. rokem mají schopnost rozpoznat skrytý smysl, porozumět a pochopit slovní hříčkám založených na homonymech, porozumět absurditě v chování, interpretovat vtipy a porozumět kresleným vtipům.

Slovní hříčky mezi 10. a 11. rokem ztrácí na své zábavnosti a stávají se nudnou záležitostí. To, co děti v této době baví je, absurdnost v sociálních a behaviorálních předpokladech (McGhee, 1979). Humor se stává velmi spontánním a začíná být běžnou součástí škádlení ostatních.

Děti kolem sedmého roku se snaží vyhnout situacím, ve kterých ostatní děti byly terčem posměchu. Výzkum autorů Scamblera, Harrisové a Milicha (1998) však ukázal, že při šikanování je podle dětí ve věku 8 až 11 let nejúčinnější zbraní právě humor – a to jak na straně trýznitele, tak na straně oběti.

V jedenáctém roce života, kdy nastupuje puberta, přechází stadium konkrétních operací do stadia formálních logických operací, charakterizované především schopností abstraktního usuzování. Pubescent začíná uvažovat o různých možných variantách – reálných i nereálných. Myšlenky umí kombinovat a integrovat. Začíná uvažovat systematicky. Dovede si vytvořit hypotézu a postupnými kroky ji vyloučit nebo potvrdit (Vágnerová, 2000). Období puberty je charakterizované významnými tělesnými změnami – dostavuje se první menstruace, resp. poluce, objevují se sekundární pohlavní znaky. Pubescent je fascinován svým tělem i zevnějškem – oblečením, úpravou vlasů apod. V souvislosti s hormonálními změnami dochází i k oscilaci emočního ladění pubescenta. Ten pak bývá citlivější na běžné podněty, impulzivnější, uzavřenější a nejistý. Díky tomu, že si pubescent umí představit, jak by mohl svět vypadat ve své ideální podobě, bývá velmi kritický a to hlavně směrem k dospělým. Dospívající v rámci rodinných vztahů dosahuje čím dál tím větší autonomie a emancipace od rodiny. Neformální autoritou se stávají vrstevníci, mezi kterými se dospívající cítí nejlépe, neboť ti mají stejné problémy. Pubescent má silnou potřebu vytvoření důvěrného vztahu s přítelem. Všechny tyto změny mají vliv na formu, obsah i preferenci humoru. Humor se tedy točí kolem sexuálních témat, zlehčuje normy dospělých, komunikuje normy vrstevníků, nese informace o vzájemných vztazích. Výzkum Ranshoffové (1976) ukázal, že dívky v pubertě více oceňovaly humor, který se týkal vývojových úkolů puberty, které se dívky zrovna učily zvládat – obsah týkající se fyzických změn, začátku vztahů

s chlapci a hrdost na rozvíjející se ženskost. Pubescenti a adolescenti používají humor k vyjadřování zvědavosti ohledně tabuizovaných témat (Fine, 1976).

Autoři Cameron et al. (2010) na základě celodenního natáčení pubescentů v jejich přirozeném prostředí identifikovali sedm různých typů humoru používaných dospívajícími: vtipkování, škádlení, fyzická hra, ironie, sarkasmus, parodování a zlehčování. Autoři dále uvádí, že cílem žertování bylo nejen obohacení vztahů s rodinnými příslušníky nebo vrstevníky, ale také snaha udržet si oceňovanou image humorného člověka. Zajímavé také je, že během natáčení se ani jednou neobjevilo přeřikávání vtipu. Autoři identifikovali funkce, které humor u těchto pubescentů plnil: afiliace, odvracení pozornosti, ochrana mluvčích, snižování neklidu, vyhýbání se rozpakům, udržení image bezstarostného člověka, pobavení a narušení stereotypu.

Formu humoru u dospívajících ovlivňují charakteristiky skupiny, v rámci které dochází k interakci nesoucí humorný obsah. Je to blízkost ostatních ve skupině – zda se jedná o skupinu blízkých lidí, či nově zformovanou. Dalším činitelem významně se podílejícím na zvolené podobě humoru je sexuální a věková homogenita či heterogenita skupiny. Humor tak představuje významného činitele v socializaci dospívajících, kteří se učí, jak používat různé formy humoru a jak interpretovat dvojsmyslné a protichůdné informace, které nesou. Dále se podílí na dodržování a komunikaci norem – platících v rámci skupiny či takových, s pomocí nichž se dospívající vymezují proti dospělým. Autorky Sanford a Eder (1984) analyzovaly přes 240 interakcí, jež proběhly během obědů a dále zkoumaly interakce během mimoškolních aktivit studentů na středních školách. Identifikovaly čtyři základní formy používaného humoru: vyprávění vtipů, vyprávění zábavných historek, realizace „praktických“ vtipů a projevování humorného chování. *Vyprávění vtipů* se podle těchto autorek objevuje spíše ve skupinách, kde dospívající nemají sobě blízké vrstevníky. Vtipy se týkají hlavně sexuálních témat – sexuálního styku, menstruace a pohlavních orgánů. Vtipy zahrnující sexuální témata slouží k bezpečné výměně informací o oblasti, ve které si dospívající nejsou příliš jistí. Vyprávění vtipů může někdy rozbíhat závod o to, či vtip bude lepší. Pro *vyprávění zábavných historek* je charakteristické, že se týkají denního života dospívajících. Z tohoto důvodu si je mezi sebou sdílejí hlavně přátelé. Zábavné historky se podle autorek týkají hlavně zneuctění jiné osoby, kterou dospívající společně znají. Tyto historky jsou zdrojem informací o normách ve skupině vrstevníků a normách dospělých. Také nesou informaci o

tom, jaké chování je vhodné. *Realizace praktických vtipů* velmi závisí na situačním kontextu. Jedná se o bezprostřední událost, ve které se nejčastěji nakládá s vlastnictvím druhých (v případě tohoto výzkumu se jednalo nejčastěji o jídlo - školní svačiny). Na tomto druhu vtipů považují za velmi zajímavé, že může být na jedné straně činem, který má posílit vzájemný vztah a na druhé straně stejně tak může být aktem, který má druhého ponížit, či poukázat, na neoblíbené jedince ve skupině. U nových členů skupiny, nebo u těch, kteří si nejsou jistí svým postavením ve skupině, mohou tyto žerty vyvolat značné zmatení a nejistotu, zda jsou či nejsou ve skupině oblíbení. Tento druh vtipů umožňuje jejich tvůrcům nepřímo vyjadřovat pocity a v některých případech i odrážet náladu ve skupině. Humorné chování může nabývat verbální i nonverbální podoby a vždy se váže na probíhající interakci či konverzaci. Charakterizuje ho spontánnost a závislost na kontextu situace. Toto chování se často zaměřuje na někoho, kdo bezprostředně není přítomen. Humorné chování předává informaci o sociálních normách a existujících vztazích.

Další fází období dospívání představuje adolescence. Adolescence začíná kolem 15. roku života. Její ukončení je značně individuálně rozdílné. Obvykle se udává přechod do dospělosti kolem 20. roku. Někteří autoři, např. Říčan (2006) mluví až o pozdější hranici s dospělostí, která je zjevná např. u studentů vysokých škol. Říčan užívá termínu *adolescentní moratorium*, neboli odložení dospělosti. V období adolescence v našich podmínkách dosahuje dospívající plnoletosti. Období obecně je však významné z hlediska dalšího profesního směřování dospívajícího, jeho sexuálního života – v této době obvykle dochází k prvnímu sexuálnímu styku, další emancipace od rodiny – adolescent je kritický k názorům, chování, hodnotám a normám rodičů – dospělých. Trávení času s vrstevníky je do jisté míry nahrazeno společným časem s partnerem či blízkým kamarádem. Narůstá potřeba hledání smyslu života, vlastní jedinečnosti a trvalých hodnot. Tyto skutečnosti ovlivňují formy i funkce humoru. Podobně jako v předchozím období se i v této fázi humor dotýká sexuálních témat. Na rozdíl od období předešlého se v humorných tématech objevuje politika, náboženství, ideologie. Smysl pro humor se stává podstatnou složkou identity adolescenta.

1.3.3 Humor ve stáří

Při studiu humoru ve stáří narážíme na limit, daný tím, že nevíme, zda je forma a funkce humoru výsledkem procesu stárnutí, či zda se jedná o výsledek jiných procesů a do

jaké míry je toto všechno ovlivněno diferencovaností kohort. Zřejmě z tohoto důvodu můžeme najít jen velmi málo výzkumů, jež se zabývají tématem humoru ve stáří.

Autoři Shammi a Stuss (2003) provedli výzkum, ve kterém porovnávali dvě skupiny probandů – jednu s průměrným věkem 29 let a druhou s průměrným věkem 73 let. V tomto výzkumu starší skupina dělala více chyb ve vyhledávání pointy vtipu a v detekci kresleného vtipu mezi kreslenými obrázky. Starší skupina oproti mladší skupině měla problém v porozumění verbálnímu i nonverbálnímu humoru. Autoři výzkumu (na základě korelace s výsledky respondentů v neuropsychologickém testování) spojují výkony u humoru s kapacitou pracovní paměti, schopností verbální abstrakce, vizuálního skenování, vizuální pozornosti, mentální flexibility a vizuálně percepčních schopností (Shammi & Stuss, 2003). Autoři neshledali žádné rozdíly v doplňování vtipů. Také neobjevili žádné rozdíly v emočních reakcích. Relevantnost výsledků tohoto výzkumu může být podle mého názoru ovlivněna věkem autorů výzkumu, kteří vtipy vybírali.

Rozdíly mezi staršími lidmi a mladými dospělými našel Martin (2007) také ve funkci humoru. Martin tvrdí, že starší lidé se méně zapojují do přátelského vtipkování s ostatními, ale také zároveň humor používají méně k ponižování, posměchu a manipulaci. Staří lidé také více oceňují humor, ve kterém jsou jasné vyřešeny všechny nesrovnalosti, spíše než takový, v němž nesrovnalost zůstává otevřena (Martin, 2007).

Humor ve stáří pomáhá člověku vyrovnávat se s těžkostmi stáří. Může být obohacen o životní nadhled, nasbírané životní zkušenosti a příběhy.

1.4 Jevy spojené s humorem

V této kapitole se detailněji zaměříme na dva jevy, které se s humorem pojí. Prvním z nich je smích, jenž se obvykle objevuje jako reakce na humorný stimul. Dále se budeme detailněji věnovat smyslu pro humor. Zaměříme se na něj jako na osobnostní charakteristiku a konstrukt, který je měřitelný a postihnutelný vědeckým výzkumem.

1.4.1 Smích

Smích představuje velmi důležitou komponentu neverbální komunikace a doprovodný jev humoru. Nejedná se o záležitost přísně lidskou, smích můžeme vystopovat i

u primátů, kteří jím vyjadřují podobné emoce jako člověk – libost, radost, náklonnost či je to „jen“ reakce na lechtání (Darwin, 1964). U člověka se navíc přidává ještě reakce na humorné a komické podněty. Za předstupeň smíchu považuje Darwin úsměv (Darwin, 1964). Otázkou zůstává, zda se v případě úsměvu a smíchu jedná o stejný proces (McDougall, 1923; Fry, 1968). McDougall (1923) argumentuje tím, že se při obou procesech zapojují jiné svaly. Fry (1968) přidává argument o aktivaci jiných mozkových center. Fry dále uvádí, že úsměv a smích vypadají i zní jinak. Na druhou stranu jsou oba tyto děje spojeny se stejnými emocionálními prožitky. V této práci budeme vycházet z toho, že z toho, že se jedná o jeden a týž proces, lišící se v intenzitě prožívané emoce, která následně ovlivňuje intenzitu tělesné reakce.

Výskyt úsměvu a smíchu ovlivňují společenské normy. Jsou situace, kdy je vhodné se usmát, nikoli vybuchnout v bujarý smích. Příkladem může být seznámení, kdy úsměvem člověk dává najevo, že je tímto setkáním potěšen. Bujarý smích by v tomto případě nebyl vhodnou reakcí na danou situaci. Berlyne (1972) tvrdí, že tato nevhodnost se děje pouze jedním směrem - přechodem od úsměvu ke smíchu. Opačný postup – přechod od smíchu k úsměvu žádné obavy o nevhodnosti reakce nevyvolává (s. 53).

U člověka se smích objevuje jako reakce na stimul vyjadřující velmi široké spektrum emocí – pozitivních i negativních. Stimulů, jenž v člověku vyvolají smích, existuje v lidském životě nepřeberné množství, zároveň ale nejsou nutnou podmínkou pro smích. Důkazem je například existence rajského plynu – oxidu dusného (nitrogenium oxydulatum), jehož vdechování vede k veselosti, neovladatelnému smíchu, hysterii. V současné době se oxid dusný používá jako anestetikum, neboť při inhalaci většího množství tohoto plynu dochází k upadnutí do tzv. anestetického spánku (Oxid dusný, „Rajský plyn“, 2003). Smích doprovází typický zvuk vznikající náhlým spastickým vyfouknutím vzduchu z plic. Toto vypuzení vzduchu má významně vyšší sílu, než při běžném dýchání či mluvení (Chafe, 2007). Vydávaný zvuk se pojí s hrou svalů, jež ve stejnou chvíli probíhá na tváři. Je-li smích opravdový, doprovází ho pozvednutí koutků úst, které je zapříčiněno převážně aktivitou svalů zygomatic major a minor a kupení kůže v okolí očníce dané činností svalu orbicularis oculi². Na zvedání koutku úst navazuje otevření úst a vycenění zubů (Berlyne, 1972). Současně těmto procesům mohou být přítomny třes a slzy.

² Nutno podotknout, že v obličeji pracuje mnohem více svalů, jež se podílejí na výsledné podobě smíchu.

Nezbytnou podmínkou zapojení výše zmíněných svalů je opravdovost smíchu. Autoři Paul Ekman a Wallace Friesen (1982) zkoumali rozdíl mezi prožívaným a neprožívaným smíchem. Tento rozdíl zjišťovali v pěti různých kategoriích – aktivita svalových jednotek, intenzita, lateralita, průběh jednotlivých procesů a jejich načasování). Smích, který není prožíván, potom rozdělili na: **smích z neštěstí** a **smích falešný**, který má dvě podkategorie – předstíraný smích a maskující smích. **Předstíraný smích** je jev, jenž se objevuje, pokud dotyčný člověk nepocituje nic, z čeho by se mu chtělo smát. Předstíraný smích rozlišujeme hůře od opravdového smíchu, nežli následující kategorii – smích maskující. **Maskující smích** se objevuje v přítomnosti jiné emoce (např. strachu či ponížení) a jeho funkcí je vyvolat zdání přítomnosti pozitivní emoce. Jeho detekce je pro člověka snazší, neboť dochází ke konfliktu mezi neverbálními informacemi, jež dotyčný vysílá a smíchem. Při falešném úsměvu obvykle chybí aktivita svalu orbicularis oculi. Tvář se jeví asymetricky – u praváků se falešný úsměv lépe rozpozná z levé strany obličeje. Falešný smích také přichází příliš brzy, nebo příliš pozdě, oproti smíchu, který je prožívaný. Pokud se člověk směje při prožívání negativních emocí, distresu apod., mluvíme o tzv. **nešťastném smíchu**. Z tohoto druhu smíchu je zcela zřejmé, že člověk neprožívá pozitivní emoce.

Opravdový, nebo lépe řečeno nepředstíraný smích, působí pozitivně na náladu jedince, a to i ve chvíli, kdy si člověk pouze vybavuje události, při kterých se smál (Bazzini et al., 2007). Při smíchu dochází k aktivaci různých neurotransmiterů a tím dochází ke zlepšení nálady. Stimulů, jež vyvolávají opravdový, nepředstíraný smích existuje velmi mnoho – od lechtání, přes vyslechnutí dobrých zpráv až po reakce na komické příběhy a humorné situace.

Pouze jediný smích však se podle autorů Ekmana, Davidsona a Friesena (1990) objevuje spontánně společně s radostí. Je jím tzv. **Duchennův úsměv**, který se od ostatních typů úsměvu odlišuje tím, že při něm dochází ke stažení kruhového očního svalu a zvednutí koutku úst s pomocí velkého jařmového svalu. U falešného úsměvu sice dojde ke zvednutí koutku, ale nedochází ke kontrakci kruhového očního svalu. Tato studie prokázala, že rozdíl mezi Duchennovým úsměvem a ne-duchennovým úsměvem se projevuje rozdílem mozkové aktivity ve dvou mozkových částech (levý temporální lalok a temenní lalok).

Otázkou zůstává, zda do výše zmíněných kategorií smíchu – falešného, nepředstíraného smíchu a smíchu z neštěstí, můžeme zahrnout i smích, jenž je svým způsobem dysfunkční. Shrnutí dysfunkcí smíchu nabízí ve své práci Askenasy (1987):

- *Psychotický smích*, objevující se v jakékoli situaci bez předchozího stimulu.
- *Hysterický smích*, jenž často bývá reakcí na trauma, šok či úzkostné stavy. V komunikaci však druhým není jasná motivace ke smíchu.
- *Psychoneurotický smích*, k němuž dochází při poškození některých částí mozku. Podle Askenasyho lze tento smích jen velmi těžce rozlišit od smíchu hysterického.
- *Spastický neboli křečovitý smích* – jedná se o výbuch smíchu, který neodpovídá intenzitě stimulu. Zároveň je tento smích jen mizivě doprovázen typickou hrou svalů v obličeji.
- *Smích škubavý*, který se objevuje pravidelně (až 14x za den), chybí vnější stimuly, které by smích vyvolávaly. Může být doprovázen některými projevy epilepsie (křeče, stejné výsledky EEG vyšetření). Na druhou stranu nikdy nebývá doprovázen pomočením.
- *Smích vyvolaný rajským plynem* (viz výše).
- *Smích navozující strnutí*.
- *Inkontinence z hihňání* (s. 323-329).

Jiné dělení poruch smíchu zveřejnil o 4 roky dříve Duchowny (1983). Jeho rozdělení překrývá obě stanovené kategorie falešného, předstíraného smíchu a jeho opaku, a proto ho uvádím až za novější kategorizaci Askenasyho. Duchowny rozlišuje 3 druhy dysfunkčního smíchu: excesivní, nucený a gelastickou³ epilepsií. *Excesivní smích*, jenž v sobě zahrnuje emoční labilitu, zvýšené pocity veselí a euforie, neschopnost smích zastavit a nedostatek vzhledu týkající se abnormality smíchu. Tento typ smíchu se vyskytuje u schizofrenie, mánie a u demence. *Nucený smích* – jedná se o nechtěný výbuch citů, při kterém dochází k poruchám srdeční činnosti a vazomotorické kontroly (vazomotorický nerv řídí činnost cév). Zároveň s těmito příznaky člověk nepociťuje žádné pozitivní emoce, naopak celou situaci vnímá jako nepříjemnou a trapnou. Nucený smích je velmi často doprovázen slznou produkcí a trvá půl hodiny i déle. Objevuje se u Parkinsonovy choroby, mozkových nádorů, lézí a poranění.

³ z řeckého gelos = smích

Gelastická epilepsie projevující se vzácnými záchvaty se k situaci neadekvátními výbuchy smíchu. Při těchto záchvatech upadá jedinec většinou do bezvědomí (Pearce, 2004). Někteří pacienti, kteří zůstali při vědomí během tohoto záchvatu, potom popisovali emoce veselí, jiní však tento záchvat popisovali jako nepříjemný (Duchowny, 1983).

Velmi zajímavým a dosud nerozluštěným fenoménem je smích reagující na lechtání. Lechtání je vyvoláno opakovaným tlakem prstů na pokožku na různých částech lidského těla. Podpaží, žebra, břicho a chodila jsou v tomto ohledu nejcitlivější oblasti lidského těla. Podle Harrisové (1999) vyvolává u lidí lechtání ambivalentní pocity – je zároveň příjemné i nepříjemné. Přesto je jevem, který podporuje blízké vazby. Lechtání se objevuje v interakcích blízkých osob. Harrisová (1999) tvrdí, že pokud začne malé dítě lechtat cizí člověk, začne křičet strachy. Provine (2004) uvádí, že lidé se lechtají pouze v přátelských, rodinných a partnerských vztazích. Tato skutečnost je podle mého názoru výsledkem intimního charakteru lechtání, při kterém člověk pouští jiného do své intimní zóny a nechá se „atakovat“ na místech, která neslouží běžnému sociálnímu styku.

Existují dva hlavní proudy ve vysvětlování tohoto jevu. Prvním typem explanace je pojetí interpersonální. V rámci tohoto pojetí pro lechtání je nezbytná druhá osoba, která zastupuje zdroj lechtání (Harris & Christenfeld, 1999; Panksepp, 2000). Toto vysvětlení podporuje fakt, že člověk nemůže zlechtat sám sebe. Druhé vysvětlení vychází z premisy, že lechtání je reflex, jenž si vyžaduje určitou míru nepředvídatelnosti a nekontrolovatelnosti taktilních podnětů. Dosud však nevíme, zda se nejedná například o zafixovaný vzorec chování. Tuto domněnku potvrzuje výzkum Harrisové a Christenfelda (1999), jejichž respondenti věřili, že jsou lechtáni plně automatizovaným strojem. Jejich reakce byly v 50 % stejné, jako při lechtání člověka člověkem.

Jak můžeme vidět, humorný smích a smích vyvolaný lechtáním se liší v podnětu, zároveň také v rozdílné míře zapojení kognitivních procesů. Harrisová (1999) uvádí jiný rozdíl mezi humorným smíchem a smíchem reagujícím na lechtání. Humorný smích vyžaduje zahřívací fázi, z čehož plyne, že pozdější humorné podněty vyvolávají větší smích, než ty dřívější. U smíchu reagujícího na lechtání stačí jen několik málo zatlačení k vyvolání patřičné reakce.

1.5 Smysl pro humor

Smysl pro humor je v současné době jednou z velice podstatných a ceněných osobnostních charakteristik. Jako jedna z vlastností člověka začal nabývat na důležitosti až v 19. století. Martin (2007) uvádí, že do této doby byly ceněny charakteristiky spíše morálního a etického charakteru, a to například smysl pro čest, smysl pro slušnost, smysl pro morálku nebo zdravý rozum. Za zlomový rok v rámci pojetí smyslu pro humor jakožto žádoucí osobnostní charakteristiky považuje rok 1870. V tomto roce se poprvé objevil termín smysl pro humor. Velmi rychle se stal jednou z nejdůležitějších charakteristik člověka a stejně tak naopak, nejhorší věc, která mohla být o někom vyřčena, byla absence jeho smyslu pro humor. V současné době se nedostatek smyslu pro humor pojí s vlastnostmi jako přílišná vážnost, sobeckost či nepružnost.

Smysl pro humor může být pojímán jako:

- navykklý vzorec chování (tendence často se smát, vyprávět vtipy, bavit ostatní a smát se vtipům jiných),
- schopnost (být zábavný, bavit ostatní, pochopit vtip a zapamatovat si vtip),
- charakteristika temperamentu (obvyklá dobrá nálada),
- estetická reakce (oblíba určitého typu humorného materiálu),
- postoj (pozitivní postoj směrem k humoru a humorným lidem),
- pohled na svět,
- copingová strategie (tendence zachovat si humornou perspektivu při čelení nepříznivým podmínkám/situacím) (Martin, 2003; Martin, 2007; Kirsch & Kuiper, 2003).

Martin (2007) definuje smysl pro humor jako „osobnostní charakteristiku nebo individuálně odlišnou proměnnou, která souvisí s různými komponentami, formami a funkcemi humoru“ (s. 194).

Autoři La Fave, Haddad a Maesen (1976) uvádí dvě nejpoužívanější pojetí, z nichž ani jedno není možné použít univerzálně. Obě pojetí v sobě zahrnují paradoxy:

1. Člověk má smysl pro humor jestliže, a jenom pokud, je snadno pobavitelný. Zjednodušeně řečeno, shledává-li člověk A více podnětů a situací zábavnějších, než člověk B, znamená to, že člověk A má lepší smysl pro humor, než člověk B. Trhliny tato definice dostává ve chvíli, kdy člověk shledává zábavné i ty situace, jež nejsou podle mínění společnosti zábavné. Baví-li se člověk i v těchto situacích, bývá považován spíše za blázna.
2. Druhá z definic vychází ze schopnosti bavit se na svůj vlastní účet. V tomto pojetí má člověk smysl pro humor v případě, že existují takové situace, v nichž se baví na účet sebe samého. V tomto pojetí smyslu pro humor autoři shledávají jeden z paradoxů v tom, že pokud se něco děje na náš účet, považujeme to spíše za nešťastné než za zábavné.

Autoři La Fave, Haddad a Maesen (1976) považují smysl pro humor dokonce za iluzi a to z následujících důvodů:

1. Mnoho teoretiků humoru zaměňuje humor se smíchem.
2. Druhá iluze smyslu pro humor spočívá v tom, že vtip může být zábavný z několika důvodů a člověk se cítí pobavený jen těmi složkami vtipu, které nepodkopávají jeho sebe-úctu.
3. Iluze, že je jedinec pobaven na svůj vlastní účet může vycházet z nejasné komunikace. Neboť vtip například může být vykonán na účet posluchače – a ten chybně věří, že z něj vtip dělá vítěze, nikoli oběť.
4. Iluze, že se člověk baví na svůj účet, může vycházet z jeho přesvědčení (správného i chybného), že jemu adresovaná urážlivá komunikace je myšlena ironicky. V takovém případě se terč vtipu cítí být pochválen a věří, že ten, kdo ho urazil, ho považuje za „pašáka“.
5. Dalším důvod pro to, abychom se domnívali, že jde o iluzi, spočívá v tom, že členská skupina nemusí být zároveň referenční skupinou. Autoři tuto iluzi demonstrují na příkladě, že by pravděpodobně nikdo nepředpokládal, že by se studenti z nižších sociálních vrstev mohli ve vtipu identifikovat se střední třídou, kterou zesměšňuje.
6. Pojetí smyslu pro humor jakožto iluze potvrzuje jeho založení na tom, že jedna část člověka je pobavena na účet jiné jeho části.

7. Často se člověk upřímně pobaví, vzpomíná-li na nějakou trapnou událost z minulosti (obvykle z dětství). Autoři předpokládají, že k tomuto pobavení může dojít pouze v případě, rozlišuje-li „minulé já“ od „přítomného já“.
8. Posledním důvodem, který autoři popisují, je nedorozumění v daném čase na různých úrovních „všeobecnosti“. Tvůrci tohoto pojetí uvádí příklad jasně anti-semitských vtipů, které se zdají být legrační slušným židům, pokud jsou terčem těchto vtipů rabíni. Tyto anti-semitské vtipy, přestože útočí na judaismus jako takový, se líbí řadovým židům, neboť jejich terčem jsou rabíni stojící v židovské hierarchii na jiné úrovni. Běžný žid si tento vtip stáhne na to, že jde o vtip o rabínovi, kdežto ne-judaista ho považuje za vtip o židech.

V tomto vymezování humoru vidíme jeho spojování se smíchem a pobavením. Tyto projevy sice provázejí humor a smysl pro humor, nejsou ale podle mého názoru jeho synonymem. Smysl pro humor v tomto smyslu chápu jako určitou schopnost, která je výše zmíněným jevům nadřazena.

Podle Eysencka (1972) existují tři způsoby nahlížení na smysl pro humor. Všechny tři jsou si dle autora rovnocenné, přestože obvykle bývá zdůrazňován jen první z nich:

1. Význam v přizpůsobivosti – předpokládáme, že druhý má smysl pro humor, jestliže se směje tomu samému, jako my.
2. Kvantitativní pojetí – čím více se člověk směje a čím více je pobavitelný, tím větší má smysl pro humor. Měření se zakládá na frekvenci a intenzitě smíchu.
3. Produktivní pojetí – vychází ze schopnosti jedince rozesmát okolí. „Člověk je životem a duší večírkou, vypráví zábavné historky a baví ostatní“ (s. xvi).

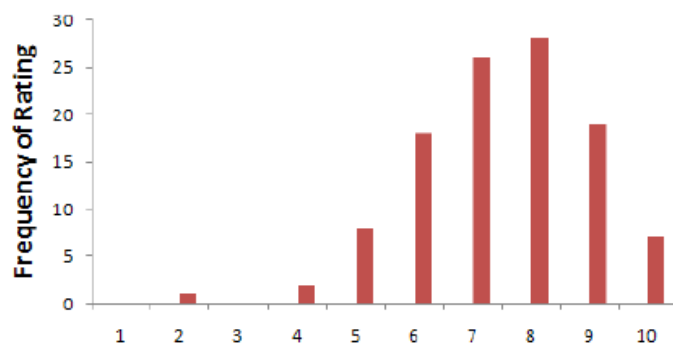
Na pojetí Eysencka navázali autoři Franz-Josef Hehl a Willibald Ruch (1985). Rozšířili ho a zaměřili se na to, čeho se týkají individuální rozdíly ve smyslu pro humor:

- schopnost porozumět vtipům a další humorným stimulům,
- způsob, jakým jednotlivci humor vyjadřují (kvantitativně i kvalitativně),
- jejich schopnost vytvářet humorné poznámky,
- hodnocení různých typů vtipů, kreslených seriálů a dalšího humorného materiálu,

- míra, v jaké lidé aktivně hledají zdroje, které je rozesmějí, např. komediální filmy či televizní programy,
- schopnost zapamatovat si vtipy nebo zábavné události z vlastního života,
- tendence používat humor jako copingovou strategii.

Dá se říci, že smysl pro humor obecně považujeme za žádoucí osobnostní charakteristiku. Například podle výzkumu Allporta (1961) je většina lidí přesvědčena, že má kvalitní smysl pro humor. V jeho studii označilo 94% lidí svůj smysl pro humor za průměrný či nadprůměrný. Tento výsledek mimo jiné vypovídá o žádoucnosti této charakteristiky a vyplývá z něj, že při hodnocení smyslu pro humor sebezposouzením pravděpodobně dochází ke zkreslení výsledků. V Allportově výzkumu označilo pouze 6% respondentů svůj smysl pro humor za podprůměrný (s. 293). Podobného výsledku dosáhli i autoři Beins a O'Toole (2010), kteří prováděli výzkum týkající se smyslu pro humor u studentů psychologie. Sebehodnocení studentů naleznete v následujícím grafu, kde hodnota 1 znamená nízkou úroveň smyslu pro humor a hodnota 10 významně vynikající úroveň smyslu pro humor.

Sebehodnocení úrovně smyslu pro humor

Self Rating of Sense of Humor

(Beins & O'Toole 2010)

Autoři Cann a Calhoun (2001) se zabývali charakteristikami, které lidé očekávají u druhých na základě úrovně smyslu pro humor, kterou u ostatních vnímají. Tvůrci výzkumu vycházeli z nadprůměrné, průměrné a podprůměrné úrovně. Zjistili, že vnímaná úroveň smyslu pro humor předpokládá vlastnosti spojené se sociální žádoucností a neovlivňuje charakteristiky spojené se sociální senzitivitou. Lidé s nadprůměrně hodnoceným smyslem

pro humor jsou podle závěrů tohoto výzkumu považováni za přátelštější, zajímavější, kreativnější, chytřejší, s vyšší představivostí, než lidé s podprůměrnou úrovní. Bývají také vnímáni jako vychloubačnější a netrpělivější. Lidé s podprůměrnou úrovní jsou oproti lidem nadprůměrným hodnoceni jako zralí jedinci a zároveň také ale jako chladní, pasivní a častěji si stěžující.

Výzkum se dále zabýval vztahem mezi smyslem pro humor a s ním asociovanými charakteristikami. Prokázal pozitivní korelaci smyslu pro humor s extravertí, ochotou a sociabilitou. Souvislost s extravertí potvrdil například i výzkum Rucha a Deckerse (1993). Ze studie Canna a Calhouna (2001) dále vyplývá negativní korelace s neuroticismem a depresivitou. Korelace (negativní) byla zjištěna u smyslu pro humor a děláním si starostí ve výzkumu Kellyho (2002).

Podle autorů Thorsona a Powella (1993) se výsledná podoba repertoáru ovlivňujícího smysl pro humor může skládat z následujících složek:

- uznání sama sebe jakožto humorné osoby – na vývoji smyslu pro humor se u jedince podílí jeho předchozí úspěchy či nezdary. Při nezdarech se snižuje motivace k rozvíjení se na úrovni humoru,
- uznání humoru ostatních – člověk se snaží rozvíjet svůj smysl pro humor, jestliže je schopen pochopit vtipy ostatních,
- hodnocení humoru – autoři tvrdí, že se tento element pojí s postoji, neboť postoj směrem k humorným lidem svědčí i o postoji k fenoménu humoru obecně (např. vyjádření „Vtipkující lidé se snaží mnou manipulovat“ poskytuje konkrétní perspektivu týkající se jak osoby samotné, tak vypovídá o tom, jak vnímá obvyklé používání humoru),
- smích – behaviorální odezva, která je jedním ze základů smyslu pro humor (ale nemusí s ním nutně souviset),
- perspektiva – za prvek smyslu pro humor může být pokládán i individuální nadhled, speciálně když tento nadhled zahrnuje hodnocení životních absurdit, např. výrok „Často se můžu smát hloupým situacím.“,

- humor jako copingová strategie – svůj obdiv si podle autorů zaslouží ten prvek smyslu pro humor, který člověku umožňuje vyrovnávat se s náročnými životními událostmi a usnadňuje mu adaptaci na nové podmínky.

Smysl pro humor krom svého interpersonálního významu je pro člověka důležitý také z hlediska intrapersonálního, neboť podle autorů Canna a Calhouna (2001) „smysl pro humor může přinášet mnoho osobních benefitů, pomáhá jedinci vyhnout se pocitům stresu, depresi nebo mu pomáhá zotavit se z působení stresových podnětů“ (s. 117).

Výše jsme zmínili spíše pozitivní stránky humoru, který však má i svá negativa, jimiž se zabývali například autoři Kuiper a Olinger (1998). Názorně uvádějí nepříznivé studijní prostředí a nižší sebeúctu studentů ve třídě, v níž má učitel hostilní smysl pro humor.

1.5.1 Měření smyslu pro humor

Smysl pro humor je zkoumán následujícími metodami a postupy:

- sebeposouzení,
- měření preferovaného humoru,
- testování schopností vytvářet či oceňovat humor a
- techniky pozorování chování (Martin, 2003).

Nejpoužívanější, z výše zmíněných technik byla na konci minulého století metoda sebeposouzení. V dotaznících jsou respondenti žádáni, aby ohodnotili svůj souhlas se sérií sebe-popisujících výroků souvisejících s jejich tendencí často se smát, povídat vtipy, smát se vtipům ostatních apod. (Martin, 2003).

Autoři Campbell a Fiske (1959) tvrdí, že instrumenty měřící smysl pro humor se liší v následujících vlastnostech:

- obsahová odlišnost,
- rozdílná spolehlivost,
- rozdílnost metod.

V této kapitole se podívám na nejpoužívanější metody, které můžeme pro měření smyslu pro humor využít.

1.5.1.1 Sebeuposouzení

1.5.1.1.1 *Coping Humor Scale*

Tento dotazník byl vytvořen pro účely výzkumu, v němž se autoři Martin a Lefcourt (1983) zabývali mírou, do jaké se lidé s pomocí humoru vyrovnávají se stresem. Dotazník obsahuje sedm sebedeskriptivních položek, např. „Často shledávám, že mé problémy se výrazně zmírňují, když se na nich pokusím najít něco zábavného“. Tento dotazník dosahuje hodnoty Cronbachovo alfa 0,7 a test-retest reliability 0,8 (Martin, 2003).

1.5.1.1.2 *Situational Humor Response Questionnaire*

Tento dotazník se více než na typ humoru zaměřuje na četnost výskytu smíchu. Vychází z kvantitativního pojetí smyslu pro humor a měří tedy frekvenci, s jakou se člověk usmívá a směje v různých situacích. Autoři tohoto dotazníku Martin a Lefcourt vychází z pojetí, že úsměv a smích jsou validními indikátory privátních a nepostižitelných procesů zahrnutých v chápání, vytváření a pobavení se humorem v každodenním životě (Martin, 2003). Zajímavé je, že při vývoji tohoto dotazníku jeho autoři vycházeli z dotazníku úzkosti (S-R Inventory of Anxiety). Dotazník se skládá z 21 položek. Prvních 18 položek respondentovi nabízí stručný popis situace, např. „jestliže byste byl/a v restauraci s přáteli a číšník by Vás náhodou polil nápojem“. Položky obsahují jak příjemné, tak nepříjemné situace, jež se pohybují v rozmezí od specifických a strukturovaných po obecné a nestrukturované a také od situací relativně běžných až po relativně neobvyklé. Respondent je požádán, aby u každé položky ohodnotil míru, do jaké by se v takové situaci smál. Možnosti volby se nachází v rozmezí „Nijak zvlášť by mě to nepobavilo“ až po „Od srdce bych se zasmál.“ Každá položka dále obsahuje bod vztahující se k frekvenci, s jakou se participant obvykle usmívá a směje v rozmanitých situacích (Martin, 2003; Martin & Lefcourt, 1984). Dotazník obsahuje 19. položku, zjišťující, jak je pro respondenta důležité mít kamarády, kteří jsou snadno pobavitelní. Tato položka vychází z předpokladu, že lidé mající tendenci se smát, se snaží vyhledávat sobě podobné kamarády. V položce č. 20 hodnotí respondent pravděpodobnost, s jakou bude pobaven nebo se bude smát v různých situacích. V poslední, 21. položce, respondent odpovídá, jak moc se v různých situacích liší ve vyjadřování humoru, neboli, jak moc záleží na tom s kým zrovna je, kde je, jak se cítí apod. (Martin & Lefcourt, 1984).

Dotazník dosahuje reliability 0.70-0.79. Validita dotazníku byla prokázána pouze u mužské populace (Martin & Lefcourt, 1984).

1.5.1.1.3 Multidimensional Sense of Humor Scale

Vytvoření tohoto dotazníku se opírá o složky smyslu pro humor, jak je definovali autoři Thorson a Powell (1993). Jedná se o: uznání sama sebe jakožto humorné osoby, uznání humoru ostatních, hodnocení humoru, smích, perspektiva a humor jako copingová strategie. Dotazník se skládá z 24 položek, jež sytí následující čtyři faktory:

1. humorná produkce a sociální používání humoru („Používám humor, abych pobavil své přátele“),
2. humor jako copingová strategie („Humor nebo důvtip mi pomáhají zvládat těžké situace“),
3. negativní postoje směrem k humoru („Lidé, kteří vypráví vtipy, jsou otrapové“),
4. pozitivní postoje směrem k humoru („Mám rád dobrý vtip“) (Martin, 2003; José et al., 2007; Thorson & Powell, 1993).

Dotazník dosahuje reliability více než 0,90 (José et al., 2007; Martin, 2003).

1.5.1.1.4 Humor Styles Questionnaire

Dotazník vznikl v roce 2003. Jeho autorem je Rod. A. Martin. Tvoří ho 32 položek – sebepopisných výroků o osobním používání humoru. Dotazník měří 4 styly humoru:

- humor sloužící k sbližování – humor používaný k pobavení druhých, navazování a udržování vztahů,
- sebeobohacení – humor používaný k vyrovnávání se se stresem a pro ulehčení v těžkých časech,
- agresivní humor – používání sarkastického, manipulativního, ponižujícího a pohrdavého humoru,
- sebezničující humor – používání humoru k nadměrnému zneuctění sebe sama, obranné odmítnutí (Humor Styles Questionnaire, n.d.).

1.5.1.1.5 Humorous Behavior Q-Sort Deck (HBQD)

Tato metoda vznikla v roce 1968 a prošla revizí v roce 1993. Jejími autory jsou Kenneth Crak, Martin Lampert a Arvelea Nelson. Metoda obsahuje balíček 100 karet, z nichž každá obsahuje různou charakteristiku humorného chování. Dohromady reprezentují pět různých dimenzí – bipolárních humorných stylů:

1. sociálně vřelý – sociálně chladný
2. reflektivní – neomalený
3. vhodný – nevhodný
4. bez zábran – rezervovaný
5. neškodný – duchaplný.

Respondenti třídí karty na devítibodové škále, na níž 1 znamená nejméně charakteristické a 9 nejcharakterističtější. Třídění je skórováno na základě pěti výše zmíněných dimenzí.

Vnitřní konzistence testu se pohybuje od hodnoty 0,67 až k 0,83 (Humorous Behavior Q-sort Deck, n.d.).

1.5.1.1.6 Sense of Humor Questionnaire (SHQ)

SHQ vznikl v roce 1974. Autorem dotazníku je Sven Svebak. Dotazník obsahuje 21 položek. Měří 3 dimenze:

1. citlivost pro skrytou rovinu,
2. obliba humorných situací,
3. expresivita emocí.

Respondent vyjadřuje souhlas s tvrzeními na škále 1 (velmi nesouhlasím) až 4 (velmi souhlasím).

Vnitřní konzistence testu se pohybuje u první dimenze v rozpětí hodnot 0,47-0,59. U druhé dimenze dosahuje hodnot 0,52 až 0,65. U třetí dimenze se pohybuje mezi 0,35-0,62. Test-retest reliabilita nabývá hodnot 0,60 až 0,75 (Sense of Humor Questionnaire, n.d.).

1.5.1.1.7 Sense of Humor Questionnaire 6 (SHQ-6)

Tento dotazník vznikl revizí dotazníku SHQ (viz výše) v roce 1996. Sestává se z 6 položek, v podobě tvrzení či otázek. Respondenti vybírají jednu ze čtyř odpovědí na čtyřbodové stupnici, čímž indikují odpověď na otázku nebo shodu s tvrzením. Tento dotazník obsahuje první dvě dimenze z původního SHQ, a to citlivost pro skrytou rovinu a oblibu humorných situací. Kvůli nízkým hodnotám reliability do SHQ-6 nebyla zařazena dimenze expresivity emocí. Výsledkem dotazníku je hlavní skóre vyjadřující hodnotu smyslu pro humor a dva vedlejší skóre týkající se dvou zkoumaných dimenzí.

Vnitřní konzistence dotazníku dosahuje hodnoty 0,85 (Sense of Humor Questionnaire 6, n.d.).

1.5.1.1.8 Sense of Humor Scale (SHS)

Tato sebeposuzující škála vznikla roku 1996 a jejím autorem je Paul McGhee. Škála se sestává ze 40 položek, rozdělených podle chování spojeného s humorem do osmi oblastí:

1. požitek z humoru
2. vážnost/pesimistická nálada
3. hravost/optimistická nálada
4. smích
5. jazykový humor
6. nalézání humoru v každodenním životě
7. schopnost smát se sám sobě a
8. humor ve stresu.

Respondenti hodnotí každou položku na čtyřstupňové škále od 1 (nesouhlasím) po 4 (naprosto souhlasím). Výsledným skórem je kvocient humoru, jenž nabývá hodnot 22 až 165, je získáván součtem skóre v jednotlivých osmi oblastech.

Tuto škálu její autor používá primárně pro svůj tréninkový program týkající se rozvíjení humoru. Jeho účastníci ho vyplňují na začátku a na konci kurzu, pro zjištění změny jejich každodenního používání humoru (Sense of humor scale, n.d.).

1.5.1.1.9 State-Trait-Cheerfulness-Inventory (STCI)

Inventář vznikl v roce 1996. Jeho autory jsou Willibald Ruch, Gabriele Köhler a Christoph van Thiel. Inventář se skládá ze dvou částí – stavy (STCI-S) a vlastnosti (STCI-T). Zakladatelem toho měření humoru je Willibald Ruch. Autor vychází z toho, že temperamentovým základem humoru jsou vlastnosti vycházející z dispozic k veselosti, vážnosti a špatné náladě. Ruch s autory Köhlerem a van Thielem (1996) vyvinuli Inventář stavu-vlastnosti rozpoložení (STCI), jež měří individuální rozdíly ve výše zmíněných třech vlastnostech. Standardní forma inventáře obsahuje 60 položek – 30 pro měření konceptů stavů a 30 položek pro měření konceptů vlastností. Inventář dosahuje hodnot vnitřní konzistence od 0,55 do 0,94 (Ruch, Köhler & van Thiel, 1997).

1.5.1.2 Měření na základě hodnocení humoru

Jedná se o přístupy, kdy respondenti hodnotí jejich pobavení se na základě vnímání zábavnosti různých vtipů, kreslených vtipů a jiných humorných materiálů. Tyto podněty jsou typicky seskupovány do různých kategorií na základě faktorové analýzy – nevinný, agresivní, sexuální humor etc. (Martin, 2003). Problém těchto měření spočívá hlavně v tom, že existuje rozdíl mezi obsahem humorného materiálu a tím, jak nakonec respondent humorný podnět ohodnotí.

1.5.1.2.1 3 Witz-Dimensionen humor test

Autorem testu 3 Witz-Dimensionen humor test (3 WD) je Willibald Ruch. Test vznikl v roce 1983. Tento test je dostupný ve 3 verzích – A, B a K. Verze A a B obsahují 35 vtipů, verze K obsahuje 50 vtipů. Respondent hodnotí míru zábavnosti nebo averzivnosti jednotlivých položek na škále od 0-6. Test dosahuje hodnot vnitřní konzistence v rozmezí 0,67-0,93, při paralelní formě odhadu reliability se její hodnoty pohybují v rozmezí 0,67-0,93 (medián 0,86) a test-retest reliabilita dosahuje hodnot 0,54-0,85 (3 Witz-Dimensionen humor test, n.d.).

1.5.1.2.2 The Antioch Sense of Humor Inventory – 1. část

První část testu ASHI měří schopnost hodnocení humoru. Autoři tohoto testu jsou Harvey Mindess, Carolyn Miller, Joy Turek, Amanda Bender a Suzanne Corbin. Test obsahuje 50 položek, spadajících do deseti kategorií. Každá kategorie je tedy zastoupena pěti

položkami. Respondenti hodnotí požitky z každého vtipu na škále 1 (nelíbí se mi)-5 (líbí se mi). Kategorie v testu jsou následující: absurdní, filozofický, sociální, sexuální, etnický, morbidní, nepřátelský, skatologický, humor pokořující muže a humor pokořující ženu (Antioch Sense of Humor Inventory, n.d.).

Split-half reliabilita tohoto testu dosahuje hodnoty 0,82 a test-retest reliabilita 0,88. Test byl publikován v roce 1985.

1.5.1.2.3 Humor Cognition Test (HCT)

Test HCT vznikl v roce 1993, autory testu jsou Alan Feingold and Ronald Mazella. Tento test není klasickým měřením na základě hodnocení humoru, ale zkoumá spíše znalosti vtipů a schopnost jejich produkce. Test se skládá ze dvou subtestů o 16 položkách: vědomostní test vtipů a test dedukce vtipů. Ve znalostním testu vtipů si respondent přečte začátek velmi známého vtipu a má doplnit jeho konec. Test dedukce vtipů se sestává z podobných položek, u kterých má respondent doplnit odpověď. Výsledné skóre je dáno počtem správně doplněných položek. Test dosahuje hodnoty vnitřní konzistence 0,85 (Humor Cognition Test, n.d.).

1.5.1.2.4 The IPAT Humor Test

Test IPAT vznikl v roce 1963 a byl revidován v roce 1966. Skládá se ze 104 párů vtipů. Respondent vždy hodnotí, který z vtipů v páru považuje za zábavnější. Test měří charakteristiky spojené s humorem napříč třinácti dimenzemi: 1. extraverte-introverze, 2. suchý vtip – dobromyslné hrátky, 3. kompenzace – silná vyrovnanost sama se sebou, 4. koketní hravost – hrůznost, 5. zdvořilá příjemnost – nepřátelská degradace, 6. vysoká úzkost – malá úzkost, 7. teatrálnost – chladný realismus, 8. veselý humor – těžkopádný humor, 9. zraňující oboření se – neočekávaný, neobvyklý humor, 10. veselá nezávislost – týrající humor, 11. zahrnující úzkost – vyhýbání se odpovědnosti, 12. ohrazení se proti ženské agresi – neúcta neúspěšného muže, 13. otupělost – obecná inteligence. Split-half reliabilita testu se pohybuje v rozmezí hodnot 0,18 až 0,50. Test-retest reliabilita nabývá hodnot 0,20 až 0,58 (IPAT Humor Test, n.d.).

2 Sociální psychologie humoru

Humor je sociální fenomén prostupující sociálními životem člověka. V této kapitole se budeme zabývat tím, jakou úlohu humor hraje v rámci vybraných témat, jež jsou předmětem (nejen) studia sociální psychologie.

2.1 Humor v sociálních interakcích

Výzkumy humoru se humorem obvykle zabývaly v laboratorních podmínkách, a z toho důvodu nám neposkytují informace o úloze humoru v každodenních sociálních interakcích. Množství výzkumů také bylo založeno na hodnocení humorných materiálů, hlavně mluvených a kreslených vtipů. V životě člověka však tyto humorné obsahy hrají spíše minoritní roli, neboť většina humorných obsahů vzniká spontánně právě v sociálních interakcích. Martineau (1972) tvrdí, že se humor objevuje téměř ve všech typech lidských interakcí, které napomáhá iniciovat a udržovat jejich mašinérii ve volném a hladkém provozu.

Úvodní fázi interakcí se zabýval Glenn (1989), podle něhož můžeme považovat sekvenci společného smíchu – za pozvání a akceptaci. Kromě akceptace existují další dvě reakce na tento typ pozvání: odmítnutí a ticho. Glenn ve své práci konstatuje, že při interakci dvou lidí přichází první smích od mluvčího, kdežto pokud jsou v interakci angažováni tři jednotlivci a více, první smích obvykle přichází od někoho jiného, než je osoba mluvčího.

Z jiného úhlu studovala úvodní fáze interakce Elizabeth Graham (1995), která se zaměřila na používání humoru ke snižování nejistoty a distance mezi jednotlivými účastníky v úvodních fázích interakcí. Graham vychází z předpokladu, že redukce nejistoty snižuje sociální vzdálenost aktérů. Humor v této fázi funguje tak, že pokud je vyslaná humorná zpráva dobře přijata, mluvčí to může interpretovat jako akceptaci a možný signál pro pokračování v konverzaci. Výsledky autorčina výzkumu vypovídají o tom, že lidé s vyšším smyslem pro humor dosahují signifikantně vyšší redukce nejistoty, než lidé s nízkým smyslem pro humor (úroveň smyslu pro humor byla zjišťována dotazníkem SHRQ). Vyšší úroveň smyslu pro humor podle závěrů tohoto výzkumu také souvisí s vyšší redukcí sociální vzdálenosti účastníků.

Autoři Fraley a Aron (2004) uvažují o humoru v sociálních interakcích jako o „usnadňující podmínce“, jež se v úvodní fázi interakce podílí na sebeexpansi, sebeodhalení, snižování nejistoty. Tento výzkum a jeho výsledky jsou podrobněji popsány v kapitole Humor a jeho vliv na sociální percepci a atraktivitu.

Jak bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, humor se také významně podílí na udržení vztahů. Umožňuje zachovat kohezi a pozitivní pocity týkající se vztahu. Tato funkce humoru platí podle Martina (2007) i v případě konfliktu. Humor totiž může nést silně rozdílný pohled na věc, který představuje zdroj konfliktu, ale zároveň je zprávou a příslibem, že jedinec-zdroj chce ve vztahu pokračovat.

Humor v sociálních interakcích může mít i svou odvrácenou tvář, kterou představuje ponižování druhých a používání agresivního a hostilního humoru vůči ostatním lidem (Graham, Papa & Brooks, 1992). S pomocí humorného chování jedinec může lehce skrýt své sociálně neakceptovatelné chování a svou hostilitu skrývat zahalováním do humorných poznámek.

V mnoha případech se terčem agresivního humoru stává sám jeho autor. Například autoři Zillmann a Stocking (1976) tvrdí, že sebeponižující humor vede jednak k pobavení druhých, ale zároveň přispívá k rozvíjení autorova smyslu pro humor. Při sebeponižujícím humoru může být výsledkem, že je jedinec druhými vnímán jako méně inteligentní, méně sebevědomý a méně vtipný (s. 455).

Humor tedy nemusí znamenat pouze pozitivní příspěvek v rámci sociálních interakcí člověka. Může je také výrazným způsobem narušovat.

2.2 Humor a postoje

Postoje je souhrnné označení pro hodnotící vztahy k různým sociálním objektům v našem prostředí (Výrost, 2008b). Oldřich Mikšík (2007) pod pojmem postoj rozumí „obsahové sjednocení, seskupení či integrování různých motivů do konkrétního vztahu daného jedince k určitým oblastem, předmětům a jevům životní reality, k aktivitám a jejich cílům“ (s. 74). Postoje mohou mít povahu přesvědčení. Také mohou být spojeny s činnostmi („Půjdu na meeting mé favorizované politické strany“). Postoje představují relativně stabilní charakteristiku člověka vyjadřující jeho vztah k určitým jevům, objektům či situacím. Podle

Výrosta (2008b) postoje mají jen slabý vliv na aktuální chování člověka, které více ovlivňují osobnostní a situační faktory. Výzkum humoru se v rámci studia postojů zaměřil hlavně na jeho úlohu v přesvědčování.

2.2.1 Humor a jeho vliv na persvazi

Persvaze neboli přesvědčování, bývá považována za hlavní prostředek navození změny postojů. Jozef Výrost (2008b) uvádí, že výzkum persvazivní komunikace se zabývá třemi základními proměnnými. Jsou to: komunikační proces, proces změny postoje a strukturální komponenty postoje. Na humor se v souvislosti s přesvědčováním nazírá jako na jednu z podstatných složek první z komponent, a to komunikačního procesu. Humor je pro publikum příjemný. Svou příjemností může přispět tomu, že publikum příznivěji vnímá zdroj zprávy (řečníka, firmu, oznamovatele). Humor může mít vliv na zvýšení zajímavosti zprávy pro obecenstvo a také ovlivňovat celkovou zapamatovatelnost zprávy. Zvyšuje se tím tendence publika konat na základě komunikované zprávy a udržet informaci v hlavě po delší čas (Gruner, 1976).

S nejběžnějším humorem využívaným ke změně postojů se můžeme setkat každodenně v reklamách. Do vymýšlení reklam s humorným obsahem se investují na celém světě obrovské peníze. Výzkumy o persvazivním vlivu humoru však přináší protichůdné výsledky. Například autoři Marc. G. Weingerger a Charles S. Gulash (1992) se zabývali studiemi, jež zkoumaly vliv humoru na persvazi. Autoři zkoumali 22 studií, z nichž 14 vycházelo z humoru použitého v reklamě. Osm dalších se zabývalo humorem a jeho působením mimo reklamní sdělení. V prvním případě, tedy při zkoumání reklam, se ukázalo, že humorný obsah pozitivně přispěl k persvazi. V osmi studiích byl jeho vliv neutrální nebo neurčitý, v jedné studii humor v reklamě proces persvaze dokonce poškodil. Ve studiích zkoumajících vliv humoru na persvazi mimo prostředí reklam žádná z reklam pozitivně neovlivnila proces přesvědčování, 7 studií neprokázalo žádný, nebo neurčitý vliv a jedna studie vypovídala o negativním vlivu humoru na persvazi. Stejně nejasný vliv má humorný obsah i na porozumění obsahu a vnímání důvěryhodnosti zdroje. Pozitivně však působí na zvyšování pozornosti směrem ke zprávě a zvyšuje oblibu jejího zdroje, která může být narušena nevhodně zvoleným typem humoru (Markiewicz, 1974). Autoři souhrnné studie usuzují na to, že efektivita humoru v reklamě závisí od účelu, kterého chceme dosáhnout,

dále na zacílení na publikum, jemuž je produkt nabízen a typ použitého humoru. Otázkou zůstává retence humorných obsahů zpráv určených ke změně postojů.

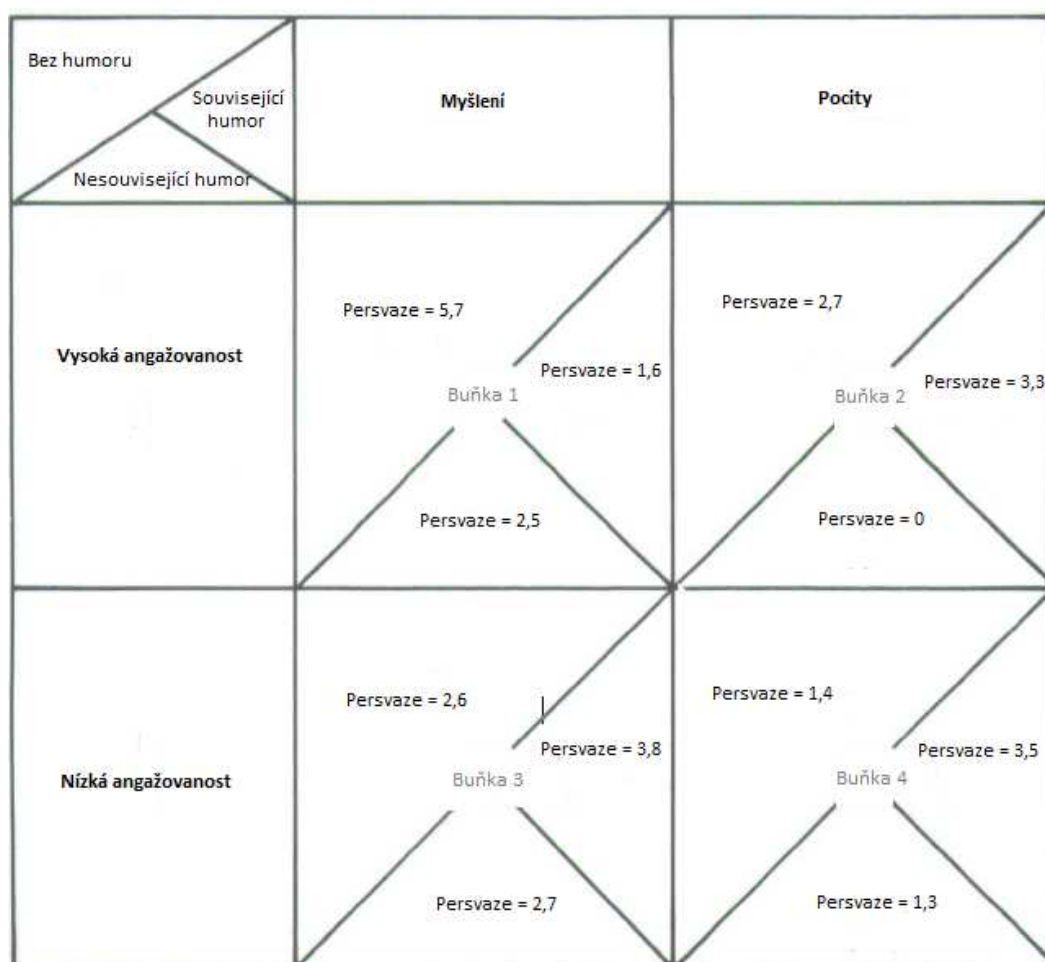
Ve studii vlivu humorných reklam vysílaných v rádiu (Weingerger & Gulash, 1991) došli autoři k takovému poznatku, že humor má vliv na persvazi u takových výrobků, jejichž koupě vyžaduje nižší angažovanost spotřebitele. Podle jejich výzkumu neslo 30,6% reklam humorný obsah. V 17,9% reklam z celkového počtu byl humor spojený s výrobkem. Ve 12,7% reklam humor s výrobkem nesouvisel. Shrnutí výsledků výzkumu přináší následující dvě tabulky. Ve sloupci myšlení najdeme reklamu na takové produkty, jejichž koupě vyžaduje racionální úsudek. Ve sloupci pocity najdeme takové výrobky s nimi spojené. Řádky vysoké a nízké angažovanosti vypovídají o předpokládané míře aktivity, kterou jedinec vyvine při koupi výrobku. Reklamy v buňce č. 1 se týkaly například nabídky aut, pojištění, půjček apod. Reklamy v buňce č. 2 propagovaly kupříkladu kosmetiku, šperky či módu. Reklamy v buňce č. 3 nabízely zubní pasty, deodoranty, vitamíny nebo čističe domácnosti. Do buňky č. 4 byla zahrnuta tzv. malá životní potěšení, čili sladkosti, alkohol či cigarety.

Četnost výskytu reklam

	<div> <div>Bez humoru</div> <div>Související humor</div> <div>Nesouvisející humor</div> </div>	
	Myšlení	Pocity
Vysoká angažovanost	<div> <div>85.7% (192)</div> <div>Buňka 1</div> <div>5.8% (13)</div> <div>8.5% (19)</div> </div>	<div> <div>90.0% (206)</div> <div>Buňka 2</div> <div>8.7% (20)</div> <div>1.3% (3)</div> </div>
Nízká angažovanost	<div> <div>64.8% (366)</div> <div>Buňka 3</div> <div>22.3% (126)</div> <div>12.9% (73)</div> </div>	<div> <div>60.4% (388)</div> <div>Buňka 4</div> <div>21.5% (138)</div> <div>18.1% (116)</div> </div>

(Weingerger & Goulash, 1991)

Hodnoty persvaze získané rozdílem mezi procentem lidí se záměrem koupit

(Weingerger & Goulash, 1991)

Z výše uvedeného obrázku vyplývá, že humor týkající se výrobku v reklamě přispívá k nejvyšší míře persvaze v případě nízké angažovanosti zákazníka a jeho racionálnímu zaměření. Žádný vliv naopak nemá v případě výrobku v buňce 2, tedy takového, u něhož se reklama zaměřuje na pocity a jejich koupě vyžaduje vysokou angažovanost zákazníka. Mnohem obecněji z tohoto výzkumu můžeme vyvodit, že role humoru v persvazi je více komplexní a jeho vliv ovlivňují další proměnné.

Humor ovlivňuje persvazi pravděpodobně cestou periferního zpracování, jejíž součástí jsou například méně promyšlené reakce založené na heuristických vodítkách jako např. nálada, emoce, rodinná úsloví nebo atributy zdroje zprávy, spíše než centrálním zpracováním, v jehož rámci posluchač aktivně pracuje se zprávou. K centrálnímu zpracování informací dochází tehdy, když posluchač považuje zprávu za sobě relevantní, neboť už má na řešené otázky vytvořené názory a přesvědčení (Martin, 2007; Wegener, Petty & Smith, 1995).

Otázkou, jak humor ovlivňuje periferní zpracování, se zabýval Jim Lyttle (2001), podle jehož názoru periferní zpracování působí následující:

1. způsobuje publiku dobrou náladu (což může oslabit tendenci nesouhlasit se zprávou),
2. zvyšuje oblibu zdroje (neboť humor může skrytě nést sdílené hodnoty a výsledkem toho se zdroj zdá důvěryhodnější),
3. podílí se na rozptýlení pozornosti publika (humor může obecnost odvrátit od konstrukce protiargumentů),
4. humor, který znevažuje sám sebe, může vytvářet dojem, že zdroj zprávy není příliš osobně zaangażovaný na výsledcích, což u vnímání publika může v konečném důsledku zvyšovat jeho důvěryhodnost.

Autoři Karen O'Quin a Joel Aronoff (1981) se zaměřili na některé aspekty komunikace persvazivních zpráv. Zjistili, že míru persvaze ovlivňuje zvolený kanál komunikace. Jejich výzkum ukázal, že verbální humor vede k většímu souhlasu. Humorný obsah zprávy dále vyvolává dojem, že zdroj nebere situaci tak vážně a tím pádem publikum nemusí mít takovou nechuť k ústupkům, neboť i u něj situace ztrácí na důležitosti. Jejich výzkum také potvrzuje, že humor zvyšuje atraktivitu zdroje.

Vztah mezi humorem a persvazí není jednoduchý. Dopad vlivu humoru obsaženého ve zprávě záleží na dalším množství faktorů. Podmínkou je adekvátně použitý typ humoru. Další proměnné zasahující do persvaze jsou charakteristiky publika, jeho celková angažovanost, typ zpracování informace, charakteristiky zdroje a námět persvazivní zprávy.

2.3 Funkce humoru v sociálních skupinách

Lovaš (2008b) definuje sociální skupinu jako „určitý počet jedinců, kteří tvoří vnitřně a funkčně propojený celek“ (s. 321). Lovaš dále uvádí, že jedním ze základních znaků je interakce jistého počtu jedinců a jejich vnímání jako skupiny.

Autor Gary Alan Fine (1976) vychází z toho, že humor je vždy součástí konkrétní situace, konkrétní skupiny a na tu reaguje. Humor je jedna ze základních věcí, která skupinu odlišuje od ostatních. Fine hovoří o tzv. idiokultuře skupiny. Tu můžeme definovat jako „systém poznatků, přesvědčení a zvyků, jež jsou skupině jedinečné. Členové skupiny se k ní mohou vztahovat a požívat jí jako základ další interakce. Idiokulturu tvoří např. normy, pravidla, přezdívky, slang a humor. Humor v tomto smyslu vyvstává ze skupinových potřeb a sociální situace. Pět faktorů přispívá k určení toho, co bude součástí idiokultury v kontextu humoru:

1. Aby se poznámka stala součástí humorné kultury skupiny, její součástí nebo smysl musí být členům skupiny známé.
2. Poznámka musí být využitelná jako humorný stimul nebo soubor stimulů a nesmí být považována za něco posvátného či tabu.
3. Humor musí být funkční pro skupiny i pro její členy. Musí podporovat cíle, kterých členové dosahují jako jedinci i jako skupina. Může být funkční například při vyvolávání konfliktu s jinou skupinou či vyřešení konfliktu v rámci jedné skupiny. Humor v tomto smyslu může být i kontraproduktivní.
4. Humor musí být vhodný v rámci pojetí přátelství a hierarchickým vztahům. Vtipné poznámky v hierarchii obvykle směřují od shora dolů. Jen málokdy příslušník s nižším statusem zesměšňuje člena s vyšším statusem (výjimku podle autora tvoří blázni). Nastane-li tato situace, skupina se obvykle nezačne vůbec smát. Humorné poznámky členů s nižším sociálním statusem tedy probíhají spíše na úrovni rovného s rovným v rámci skupinové hierarchie.
5. Humor se objevuje také v podobě chyb, překvapení či nesouladů. Existuje tedy velké množství situací, kdy se může vyskytnout. Tuto pátou komponentu nemůžeme předvídat.

Ve výkonově zaměřených skupinách má humor podle autorů Robinsona a Smith-Lovina (2001) dvě základní funkce: dosáhnout skupinových cílů a udržet klidné, stálé vztahy.

Humor může přispívat ke skupinové kohezi. Například autoři Kaplan a Boyd (1965) uvádí tři funkce humoru, jež mohou vést ke zvýšení skupinové solidarity a koheze: integrace, adaptace a akomodace. Jiné funkce přispívající ke zvýšení koheze skupiny přináší autoři Pogrebin a Poole (1988): první funkce umožňuje členům sdílení zkušeností a zjišťování postojů, vnímání a pocitů dalších členů skupiny (a to způsobem, který je nepoškozuje), druhá funkce podporuje sociální solidaritu skrze vzájemné škádlení, které členům skupiny umožňuje pochopit to, že sdílí běžnou perspektivu a nastavit sociální hranice, třetí funkce slouží skupinám k tomu, aby se dokázali vyrovnat s rozmanitými silami, které nemají pod kontrolou.

Ucelený přehled funkcí a dopadů humorného obsahu na skupinu přinesl Martineau (1972). Zabývá se vnitroskupinovým a meziskupinovým humorem, který ještě dělí na interní (dopad humorného obsahu na skupinu) a interakce. Martineau vychází z toho, že obsah zprávy v sobě může nést úctu či opovržení:

Vnitroskupinový humor

Humor iniciovaný v intraskupinové situaci bude skupinu ovlivňovat podle toho, jak ho skupina posoudí posouzen. Bude-li vyhodnocen, jako humor vyjadřující úctu, slouží pak k upevnění skupiny jako celku. Tento typ humoru staví na pozitivním zpevnění existujících behaviorálních vzorců a upevňuje hranice. Pozitivní intraskupinový humor napomáhá iniciovat a facilitovat komunikaci a rozvíjet sociální vztahy. Lehce se jím dosahuje konsenzu a zároveň napomáhá redukci sociální vzdálenost jednotlivých členů.

Jestliže je humor vyhodnocen jako pohrdavý směrem ke skupině, může mít následující čtyři funkce:

1. Kontrola vnitroskupinového chování – humor je v takovém případě jedním z prostředků dosažení konsenzu a konformity mezi členy skupiny. Stává se symbolem nesouhlasu – delikátní cestou, jak sankcionovat toho, kdo porušil pravidla. Tento způsob navíc „narušitelovi“ nabízí možnost akceptovat humornou

definici situace, rozpoznat nevhodné chování, napravit ho a znovu se připojit ke skupině bez ztráty tváře.

2. Upevnit skupinu – jde o běžný fenomén, kdy si členové skupiny přiznají své vlastní chyby, slabosti a nežádoucí vlastnosti a posuzují je z humorného úhlu pohledu.
3. Slouží k vyvolání nebo podpoře konfliktu, který ve skupině již existuje.
4. Podporuje úpadek a sociální dezintegraci skupiny.

V případě, že humor oceňuje vnější skupinu, může dojít k upevnění ingroup. To znamená, že skupina jako celek pravděpodobně přijala outgroup za svou referenční skupinu. Humor členům připomíná, že obě skupiny spolu sdílí soubor zájmů a hodnot.

Humor dále může být posouzen jako opovržlivý vůči outgroup. Následkem tohoto soudu může být upevnění skupiny a vzestup její morálky. Zároveň takový soud může vyvolat či podpořit hostilní sklony směrem k vnější skupině.

Meziskupinový humor – interní

Jedná se o humor přicházející směrem od outgroup, jenž působí na členy ingroup. Ingroup tedy není původcem humorných obsahů, které se jí týkají, ale je jejich publikem. V případě, že členové ingroup vyhodnotí obsah humoru jako úctyhodný, posiluje se morálka a skupina se upevňuje. Chvála od outgroup se může zdát podezřelá, ale i přesto členové skupiny mohou přijmout humor jako pozvání k přátelským vztahům.

V případě, že je humor vyhodnocen jako ponižující, může způsobit následující:

1. Pozvednout morálku a upevnit členy skupiny – jedná se o běžnou lidskou reakci – aktivace jako odpověď na útok.
2. Kontrolu chování skupiny – opovržlivý humor směrem od outgroup vyvolává ve skupině otázku konformity jejích členů. Skupina vyžaduje, aby se chovali v souladu s vyšším řádem společnosti.
3. Rozvoj demoralizace a dezintegrace skupiny – jedná se například o Obrdlíkem (1942) popsany šibeniční humor, který podpořil morálku utlačovaných Čechů, jež

byli autory šibeničního humoru mířícího na nacistické okupanty. Šibeniční humor zároveň ovlivnil dezintegraci nacistických utlačovatelů, vůči nimž byl namířen.

Pokud je humor skupinou hodnocen tak, že vyjadřuje úctu vůči outgroup, může způsobit následující:

1. vyvolat či podpořit hostilní tendence směrem k outgroup – tato situace nastává často, v situaci, kdy spolu skupiny soupeří či jsou ve vzájemném konfliktu.
2. upevnění skupiny.

Jestliže je humor vyhodnocen tak, že ponižuje vnější skupinu, v rámci ingroup dochází obvykle k:

1. vzestupu morálky a posiluje skupinu – vnímaná sebekritika může ovlivnit postoje směrem k vnější skupině a vést k příznivějšímu redefinování nastavení skupiny,
2. vyvolání a podpora hostilních sklonů vůči vnější skupině.

Skupinový humor je často retrospektivní, založen na minulých zážitcích, které spolu členové skupiny sdíleli – nejde tedy pouze o to, že vtipkujeme v určitém sociálním prostředí, ale že naše vtipkování z něj vyvstává.

Meziskupinový humor – interakce

Jedná se o humor iniciovaný v meziskupinové interakci. Jeho dopady závisí na základě hodnocení humorné výměny oběma skupinami. V případě, že je humor hodnocen jako vyjadřující úctu jedné ze skupin, důsledky mohou být následující:

1. podpora konsenzu a sociální integrace – vyjádřená úcta může mít za následek minimalizaci rozdílů mezi skupinami a maximalizaci podobností.
2. podpora dezintegrace vztahu – k té dochází v případě sebechvály jedné ze skupin. Ta může být překážkou vzájemného vztahu a výchozím bodem konfliktu.

Pokud je humor identifikován jako ponižující jednu ze skupin, dochází k:

1. podpoře dezintegrace vzájemného vztahu – humor skupina může považovat za hrubý a interakci narušující, ohrožující vzájemný vztah a eventuálně může znamenat počátek konfliktu.
2. Redefinice vztahu – původcem a terčem opovrhlivého humoru může být skupina sama.

Pokud jsou obě kritické sami k sobě a ne vůči druhé, humor minimalizuje rozdíly a zdůrazňuje širší seskupování a hodnotový systém, jež budou sdílet obě skupiny a užívat ho jako základ pro sebe-kritiku.

To, jaký vliv bude mít humorný obsah, může ovlivňovat více faktorů – vzájemná historie a hloubka interakce, normy skupiny, vzájemný nadřazený – podřízený vztah aj.

2.3.1 Vliv humoru na skupinový systém rolí

Humor se podílí na statusové diferenciaci během interakce. Obvykle ho v interakci napříč hierarchií nejvíce používají členové s vyšším statusem pro udržení dominance nad druhými. Příslušníci skupiny s nižším statusem mohou humor využívat jako taktiku k upoutání pozornosti, přijetí a získání náklonnosti ostatních. Humor může sloužit k upevnění jejich vlastního statusu ve skupinové hierarchii. V interakci členové s vyšším statusem obvykle vtipkují více, než členové s nižším statusem (Martin, 2007).

Autoři Robinson a Smith-Lovin (2001) zkoumali humor v interakcích a zjistili, že lidé, kteří často skáčou druhým do řeči či přerušují jejich konverzaci (což můžeme považovat za chování indikující vyšší status) častěji využívali humor a bavili druhé. Naopak nejčastěji přerušovaní členové skupiny (zřejmě s nižším statusem) spíše neprodukovali humorné poznámky.

Jacqueline D. Goodchilds (1959) zkoumala rozdílný vliv šaškování a sarkastického humoru. Šaškování bývá asociováno s oblíbeností. Zároveň se spojuje s absencí vlivu ve skupině. Sarkastický (jízlivý) humor je asociován s vlivem a mocí ve skupině, zároveň také s nižší oblíbeností.

2.3.2 Humor a skupinové normy

Skupinové normy určují pravidla chování ve skupině. Lovaš (2008b) je definuje jako „pravidla, která odrážejí pravidelně se vyskytující formy chování a určují akceptovatelné (doporučené, žádoucí) chování členů skupiny“ (s. 324).

Množství odborných článků upozornilo na roli humoru ve formování a uplatňování skupinových norem a pomáhání s kontrolou případně usměrňování chování ostatních. Způsob, jakým způsobem humor ve skupině působí na normy skupiny, popsal Martin (2007): „Ironií, utahováním si, sarkasmem, satirou nebo děláním si legraci z postojů, chování či vlastností členové skupiny mohou komunikovat implicitní očekávání a pravidla informující o tom, které chování skupina považuje za akceptovatelné“ (s. 119). Humor je prostředkem, kterým skupina může relativně bezpečně komunikovat své představy o akceptovatelném a žádoucím chování a nastavovat hranice. Snadno tak může předcházet konfliktům, jež by mohly pravděpodobněji nastat v případě přímých vyjádření. Umožňuje komunikujícímu i příjemci neztratit tvář. Khoury (1985) ve své práci tvrdí, že humor má vliv jak na formování norem, tak na konformitu členů skupiny.

Podle autorů Fina a de Soucey (2005) se humor podílí na sociální regulaci následujícími čtyřmi způsoby:

1. *urovnávání interakce* – vtipkování vytváří vzorec chránící ho od tření,
2. *sdílení identity* – pro stabilitu skupiny je podstatná skupinová koheze a vědomí vzájemných blízkých vztahů vytvářejících se sdílením vtipů a historek, které fungují jako spouštěče těchto vztahů,
3. *oddělování skupiny od ostatních nastavováním hranic* – humor je součástí tradice skupiny. Nově příchozí členové tak mohou být znevýhodněni, neboť nemusí vtip pochytit a může jim trvat déle, než do skupiny tzv. zapadnou. Humor tedy představuje prostředek k odlišení členů skupiny od nečlenů.
4. *zabezpečení vhodného jednání neformální sociální kontrolou* – skrze humor skupina omezuje členy, zachovává regulaci chování. Autoři tvrdí, že v kulturách žertování se skrývají nejefektivnější techniky sociální kontroly, neboť jedinci mohou být testováni vtipkováním ověřujícím, zda znají očekávání skupiny.

Autorky Janet Holmes a Meredith Marra (2002) se zabývají humorem v prostředí firem. Docházejí k závěrům, že tyto organizace vyvíjí pomocí tzv. rozvratného (subversivního) humoru nátlak na své zaměstnance směrem ke konformitě a žádoucímu chování, s jeho pomocí vyjadřuje skupinovou skepsi nebo rozpaky s očekáváními, postoji či hodnotami organizace.

2.4 Humor a agrese

Humor nebývá pouze zdrojem potěšení, ale také prostředkem, jež může ubližovat a poškozovat. Jako záměrné ubližování a způsobování negativních důsledků jsou atributy agresivního chování, jak je definuje Lovaš (2008a), který dále uvádí, že „základním znakem agrese je její cílevědomý charakter“ (s. 267). V souvislosti s humorem a jeho odvrácenou stranou se výzkumy zaměřily hlavně na hostilní humorné obsahy. Hostilita je nepřátelský postoj, který se ale nemusí projevit ubližováním jiné osobě (Lovaš, 2008a). Hostilní humor definují Weinstein, Hodgins a Ostvik-White (2011) jako humor, jehož terč je „ponížen, uražen, ztrapněn nebo psychicky zraněn“ (s. 1044).

Humor v konverzaci umožňuje předat posluchači kritickou nebo pohrdavou zprávu, která by nemohla být komunikována přímým způsobem. Dovoluje vysílateli zprávy i jejímu příjemci zachovat tvář. Zdroj zprávy ji navíc může vždy odvolat výrokem „to byla jen sranda“.

Podle Martina (2007) je paradoxem humoru, že na jedné straně napomáhá posilovat vztahy, přecházet konflikty, budovat kohezi a na straně druhé může ostrakizovat, ponižovat a manipulovat druhé (s. 18-19).

Prožívaná agrese ovlivňuje preference humoru. Studie ukazují, že účastníci, kteří byli záměrně během výzkumu rozzlobeni, preferují a více oceňují hostilní humor. Autoři Dworkin a Efran (1967) došli k závěrům, že existuje souvislost mezi zlostí a obsahem humoru, přičemž rozzlobení lidé reagují pozitivněji na hostilní humor, než lidé nerozzlobení. Výsledky tohoto výzkumu potvrzují i výstupy studie Leonarda Berkowitze (1970), který je rozšiřuje o poznání, že pokud rozzlobení lidé vnímají, že hostilní nářážky snižují samotný jejich zdroj, resp. nedokážou jasně detekovat agresivní obsah humoru, snižuje se u nich intenzita agresivních reakcí. Naopak, pokud je hostilita v humoru lehce rozpoznatelná, může pak stimulovat zvýšení agresivity. Podle výzkumu Byrneho (1956) účastníci výzkumu, kteří vyjadřují hostilitu

(jak otevřeně, tak skrytě) signifikantně lépe diferencují hostilní kreslené vtipy od nehostilních, než účastníci, kteří hostilitu nevyjadřovali.

Závěry výzkumu Franka Prerosta (1983) naznačují, že účastníci, kteří byli agresivně naladěni, hodnotili veškerý humor jako zábavnější, než ti, jež agresivně naladěni nebyli. Autor tento závěr vysvětluje souvislostí hodnocení humoru s emocionální arousalem.

Autoři Stocking a Zillman (1976) se zabývali efektem ponižujícího humoru vzhledem k terči tohoto ponížení. Nejméně sebevědomí se podle závěrů jejich výzkumu zdají být lidé, kteří humorem haní sami sebe, než ti, jež humorem haní přítele nebo nepřítele.

Otázce omluvitelnosti agresivního humoru se věnovali autoři Gutman a Priest (1969). Zjistili, že na omluvu formy humoru mají vliv charakteristiky oběti i zdroje agrese. Pro obecenstvo je omluvitelnější, pokud je oběť hostilního humoru sociálně neakceptovatelná. U charakteristik původce agresivního humoru je agrese v humoru omluvitelná, pokud publikum vnímá, že si oběť toto jednání zasloužila a toho, kdo útočil, považuje za dobrého člověka. Omluvitelnost hostilního humoru dále usnadňuje, pokud jeho zdroje představuje sociálně akceptovatelná osoba.

2.5 Humor a jeho vliv na sociální percepci a atraktivitu

Sociální percepce neboli poznávání člověka člověkem se dle Baumgartnera (2008) týká toho, „jakým způsobem si člověk vytváří dojem o charakteristikách a rysech jiných lidí, jakým způsobem vnímá jejich emoce a jakým způsobem interpretuje jejich chování“ (s. 182). Tedy jak získáváme informace o druhých, jaké faktory ovlivňují vytváření dojmu a kterak na ostatní na základě toho usuzujeme. Vyjadřování a projevoování humoru představuje jednu ze základních informací, kterou využíváme při vytváření dojmu o druhém člověku. Vnímání druhé osoby ovlivňuje typ jejího humoru a přiléhavost humoru k sociálnímu kontextu. Ve velké míře mají na naši percepci vliv také očekávání, jež vůči druhé osobě máme. Obecně však můžeme říci, že smysl pro humor u druhých považujeme za pozitivní charakteristiku (v případě, že jsou splněny výše uvedené podmínky).

Humor není vnímán jako pozitivní atribut v případě sprostých vtipů (Derks & Berkowitz, 1989). Autoři Derks a Berkowitz se ve svém výzkumu zaměřili na hodnocení vypravěče vtipů. Ve výzkumu se měnil typ vtipů – roztomilé a sprosté vtipy, obecenstvo –

kamarád, cizinec, prostředí, ve kterém byl vtip vyprávěn – párty, zaměstnání a míra zábavnosti smíchu – všichni se smáli, nikdo se nesmál. Nejhorší hodnocení byli ti vypravěči vtipů - muži, kteří vyprávěli sprostý vtip někomu cizímu. Vypravěči sprostých vtipů byli oproti vypravěčům roztomilých vtipů hodnoceni jako méně upřímní, méně přátelští, méně inteligentní, netaktní a více nesnesitelní.

Smysl pro humor je spojován s dalšími pozitivními vlastnostmi a bývá asociován s extravertizací, nízkým neuroticismem, vyšší emoční stabilitou. Výzkum vlastností spojených se smyslem pro humor autorů Canna a Calhouna (2001) prokázal, že s vysokým smyslem pro humor se pojí charakteristiky, jako jsou přátelskost, příjemnost, zajímavost a kreativita. S nízkým smyslem pro humor se asociují vlastnosti jako emoční chladnost, nařikání, vychloubanost, pasivita a průměrnost.

Při hodnocení atraktivity druhého hraje smysl pro humor podstatnou roli. To dokládají například inzeráty v seznamkách, ve kterých je smysl pro humor často považován za důležitou charakteristiku u potenciálního partnera. Přitažlivost neboli atraktivita může být založena na dvou pilířích. Tím prvním je fyzická krása, která se stala téměř synonymem atraktivity. Druhý pilíř, kterému se věnuje méně pozornosti než fyzické kráse, je dán určitým charisma a šarmem. Tyto dva pilíře spolu nemusí současně koexistovat. V tomto smyslu humor sytí tu podobu atraktivity, která je spojena s druhým pilířem, tedy jakýmsi šarmem a charismatem. Studie dokazují, že humor jako osobnostní charakteristika je obvykle spojován se schopností intimity (Hampes, 1992), důvěrou (Hampes 1999), sympatičností (Derks & Berkowitz, 1989) a manželskou spokojeností (Ziv & Gadish, 1989). Autoři Fraleyová a Aron (2004) zkoumali vliv humorného zážitku na přiblížení se u dvou cizích lidí. Humorný zážitek definovali jako „aktivitu, již se účastníci společně účastnili a kterou vnímali jako zábavnou a která je rozesmála“ (Fraley & Aron, 2004, 62). Výzkum autorů je zajímavý i z hlediska předpokladů, které do svého bádání zahrnuli:

- Sdílená humorná zkušenost může být sebeexpanzivní. To znamená, že humorná zkušenost poskytla účastníkům nový úhel pohledu na danou situaci.
- Humor může být v mnohých situacích formou sebeodhalení. Tím, že děláme něco zábavného, nebo dáváme druhému pozitivní zpětnou vazbu k jeho humornému chování, odhalujeme sami sebe. Sebeodhalení a přijetí se

v tomto případě zdají být silným prostředkem pro vytvoření pocitů blízkosti mezi lidmi.

- Humorná zkušenost pomáhá odvést pozornost od diskomfortu způsobeného situací prvního setkání. Když se dva lidé poprvé setkají, diskomfort podle autorů vzniká hlavně z nejistoty, plynoucí z toho jak druhý hodnotí sám sebe a ze strachu z odmítnutí. Humor je v tomto případě kognitivní posun, který redukuje ohrožení vyplývající z této situace.
- Sdílená humorná zkušenost působí silnější pocity blízkosti u lidí s úzkostným attachmentem. U lidí s vyhýbavým attachmentem nepůsobí společný humorný zážitek tak silně, jako u těch s úzkostným attachmentem.
- Efekt sdíleného humorného zážitku na jedince bude tím větší, čím pozitivněji tento zážitek ocení.

Účastníci, kteří v tomto výzkumu prožili s druhým humorný zážitek, se cítili být druhým více přitahováni a cítili se mu být blíže než ti, kteří s druhým humorným zážitkem neprošli. Efekt na prožívanou blízkost měl větší smysl pro humor a úzkostný attachment.

Obecně můžeme říci, že jsme přitahováni lidmi, kteří se smějí našim vtipům, neboť předpokládáme, že mají stejný smysl pro humor. Martin (2007) se zabývá vnímáním atraktivity u mužů a žen. Vnímání přitažlivosti ženy u mužů není ovlivněno přítomností či absencí humoru, kdežto u žen byla přitažlivost vnímána na základě fyzické atraktivity muže a projevování jeho humoru. Martin dále tvrdí, že „ženy považovaly humorného, fyzicky atraktivního muže za více pečujícího, než muže fyzicky atraktivního bez projevů humoru“ (s. 135).

2.6 Humor a gender

Psychologické výzkumy se v souvislosti s gendrem zaměřovaly na různé aspekty humoru. Rod neboli gender podle Bačové (2008) „označuje to, že každá lidská bytost je konkrétní společností v dané době sociálně a psychologicky utvářená jako „žena“ nebo „muž“ prostřednictvím převládajících společenských přesvědčení o psychologických charakteristikách a chování, které jsou v dané době přiměřené pro ženu a muže“ (s. 176). Z definice Bačové vyplývá, že se jedná o soubor rolí spojených s příslušným pohlavím, přičemž tyto role se odvíjí od kultury. Podle autorky Crawfordové (2003) je humor jedním

z nástrojů sloužícím k podpoře sociálního konstruktů rodu, zároveň se ale také může podílet na jeho dekonstrukci.

V minulém století se téma rodu ve výzkumech humoru objevilo až koncem 80. let, kdy feministický proud ve vědě provedl kritickou analýzu literárního humoru žen (Crawford & Gressley, 1991). Do té doby ve výzkumu humoru převládaly stereotypy týkající se „ženy postrádající smysl pro humor“. Někteří výzkumníci, např. Middleton a Moland (1959) dokonce doporučovali provádět pouze jednopohlavní výzkumy, a to na mužích, neboť ženy podle nich odpovídají nekonzistentně. Myšlenku, že žena nepoužívá humor, můžeme najít už u Freuda (2005), neboť podle jeho názoru žena má menší množství silných pocitů k potlačení, než má muž.

Z hlediska genderového přístupu podle mého názoru mohly být výzkumy humoru do 90. let z následujících důvodů zkreslené:

- výzkumníci byli z větší části muži,
- terčem humoru např. ve vtipech se častěji stávaly ženy, než muži,
- humor vytvořený ženami byl ve výzkumu opomíjen (tento fakt dokládá např. Sheppard, 1986).

Tyto okolnosti psychologických výzkumů mohly genderové stereotypy dále prohlubovat a přispívat tak k výše zmíněnému pojetí ženy, coby nehumorné bytosti.

Jedním z prvních výzkumů, jehož předmětem bylo zkoumání genderových rozdílů a podobností byl výzkum autorek Crawfordové a Gressleyové (1991). Jejich výzkum potvrdil rozdíly ve vnímání zábavnosti hostilního a agresivního humoru. Muži jej považovali za zábavnější, než ženy, které naopak více preferovaly anekdoty a zábavné příběhy. Zajímavým zjištěním tohoto výzkumu bylo, že jak muži, tak ženy, popsali ideální smysl pro humor, který v sobě zahrnuje kreativitu, péči a je založen na reálném životě. Na základě sebehodnocení obou pohlaví se tomuto ideálu více přiblížily ženy.

Rozdíly mezi muži a ženami byly identifikovány také ve spontánním humoru. Výzkum autorky Hayové (2000) prováděný na Novém Zélandu odhalil, že v přátelské konverzaci ženy používaly humor více k formování a udržení solidarity s druhým, než muži. Humorem také

sdílely více osobních informací. Muži naopak zdůrazňovali společné zážitky a podobnosti s druhými.

Muži oproti ženám preferují agresivní a sexuální témata. U žen se sexuální témata podle Greena (1977) objevují ve starším věku. Green uvádí příklad, kdy se žena bavila ostatní v kuchyni při přípravě jídla: *„Jednou má babička vyšla z vany a má sestra komentovala ochlupení v jejích „privátních zónách“ jako prořídle. Babička jí odsekla „to víš, však tráva na dostihové dráze neroste“ (s. 31).*

Ženy se stávají terčem humoru častěji než muži. Vtipy, či humorné obsahy jsou mnohdy sexistické povahy. Sexistickým humorem se ve své práci zabývali autoři Shifman a Lemish (2010), kteří ho zkoumali společně s humorem feministickým a postfeministickým, přičemž se zaměřili na výskyt těchto tří typů humoru na internetu. *Sexistický humor* je podle autorů založen na „přesvědčení o méněcennosti žen a vykresluje tedy charakteristiky žen, jako jsou stupidita, nelogické myšlení, nevzdělanost a nezodpovědnost“ (s. 3). Takový humor má podle autorů 4 základní komponenty:

1. bývá namířen proti ženám, kterým se vysmívá,
2. útočení na ženy může být přímé a explicitní, ale v mnoha případech také implicitní (např. v případě ženských prototypů, jaký představuje např. blondýna),
3. využívá tradiční stereotypy týkající se žen (o jejich hlouposti, závislosti, nelogičnosti a sekýrování),
4. nejen, že zdůrazňuje rozdíly, mezi pohlavími, ale ukazuje na jasnou podřízenou pozici žen.

Feministický humor podle autorů nabourává tradiční patriarchální pohled na pohlaví, útočí na muže a vzdoruje stereotypům. Autoři definují čtyři znaky feministického humoru:

1. představuje opozici současnému stavu genderových nerovností,
2. znamená manifestaci zplnomocnění a svobody žen vyjadřovat myšlenky a perspektivy sociální reality,
3. je explicitně zaměřen na gender,
4. vyžaduje přístup k prostředku, kterým může být tento typ humoru vyjadřován (z daného hlediska autoři považují internet za ideální médium).

Pro *postfeministický humor* je podle autorů typické, že se v něm proplétají feministické a antifeministické myšlenky. Na jedné straně postfeministický humor zdůrazňuje sílu feminismu, jež ženám umožnila vymanit se z nadvlády mužů a oslavovat své schopnosti a úspěchy. Na straně druhé obsahuje konzum a nakupování produktů, a to hlavně kosmetických. Postfeministický humor poukazuje na genderové rozdíly.

Výsledky výzkumu autorů Shifmana a Lemishe (2010) ukazují na to, že humor v současném internetovém prostředí zesměšňuje jak ženy, tak muže – a to ve stejné míře. Výsledky zároveň poukazují na stálé převládání starých stereotypů – ženy bývají vyobrazovány jako závislé, emotivní, „ukecané“, nakupující a dotěrné. Co se tedy týká obsahu humoru na internetu, můžeme vidět převahu sexistického a postfeministického humoru. Autoři tvrdí, že hlavní změna týkající se humoru spočívá hlavně v přesunutí tématu směrem k maskulinním stereotypům. Humorné obsahy nyní vyobrazují muže jako „dětinské neandrtálce hnané trojicí SPS (sex, pití a sport)“ (s. 15). Například výsledky výzkumů v 70. letech ukazují na to, že muži bývali terčem vtipů mnohem méně, než je tomu dnes. Obě pohlaví spíše žertovala na účet žen (Cantor, 1976; Losco & Epstein, 1975).

Genderové rozdíly byly mimo jiné potvrzeny i bádáním zaměřeným na neurální aktivitu – do dnešního dne jsou tyto výzkumy pouze dva, přičemž oba potvrdily rozdíly v mozkové aktivitě obou pohlaví při zpracovávání humorných obsahů (Azim et al., 2005; Kohn et al., 2011).

2.7 Humor v blízkých vztazích

Jak již bylo několikrát v této práci zmíněno, humor člověku napomáhá při utváření a udržení vztahů. Martin (2007) tuto jeho funkci považuje za jednu ze základních komponent duševního zdraví člověka. Člověka životem provází větší či menší množství blízkých vztahů, přičemž za blízké osoby nejčastěji považuje matku, otce, dobrého přítele a partnera. Blízké vztahy se vyznačují nejen prožíváním blízkosti s druhým, ale také intimitou. Blízkost podle autorů Arona, Mashekové a Aronové (2004) znamená zahrnutí druhého do svého sebeobrazu (s. 27). Jozef Výrost (2008a) uvádí, že intimita má následující typické znaky:

- „je překročením hranice, za kterou se nacházejí výsostné, tj. privátní zóny jedince,

- znamená vlastně sebeodhalování,
- znamená vyjádření nejhlubších citů jiné osobě,
- je synonymem blízkosti dvou lidí“ (s. 243).

V literatuře nejsou blízké vztahy jasně definovány (Aron et al., 1991), a to i přes hojnost výskytu tohoto tématu ve výzkumných aktivitách.

Role humoru při utváření blízkých vztahů je věnován prostor v kapitole Humor a jeho vliv na sociální percepci a atraktivitu. V této kapitole se tedy zaměříme na jeho působení v již etablovaných blízkých vztazích. Limity této kapitoly spočívají ve faktu, že drtivá většina dosavadních výzkumů na téma humoru v blízkých vztazích se orientuje na zkoumání tohoto fenoménu v partnerském vztahu.

Ze stereotypů spojených s jedincovým smyslem pro humor vyvozujeme, že s člověkem s vyšším smyslem pro humor můžeme mít uspokojivější svazek, než s jedincem s nízkým smyslem pro humor.

Z obecného hlediska mají lidé různé strategie vedoucí k udržení jejich stávajících vztahů. Podle Canaryho a jeho kolegů (1993) je humor jednou z deseti nejdůležitějších strategií vedoucí k udržení různých typů vztahů. V jiném výzkumu manželé, kteří spolu v manželském svazku byli 50 let, vypověděli, že častý společný smích představuje jednu z nejdůležitějších věcí, jež přispěla k trvání jejich manželství (Lauer, Lauer, Kerr, 1990).

Faktorům, které napomáhají dlouhodobému udržování vztahu, se ve své práci věnuje Gottman. Humor v rámci společné interakce páru je proměnná, s jejíž pomocí můžeme usuzovat na spokojenost partnerů ve společném vztahu. U nestabilních vztahů se v průběhu interakce zaměřené na řešení konfliktu častěji vyskytoval negativismus, humor a emocionálnost, než u vztahů stabilních (Gottman, 1993). Šťastné páry také podle Carstensa, Gottmana a Levensona (1995) dávaly najevo více pozitivních či neutrálních emocí a humoru, než páry nešťastné. K podobným závěrům došli o několik let dříve i autoři Schaap a Jansenová-Navasová (1987).

Manželskou spokojeností a stabilitou v souvislosti s humorem se zabývali autoři Saroglou, Lacourová a Demeureová (2010). Zaměřili se na různé humorné styly a zkoumali jejich vliv na případný rozvod párů. Pro účely studie zvolili její autoři 4 humorné styly:

afiliativní (obsahující vtipkování a přátelské žertování), *sebe-obohacující* (schopnost najít zábavu ve stresujících událostech), *agresivní* (obsahující sarkasmus, ponižování, zraňování a manipulaci) a *sebeobranný* (snaha pobavit druhé pohrdavými poznámkami na ně mířenými). První dva humorné styly pojí autoři se sebedůvěrou, emocionální inteligencí, optimismem a intimitou. Druhé dva spojují s hostilitou, neuroticismem a stresem. U sebeobranného humoru se navíc přidávají takové charakteristiky, jako jsou závislost, nadměrná potřeba pobavit druhé, samota a vyhoření. Z výsledků jejich výzkumu plyne, že manželská nestabilita a nespokojenost vyvstává z:

- nedostatečného používání pozitivního humoru,
- vysoké míry používání antisociálního humoru (převážně muži),
- rozdílu v interpersonální vřelosti nebo hostility při používání humoru,
- špatné uvědomění si rozdílů mezi ženami a muži při používání pozitivního humoru,
- vysoké míry používání pohrdavého humoru (převážně ženami).

Velké množství výzkumů v této oblasti se zaměřuje vliv humoru na spokojenost ve vztahu. Ziv a Gadish (1989) byli první, kteří se touto otázkou výzkumně zabývali. Výsledky jejich výzkumu vypovídají o souvislosti mezi spokojeností žen a jejich vnímáním humorné kreativity u manželů. Stejná korelace byla prokázána i u mužů, u kterých souvislost byla prokázána také mezi spokojeností a vnímáním manželčina oceňování humoru. Vliv na aktuální prožívanou spokojenost v partnerském vztahu může mít i „pouhé“ vzpomínání na společný smích (Bazzini et al., 2007). Dále bylo prokázáno, že humor je regulérní aktivita vedoucí k udržení vztahu u spokojených párů (Alberts, Yoshimura, Rabby & Loschiavo, 2005).

Souvislost mezi humorem a spokojeností ve vztahu byla prokázána také ve výzkumu de Koninga a Weisse (2002). Autoři v tomto výzkumu vytvořili inventář, kterým měřili různé funkce humoru v partnerském vztahu. Faktorovou analýzou dospěli ke třem hlavním funkcím:

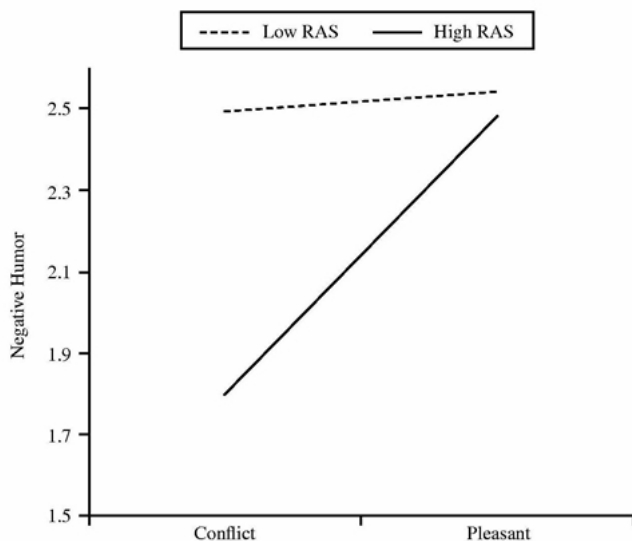
- **pozitivní humor** vztahující se k oceňování a atraktivitě humoru partnera a odkazující na vzájemnou blízkost partnerů,
- **negativní humor** vyjadřující agresi a používaný k manipulaci s partnerem,

- **instrumentální humor** vyjadřující míru, v níž respondent používá humor k vyhnutí se napětí nebo k uhlazení negativních pocitů.

U pozitivního humoru byla prokázána souvislost se spokojeností ve vztahu a intimitou. Spokojenost negativně korelovala s negativním humorem používaným směrem od partnera k respondentovi. Stejně tak i intimita. De Koning a Weiss (2002) tvrdí, že čím více manželé oceňují partnerův humor, tím více se cítí být si navzájem blíží a tím spokojenější jsou se svým manželstvím. U instrumentálního humoru byla prokázána negativní korelace se spokojeností ve vztahu. Autoři v závěru své práce přidávají ještě **párový humor** vyjadřující, do jaké míry lidé vypovídají o tom, že jako pár mají svůj smysl pro humor. Vnímání společného humoru manžele podle autorů přibližuje a působí tak na vnímanou spokojenost ve vztahu.

Výzkum Butzerové a Kuipera (2008) vychází z výše zmíněných tří typů humoru (pozitivního, negativního a instrumentálního) používaných v partnerském vztahu. Účastníci výzkumu, kteří byli v partnerském vztahu spokojenější, více využívali pozitivní humor, jenž je jejich vztahu prospěšný. Z jejich výzkumu dále vyplynulo, že lidé spokojení v partnerském vztahu, kteří se dostanou do konfliktní situace s partnerem, se snaží redukovat používání negativního nebo vyhýbavého humoru, aby tak předešli eskalaci konfliktu. Jedinci negativní a vyhýbavý humor tedy využívali více v příjemných, než v konfliktních situacích. Příklad rozdílu používání negativního a pozitivního humoru u vysoce spokojených, resp. vysoce nespokojených účastníků výzkumu nám ukazuje následující obrázek.

Vztah mezi spokojeností ve vztahu a používáním negativního humoru v konfliktních, resp. příjemných situacích.

(Butzer & Kuiper, 2008)

Podle závěrů výzkumu Campbella, Martina a Wardové (2008) souvisí v konfliktních situacích prožívaná spokojenost ve vztazích s vyšší mírou používaného afiliativního humoru a s nižší mírou agresivního humoru. Účastníci jejich výzkumu vypověděli, že takové chování má vliv na jejich pocity blízkosti s partnerem a na účinnější řešení diskuze.

III EMPIRICKÁ ČÁST

3 Vytyčení předmětu a problému

V předchozí části diplomové práce jsem se zabývala fenoménem humoru. Poslední podkapitola se zaměřila na funkci humoru v blízkých vztazích člověka. Z kapitoly vyplývá, že zkoumání role humoru v blízkých vztazích proběhlo pouze v několika málo výzkumech, přičemž všechny se orientovaly pouze na vztah partnerský. Z toho důvodu jsem se rozhodla tyto dosavadní výzkumy rozšířit směrem k dalším typům blízkých vztahů dospělého člověka. Partnerský vztah sice většinou hraje ústřední úlohu v životě dospělého člověka, není však jeho jediným důležitým blízkým vztahem. Můj výzkum se tedy zabývá nejen vztahem partnerským, ale i vztahem s rodičem, resp. dospělým potomkem a kamarádem (ve výzkumu záměrně nepoužívám slovo přítel, jelikož to se používá záměně pro partnera, a mohlo by tedy dojít k chybnému porozumění na straně respondentů).

Inspirací pro můj výzkum mi byly dvě studie. První z nich, jejímiž autory jsou Ziv a Gadish (1989) se zabývala vztahem humoru a spokojeností ve vztahu. Druhá studie autorů de Koninga a Weisse (2002) zkoumala různé funkce humoru, které lidé ve vztazích používají a hledala souvislost mezi funkcemi humoru a dalšími charakteristikami vztahů (oceňování humoru, tvorba humoru, situační humor, blízkost aj.). Obě studie byly zaměřeny na seztané páry. Ve svém výzkumu jsem použila dotazník vytvořený de Koningem a Weissem (2002), který slouží k posouzení funkcionality humoru v manželském vztahu.

3.1 Výzkumné předpoklady

Z výše zmíněného vyplývají i cíle mého výzkumu, které budu formulovat ve formě výzkumných předpokladů, nikoli v hypotézách, neboť pro ty nemám dostatečnou oporu v teoretických východiscích:

1. Existuje souvislost mezi humorem a celkovou spokojeností ve vztahu ve všech třech typech blízkých vztahů. Tento předpoklad vychází z prokázané souvislosti mezi spokojeností v partnerském vztahu a humorem. Tuto souvislost můžeme předpokládat i u dalších blízkých vztahů.

2. V různých typech vztahů lidé v různé míře využívají jednotlivé funkce humoru. Tento předpoklad vychází z různých nároků a charakteristik blízkých vztahů.

4 Metoda

4.1 Vzorek a sběr dat

Dotazník byl administrován online formou⁴, kde byl přístupný po dobu dvou měsíců. Při výběru vzorku byly zkombinovány dva typy výběrů – příležitostný a lavinový výběr. Respondenti byli osloveni prostřednictvím emailů a sociálních sítí a zároveň požádáni o další distribuci dotazníku. Tento způsob distribuce dotazníku považují za efektivní vzhledem ke snadné dostupnosti dotazníku pro respondenty a možnosti distribuce k velkému množství potenciálních respondentů. Nevýhodou kombinace těchto typů výběru je nízká návratnost dotazníků a nereprezentativnost výsledného vzorku.

Jediným omezujícím kritériem pro účast respondentů na výzkumu bylo dovršení 18 let a to z důvodu předpokládané stabilizace všech třech typů blízkých vztahů. Při nižším věku respondenta by jeho odpovědi mohly být ovlivněny probíhajícím dospíváním a specifické charakteristiky tohoto období by mohly zkreslit výsledky výzkumu (například zvýšenou frekvencí konfliktů mezi rodiči a dětmi, zvýšenou orientací na skupinu kamarádů apod.).

Konečný vzorek se po odstranění neúplně vyplněných dotazníků skládá ze 159 respondentů. Vzorek sestává ze 115 žen a 44 mužů ve věku od 19 let do 63 let. U vzorku byly sledovány následující demografické charakteristiky:

- pohlaví
- věk
- nejvyšší dosažené vzdělání.

⁴ přístupný na webové adrese:

<https://spreadsheets0.google.com/spreadsheet/viewform?formkey=dFR5ODFzaWpsYVpfNkF0NnFPbDlwZEE6MQ>

Tabulka č. 1.: Zastoupení respondentů dle pohlaví

Pohlaví		
	Počet	Procento
Muž	44	28
Žena	115	72
Celkem	159	100

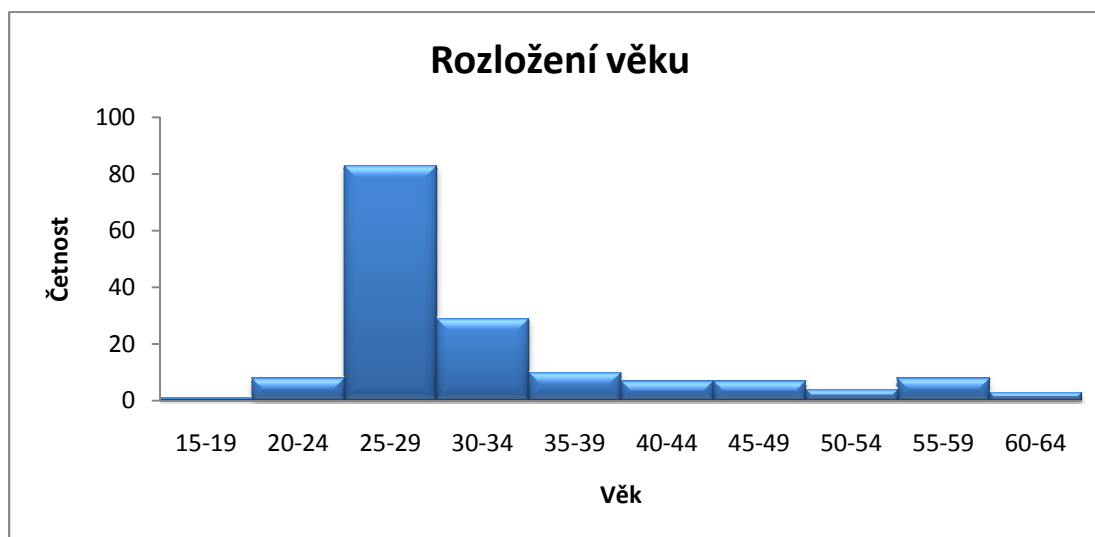
Graf č. 1: Zastoupení respondentů dle pohlaví

Tabulka č. 2: Statistické charakteristiky věku respondentů

	Průměr	Medián	Modus	Rozptyl	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
Věk	31,85	28	27	91,31	9,6	19	63

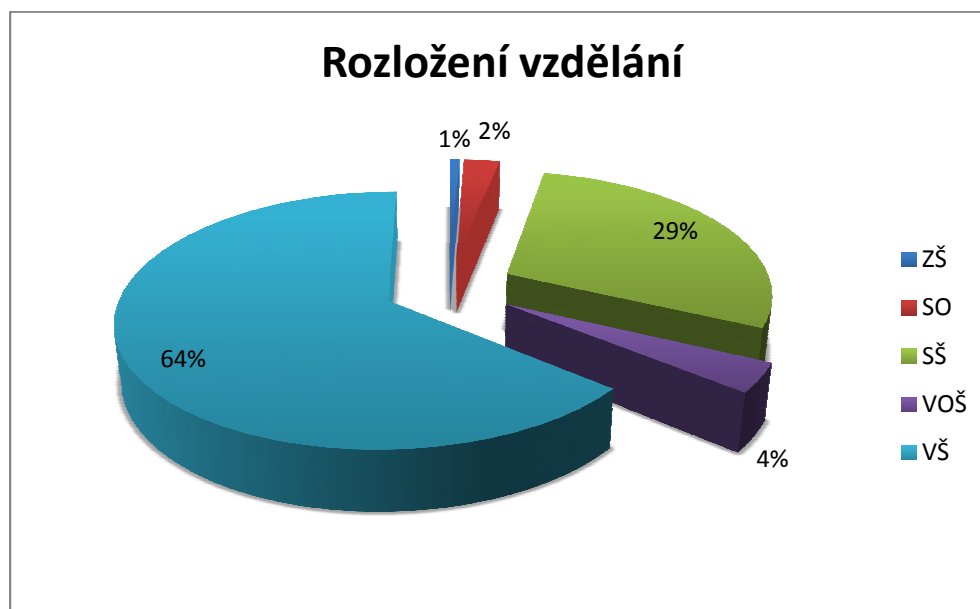
Graf č. 2: Zastoupení respondentů dle věku

Tabulka č. 3: Zastoupení respondentů dle vzdělání

Vzdělání	zŠ	SO	sŠ	voŠ	vŠ
Četnost	1	4	46	6	102

Graf č. 3: Zastoupení respondentů dle vzdělání

4.2 Metodologický rámec výzkumu

4.2.1 Použité metody

Použitý dotazník sestával ze tří částí – každá z nich se týkala jiného typu blízkého vztahu – partnerského, rodičovského a kamarádského. Každá z těchto částí v sobě obsahovala dva dotazníky – Inventář vztahového humoru (The Relational Humor Inventory), a Škála hodnocení vztahu (Relationship Assessment Scale). Oba tyto dotazníky byly vyvinuty pro měření humoru, resp. spokojenosti ve partnerském vztahu. Ani jeden z dotazníků není v současné době dostupný v českém jazyce. Oba dotazníky jsem lokalizovala za použití metody zpětného překladu. Metoda zpětného překladu se obvykle používá při lokalizaci dotazníků. V první fázi autorka položky obou dotazníků překládala z anglického jazyka. Zpětný překlad z českých položek provedl certifikovaný překladatel a psycholog. Následně se porovnal anglický originál se zpětným překladem a tam, kde byly zjištěny odchylky, se původní překlad do češtiny modifikoval.

Pro dotazník jsem se rozhodla z toho důvodu, že se jedná o vhodnou metodu v případě, kdy potřebujeme tutéž sadu otázek zadat velkému počtu respondentů a kdy je obtížné dotazovat se jednotlivých respondentů tváří v tvář. Dotazník je metoda, jež nabízí snadnou kvantifikaci dat a která šetří čas a peníze. Jejími nevýhodami může být menší pružnost, neboť výzkumník nemá možnost klást respondentovi doplňující otázky. Taktéž formulace otázek nemusí být srozumitelná všem (Ferjenčík, 2000).

V konečné podobě autorka předložila dotazník pilotnímu vzorku respondentů (N=5), kteří posuzovali srozumitelnost položek.

4.2.1.1 Inventář vztahového humoru (The Relational Humor Inventory)

Inventář vztahového humoru je založen na sebezposouzení a posouzení humoru používaného partnerem. Položky inventáře sestavili autoři de Koning a Weiss (2002) na základě expertního posouzení dostupné literatury. Autoři se zaměřili na ty z funkcí humoru, které se mohou projevat v soužití manželů. U inventáře byla prokázána konvergentní a konstruktová validita (de Koning & Weiss, 2002). Cronbachovo alfa inventáře dosahuje hodnoty 0,72. Validita metody dosud nebyla ověřena. Inventář obsahuje 34 položek, jimiž se autoři snažili pokrýt takové funkce humoru, jako jsou: ocenění partnera, produkce humoru, blízkost, snižování tenze nebo úzkosti, vyhýbání se konfliktu, agresivita, či ovlivňování partnera (de Koning & Weiss, 2002). Respondenti hodnotí výroky na škále 1-7 podle míry, v jaké souhlasí s daným tvrzením (1 vůbec nevystihuje-7 úplně vystihuje).

Autoři u položek provedli faktorovou analýzu, která identifikovala tři základní faktory, jež sytí jednotlivé položky inventáře. Jsou to:

- pozitivní humor,
- negativní humor a
- instrumentální humor.

Zároveň identifikovali šest subškál:

- pozitivní humor,
- negativní humor,
- instrumentální humor,
- partnerův pozitivní humor,
- partnerův negativní humor a
- partnerův instrumentální humor (de Koning & Weiss, 2002).

Pozitivní humor zahrnuje aspekty humoru spojené s atraktivitou, oceňováním a blízkostí. Negativní humor navazuje na agresivní používání humoru, nebo na humor sloužící k manipulaci s druhým. Instrumentální humor měří míru, v jaké ho člověk používá k tomu, aby se vyhnul napětí nebo k urovnání negativních pocitů.

The Relational Humor Inventory

Please indicate the extent to which each statement below is true for you and your partner in your present relationship. Circle only one of the numbers on the line:

1—2—3—4—5—6—7
not at all accurate *more or less accurate* *very accurate*

1. My partner has little difficulty making me smile or laugh.	1—2—3—4—5—6—7
2. I believe that my partner appreciates my humorous remarks.	1—2—3—4—5—6—7
3. My partner and I share a lot of "private jokes."	1—2—3—4—5—6—7
4. My partner uses humor to avoid facing issues that concern us.	1—2—3—4—5—6—7
5. When something about my partner is bothering me, I make a joke about it.	1—2—3—4—5—6—7
6. When I am mad at my partner I use humor to hint at it first.	1—2—3—4—5—6—7
7. Whenever I can, I prefer to use humor to avoid conflict between us.	1—2—3—4—5—6—7
8. I sometimes defend myself when my partner feels hurt by telling him/her that I was "just kidding."	1—2—3—4—5—6—7
9. As a couple, we have our own sense of humor.	1—2—3—4—5—6—7
10. My partner uses humor to put me down.	1—2—3—4—5—6—7
11. I really enjoy it when my partner and I share a humorous experience.	1—2—3—4—5—6—7
12. Sometimes I make my partner the butt of a joke.	1—2—3—4—5—6—7
13. My partner's humor can be really aggressive.	1—2—3—4—5—6—7
14. When my partner feels sad or upset, I try to make him/her see the funny side of the story.	1—2—3—4—5—6—7
15. My use of humor has brought me closer to my partner.	1—2—3—4—5—6—7
16. Occasionally, I tend to make jokes at my partner's expense.	1—2—3—4—5—6—7
17. I see my use of humor in our relationship as a positive contribution.	1—2—3—4—5—6—7
18. I don't like my partner's humor.	1—2—3—4—5—6—7
19. Joking with my partner makes me feel closer to him/her.	1—2—3—4—5—6—7
20. Sometimes I use humor to put my partner down.	1—2—3—4—5—6—7
21. I think that one of the attractive things about my partner is her/his sense of humor.	1—2—3—4—5—6—7
22. I sometimes try to change the subject with a joke.	1—2—3—4—5—6—7
23. From my partner's responses to my attempts at humor, it would be Obvious to anyone watching that he/she enjoys my humor.	1—2—3—4—5—6—7
24. I can feel really hurt by some of my partner's jokes.	1—2—3—4—5—6—7
25. My partner can persuade me to do something by making me laugh.	1—2—3—4—5—6—7
26. Sometimes when my feelings are hurt, my partner will blow it off by saying "just kidding."	1—2—3—4—5—6—7
27. I view my partner's humor as a real skill.	1—2—3—4—5—6—7
28. Whenever I am upset, my partner is likely to try to smooth over my feelings with humor.	1—2—3—4—5—6—7
29. I use humor to get out of a fight with my partner.	1—2—3—4—5—6—7
30. When my partner is angry with me, I can usually change his/her mood by making him/her laugh.	1—2—3—4—5—6—7
31. You can tell when my partner is uncomfortable by the way he/she starts making fun of everything.	1—2—3—4—5—6—7
32. My partner often tries to trick me in doing something for him/her by using humor.	1—2—3—4—5—6—7
33. My partner uses humor to ease the tension when we fight.	1—2—3—4—5—6—7
34. When I am angry, my partner can get me out of it by making me laugh.	1—2—3—4—5—6—7

(de Koning & Weiss, 2002)

4.2.1.2 Škála hodnocení vztahu (Relationship Assessment Scale)

Autorem Škály hodnocení vztahu je Hendrick (1988). Jedná se o globální posouzení spokojenosti ve vztahu. Úkolem respondenta je zodpovědět sedm položek na škále 1-5 (hodnota 1 vypovídá o velmi neuspokojivém stavu, hodnota 5 o velmi uspokojivém). Celková hodnota spokojenosti ve vztahu se počítá jako průměr odpovědí ve všech sedmi položkách. Čím více se výsledný průměr blíží k hodnotě pět, tím vyšší je celková spokojenost ve vztahu. Metoda je založena na vzorku vysokoškolských studentů v romantickém vztahu, N= 125. Hodnoty reliability RAS dosahují až 0,91 (Vaughn & Baier, 1999). U RAS byla potvrzena konvergentní validita (Hendrick, Dicke & Hendrick, 1998; Vaughn & Baier, 1999).

Dotazník Relationship Assessment Scale

RELATIONSHIP ASSESSMENT SCALE

Name: _____ Date: _____

Please mark on the answer sheet the number for each item which best answers that item for you.

How well does your partner meet your needs?

1	2	3	4	5
Poorly		Average		Extremely well

In general, how satisfied are you with your relationship?

1	2	3	4	5
Unsatisfied		Average		Extremely satisfied

How good is your relationship compared to most?

1	2	3	4	5
Poor		Average		Excellent

How often do you wish you hadn't gotten in this relationship?

5	4	3	2	1
Never		Average		Very often

To what extent has your relationship met your original expectations:

1	2	3	4	5
Hardly at all		Average		Completely

How much do you love your partner?

1	2	3	4	5
Not much		Average		Very much

How many problems are there in your relationship?

5	4	3	2	1
Very few		Average		Very many

(Relationship Assessment Scale, n.d.)

4.2.2 Sběr dat a administrace

Dotazník byl administrován prostřednictvím webového formuláře. Respondenti své odpovědi vyplňovali přímo do online formy dotazníku. Po vyplnění dotazníku byla data automaticky převedena do tabulkového editoru, odkud mohl být jednoduše uložen do formátu .xls. Tento způsob administrace umožnil snadno zajistit anonymitu respondentů. Nevýhodou online formy výzkumu je omezení vzorku pouze na internetovou populaci a z toho plynoucí problematičnost při zobecňování výsledků. Další nevýhodou představuje ztráta kontaktu výzkumníka s jeho respondenty a nemožnost respondentů doptat se výzkumníka při nejasnostech. I přes vyjmenované nevýhody jsem se rozhodla pro tuto formu administrace kvůli časové efektivnosti sběru dat a snadné přístupnosti pro respondenty.

4.2.3 Zpracování dat a výsledky

Získaná data byla čistě kvantitativní povahy a z toho důvodu jsem využila metody kvantitativní analýzy dat. K analýze jsem použila statistický software XLSTAT.

Výzkumný předpoklad č. 1. Existuje souvislost mezi humorem a celkovou spokojeností ve vztahu, a to ve všech třech typech blízkých vztahů.

Tento předpoklad jsem ověřovala dvěma způsoby:

1. korelací jednotlivých položek se spokojeností ve vztahu,
2. korelací základních faktorů funkcí humoru s celkovou spokojeností.

Korelační analýza položek v jednotlivých vztazích s celkovou spokojeností ve vztahu

Ke korelační analýze jsem s ohledem na charakteristiku dat použila Spearmanův korelační koeficient pořadí. Porovnání korelací položek v jednotlivých vztazích se spokojeností uvádím v následující tabulce. V tabulce jsou tučně zvýrazněny statisticky významné korelace (na hladině významnosti $\alpha=0,05$).

Tab. č. 4: Porovnání korelací odpovědí na položky s celkovou spokojeností ve vztahu ve třech typech blízkých vztahů (položky v tabulce jsou formulovány pro partnerský vztah)

Položka	r _s -Partner	r _s -Rodič	r _s -Kamarád
Můj partner / Má partnerka mě lehce rozesměje.	0,440***	0,495***	0,312**
Domnívám se, že můj partner / má partnerka má rád/a mé vtipné poznámky.	0,400*	0,274**	0,139
Spolu s partnerem/kou sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	0,451***	0,400***	0,290**
Můj partner / má partnerka používá humor k tomu, aby se vyhnul/a řešení otázek, které se týkají nás dvou.	-0,113	-0,051	-0,027
Když mi na mém partnerovi / mé partnerce něco vadí, zažertuji na toto téma.	0,200*	-0,089	0,002
Když jsem na svého partnera / svou partnerku naštvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	0,050	-0,004	0,032
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.	0,002	0,006	-0,060
Zraním-li svého partnera / svou partnerku, bráním se tím, že mu/jí řeknu, že „to byla jen sranda“.	-0,135	0,014	-0,173
Máme svůj vlastní smysl pro humor.	0,390***	0,460***	0,204*
Můj partner / Má partnerka humor používá k tomu, aby mě shodil/a.	-0,377**	-0,269**	-0,270**
Mám opravdu radost, když spolu s partnerem/kou sdílíme humorný zážitek.	0,352***	0,324***	0,258**
Někdy je můj partner / má partnerka terčem mých vtipů.	-0,093	-0,102	-0,081
Humor mého partnera / mé partnerky může být velmi agresivní.	-0,357***	-0,312***	-0,136
Pokud je můj partner / má partnerka smutný/á nebo naštvaný/á, snažím se ho/ji rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	-0,004	0,282**	0,131
Můj humor mě k mému partnerovi / mé partnerce přiblížil.	0,233***	0,341***	0,188
Někdy si dělám legraci na účet svého partnera / své partnerky.	-0,218*	-0,066	-0,070
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.	0,130	0,376***	0,211*
Nemám rád humor svého partnera / své partnerky.	-0,501***	-0,465***	-0,33***
Mám pocit, že vtipkování s mým partnerem / mou partnerkou mě k němu/ní přibližuje.	0,304***	0,39***	0,199
Někdy humor používám, abych svého partnera / svou partnerku shodil/a.	-0,31**	-0,234**	-0,335***
Myslím, že jedna z přitažlivých věcí na mém partnerovi / mé partnerce je jeho smysl pro humor.	0,436***	0,43***	0,161
Někdy se snažím změnit téma vtipem.	-0,063	-0,053	0,032
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z partnerových/partnerčiných reakcí zřejmé, že má rád/a můj smysl pro humor	0,332***	0,458***	0,155
Můžu se cítit velmi raněn/a některými partnerovými/partnerčinými vtipy.	-0,432***	-0,314***	-0,342**
Partner/ka mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	0,204*	0,28**	0,138
Někdy, když se cítím partnerem/partnerkou zraněný/á, to on/a zlehčí větou "však jsem jen žertoval/a".	-0,314*	-0,212*	-0,18
Považuji humor svého partnera / své partnerky za opravdové umění.	0,23***	0,393***	0,074

Kdykoli jsem naštváný/á, můj partner / má partnerka se snaží přejít mé pocity humorem.	-0,014	0,048	0,041
Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým partnerem / svou partnerkou.	-0,206*	-0,089	-0,20*
Když je na mě můj partner / moje partnerka rozzlobený/á, obvykle dokážu jeho/její náladu změnit tím, že ho/ji rozesměji.	0,082	0,268**	-0,016
Dá se říci, že když je můj partner / má partnerka nesvůj/nesvá, začne si ze všeho dělat legraci.	-0,155	0,096	-0,040
Můj partner / Má partnerka se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.	0,032	0,011	-0,049
Můj partner / Má partnerka používá humor k tomu, aby zmírnil/a napětí, když se hádáme.	-0,021	0,066	0,019
Když jsem rozzlobený/á, můj partner / má partnerka mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	0,125	0,22*	0,183

Pozn.: * $\geq 0,05-0,01$), ** $\geq 0,01-0,001$), *** $\leq 0,001$

Z výsledků korelační analýzy vyplývá, že relativně nejmenší souvislost existuje mezi používáním humoru a spokojeností v kamarádkém vztahu. Pozitivně nebo negativně korelovalo se spokojeností v kamarádkém vztahu 10 položek. Osm z těchto deseti položek koreluje se spokojeností ve všech třech typech vztahů. Můžeme tedy usuzovat na to, že chování podporující důvěrnost vzájemného vztahu, sdílení a vzájemný smysl pro humor společně s tím, že se lidé ve vztahu humorem neshazují a nezraňují, souvisí se spokojeností ve všech třech typech blízkých vztahů. U partnerského vztahu korelovalo 20 položek, u rodičovského vztahu 21.

Partnerský vztah

Tabulka č. 5: Spearmanův korelační koeficient pořadí v partnerském vztahu (korelace položek Inventáře vztahového humoru s celkovou spokojeností ve vztahu).

Položka	r_s
Spolu s partnerem/kou sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	0,451***
Můj partner / Má partnerka mě lehce rozesměje.	0,440***
Myslím, že jedna z přitažlivých věcí na mém partnerovi / mé partnerce je jeho smysl pro humor.	0,436***
Domnívám se, že můj partner / má partnerka má rád/a mé vtipné poznámky.	0,401*
Jako pár máme svůj vlastní smysl pro humor.	0,385***
Mám opravdu radost, když spolu s partnerem/kou sdílíme humorný zážitek.	0,352***
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z partnerových/partnerčiných reakcí zřejmé, že má rád/a můj smysl pro humor	0,332***

Mám pocit, že vtipkování s mým partnerem / mou partnerkou mě k němu/ní přibližuje.	0,304***
Můj humor mě k mému partnerovi / mé partnerce přiblížil.	0,233
Považuji humor svého partnera / své partnerky za opravdové umění.	0,226***
Partner/ka mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	0,204*
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.	0,130
Když jsem rozzlobený/á, můj partner / má partnerka mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	0,125
Když je na mě můj partner / moje partnerka rozzlobený/á, obvykle dokáží jeho/její náladu změnit tím, že ho/ji rozesmějí.	0,082
Když jsem na svého partnera / svou partnerku naštvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	0,050
Můj partner / Má partnerka se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.	0,032
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.	0,002
Pokud je můj partner / má partnerka smutný/á nebo naštvaný/á, snažím se ho/ji rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	-0,004
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj partner / má partnerka se snaží přejít mé pocity humorem.	-0,014
Můj partner / Má partnerka používá humor k tomu, aby zmírnil/a napětí, když se hádáme.	-0,021
Někdy se snažím změnit téma vtipem.	-0,063
Někdy je můj partner / má partnerka terčem mých vtipů.	-0,093
Můj partner / má partnerka používá humor k tomu, aby se vyhnul/a řešení otázek, které se týkají nás dvou.	-0,113
Zraním-li svého partnera / svou partnerku, bráním se tím, že mu/jí řeknu, že „to byla jen sranda“.	-0,135
Dá se říci, že když je můj partner / má partnerka nesvůj/nesvá, začne si ze všeho dělat legraci.	-0,155
Když mi na mém partnerovi / mé partnerce něco vadí, zažertuji na toto téma.	-0,196
Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým partnerem / svou partnerkou.	-0,206*
Někdy si dělám legraci na účet svého partnera / své partnerky.	-0,218*
Někdy humor používám, abych svého partnera / svou partnerku shodil/a.	-0,31**
Někdy, když se cítím partnerem/partnerkou zraněný/á, to on/a zlehčí větou "však jsem jen žertoval/a".	-0,314*
Humor mého partnera / mé partnerky může být velmi agresivní.	-0,357***
Můj partner / Má partnerka humor používá k tomu, aby mě shodil/a.	-0,377**
Můžu se cítit velmi raněn/a některými partnerovými/partnerčinými vtipy.	-0,432***
Nemám rád humor svého partnera / své partnerky.	-0,501***

Pozn.: *0,05-0,01), ** [0,01-0,001), *** ≤0,001

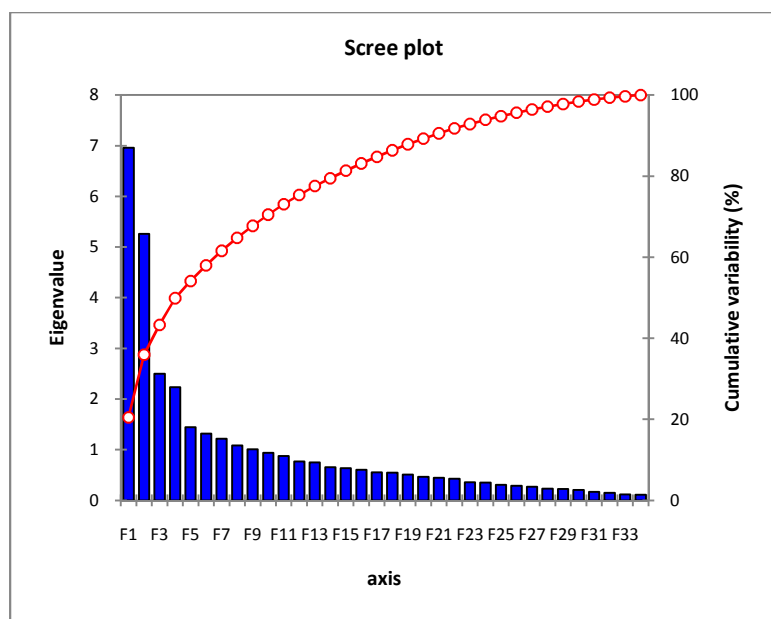
Z tabulky vyplývá, položky, které pozitivně korelují se spokojeností ve vztahu, se týkají prožívané blízkosti, intimity, sdílení a vzájemného pozitivního oceňování partnerů. Naopak položky, které se spokojeností korelují negativně, se vztahují k neoceňování humoru

partnera, jeho zraňování a ponižování (silnější vztah mezi zraňováním a ponižováním a nespokojeností ve vztahu existuje v případě, kdy je terčem tohoto chování respondent) a zlehčování konfliktů s partnerem.

Faktorová analýza funkcí humoru v partnerském vztahu

Vzhledem ke způsobu konstrukce Inventáře vztahového humoru můžeme předpokládat přítomnost několika faktorů, které postihují různé funkce humoru v blízkých vztazích. Faktorová analýza umožňuje shlukovat proměnné, které spolu silně korelují, interpretovat faktory, podle proměnných, které příslušné shluky obsahují a shrnout variabilitu proměnných pomocí několika málo faktorů (Hendl, 2004). Autoři de Koning a Weiss (2002) identifikovali tři základní faktory. V případě partnerského vztahu tedy ověřím, zda budou nalezené faktory shodné jako u citovaného výzkumu a zda se případně budou měnit v závislosti na jednotlivých vztazích. Před samotnou faktorovou analýzou jsem nejdříve provedla analýzu hlavních komponent (Principal Component Analysis - PCA), na jejímž základě jsem předběžně odhadla plausibilní počet faktorů pro následnou faktorovou analýzu. Odhad probíhal odečtením faktorů ze scree grafu. Podle Hendla (2004) počet faktorů stanovujeme na základě „náhlého přechodu z prudkého klesání do velmi mírného“ (s. 477). Dle grafu jsem se rozhodla pro stanovení 3 faktorů.

Graf č. 4: Scree graf - Výsledky PCA pro partnerský vztah

V rámci faktorové analýzy jsem použila faktorovou rotaci Varimax, která podle Hendla (2004) „minimalizuje počet proměnných, jež mají vysoké zátěže s každým společným faktorem“ (s. 477), a usnadňuje interpretaci nalezených faktorů.

Tab. č. 5: Tabulka zátěže faktorů

Položka	D1	D2	D3
Můj partner / Má partnerka mě lehce rozesměje.	0,613	-0,357	0,047
Domnívám se, že můj partner / má partnerka má rád/a mé vtipné poznámky.	0,663	0,040	0,034
Spolu s partnerem/kou sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	0,620	-0,020	-0,105
Můj partner / má partnerka používá humor k tomu, aby se vyhnul/a řešení otázek, které se týkají nás dvou.	0,245	0,037	0,649
Když mi na mém partnerovi / mé partnerce něco vadí, zažertuji na toto téma.	-0,081	0,607	0,180
Když jsem na svého partnera / svou partnerku našťvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	0,176	0,463	0,162
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.	0,119	0,627	0,058
Zraním-li svého partnera / svou partnerku, bráním se tím, že mu/jí řeknu, že „to byla jen sranda“.	0,014	0,378	0,262
Jako pár máme svůj vlastní smysl pro humor.	0,562	0,103	-0,002
Můj partner / Má partnerka humor používá k tomu, aby mě shodil/a.	-0,316	0,105	0,595
Mám opravdu radost, když spolu s partnerem/kou sdílíme humorný zážitek.	0,440	0,019	-0,138
Někdy je můj partner / má partnerka terčem mých vtipů.	-0,068	0,515	0,141
Humor mého partnera / mé partnerky může být velmi agresivní.	-0,285	-0,007	0,615
Pokud je můj partner / má partnerka smutný/á nebo našťvaný/á, snažím se ho/ji rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	0,176	0,451	-0,078
Můj humor mě k mému partnerovi / mé partnerce přiblížil.	0,570	0,396	-0,067
Někdy si dělám legraci na účet svého partnera / své partnerky.	-0,104	0,540	0,159
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.	0,424	0,304	-0,086
Nemám rád humor svého partnera / své partnerky.	-0,557	0,160	0,347
Mám pocit, že vtipkování s mým partnerem / mou partnerkou mě k němu/ní přibližuje.	0,611	0,159	0,042
Někdy humor používám, abych svého partnera / svou partnerku shodil/a.	-0,284	0,354	0,388
Myslím, že jedna z přitažlivých věcí na mém partnerovi / mé partnerce je jeho smysl pro humor.	0,805	-0,108	0,014
Někdy se snažím změnit téma vtipem.	0,099	0,657	0,189
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z partnerových/partnerčiných reakcí zřejmé, že má rád/a můj smysl pro humor	0,700	0,210	-0,093
Můžu se cítit velmi raněn/a některými partnerovými/partnerčinými vtipy.	-0,289	0,322	0,584
Partner/ka mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	0,554	0,224	0,020
Někdy, když se cítím partnerem/partnerkou zraněný/á, to on/a zlehčí větou "však jsem jen žertoval/a".	0,009	0,135	0,617
Považuji humor svého partnera / své partnerky za opravdové umění.	0,705	0,003	0,088
Kdykoli jsem našťvaný/á, můj partner / má partnerka se snaží přejít mé pocity humorem.	0,424	0,195	0,406

Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým partnerem / svou partnerkou.	-0,071	0,590	0,308
Když je na mě můj partner / moje partnerka rozzlobený/á, obvykle dokážu jeho/její náladu změnit tím, že ho/ji rozesměji.	0,192	0,560	-0,034
Dá se říci, že když je můj partner / má partnerka nesvůj/nesvá, začne si ze všeho dělat legraci.	0,142	0,053	0,595
Můj partner / Má partnerka se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.	0,297	0,325	0,396
Můj partner / Má partnerka používá humor k tomu, aby zmírnil/a napětí, když se hádáme.	0,281	0,167	0,540
Když jsem rozzlobený/á, můj partner / má partnerka mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	0,416	0,191	0,096

Zamodřená pole v tabulce ukazují u každého faktoru vždy tři položky, které ho nejvíce zatěžují.

Faktorová analýza identifikovala tři následující faktory:

- **Faktor D1** je syčen položkami, které odráží **pozitivní** příspěvek humoru partnerskému vztahu – jedná se o položky, které se dotýkají vzájemného oceňování humoru partnerů a jež se týkají vzájemné blízkosti partnerů.
- **Faktor D2** sytí položky **instrumentálního** charakteru – jedná se o takové položky, které vypovídají o používání humoru směřujícího k vyhnutí se konfliktu, případně jejich zlehčování.
- **Faktor D3** se týká více **negativního** zaměření humoru – položky týkající se zraňování a shazování partnerů a také útěku z konfliktů.

V korelační analýze faktorů s celkovou spokojeností ve vztahu jsem korelovala výsledky respondentů ve 3 hlavních identifikovaných faktorech s jejich spokojeností ve vztahu.

Tab. č. 6: Korelace faktorů se spokojeností v partnerském vztahu

Variables	D1 - pozitivní	D2 - instrumentální	D3 - negativní	Spokojenost
D1 – pozitivní	1	0,007	0,017	0,475
D2 - instrumentální	0,007	1	0,086	-0,396
D3 - negativní	0,017	0,086	1	-0,052
Spokojenost	0,475	-0,396	-0,052	1

Pozn.: Tučně zvýrazněné hodnoty dosahují hladiny významnosti $\alpha=0,05$.

Korelační analýza identifikovala souvislost mezi spokojeností v partnerském vztahu a pozitivním a instrumentálním humorem používaným v tomto vztahu.

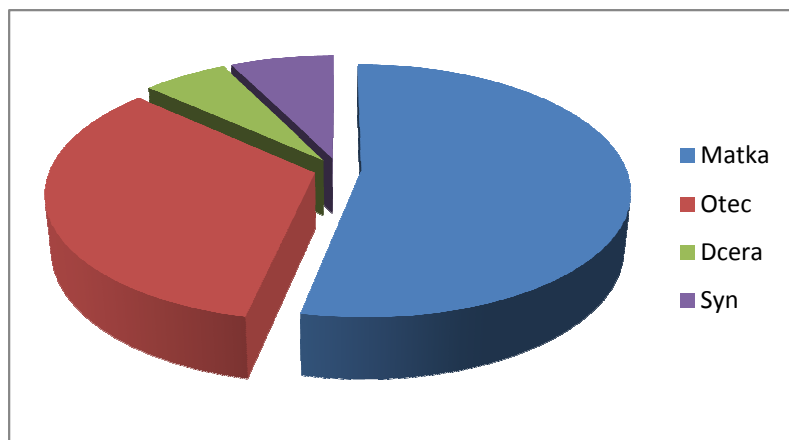
Rodičovský vztah

Respondenti dotazníku byli vyzváni, aby odpovídali buď na základě svého vztahu s rodičem, nebo potomkem. Omezujícím kritériem pro respondenty při výběru potomka byl věk potomka vyšší než 18 let. Respondenti si jako osobu, o jejichž vzájemném vztahu budou vypovídat, vybírali nejčastěji matku.

Tab. č. 7: Počet výběru blízkého v rodičovském vztahu

Vybraný blízký	Četnost
Matka	83
Otec	52
Dcera	11
Syn	13
Celkem	159

Graf č. 5: Procentuální četnost výběru blízkého v rodičovském vztahu

Tabulka č. 8: Spearmanův korelační koeficient pořadí v rodičovském vztahu (korelace položek Inventáře vztahového humoru s celkovou spokojeností ve vztahu)

Položka	Rodič
Můj rodič / potomek mě lehce rozesměje.	0,495***
S rodičem / potomkem máme svůj vlastní smysl pro humor.	0,460***
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z reakcí mého rodiče / potomka zřejmé, že má rád můj smysl pro humor.	0,458***
Myslím, že jedna z atraktivních věcí na mém rodiči / potomkovi je jeho smysl pro humor.	0,430***
Spolu s rodičem / potomkem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	0,400***

Považuji humor svého rodiče / potomka za opravdové umění.	0,393***
Mám pocit, že vtipkování s mým rodičem / potomkem mě k němu přibližuje.	0,390***
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.	0,376***
Můj humor mě k mému rodiči / potomkovi přiblížil.	0,341***
Mám opravdu radost, když spolu s rodičem / potomkem sdílíme humorný zážitek.	0,324***
Pokud je můj rodič / potomek smutný nebo naštvaný, snažím se ho rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	0,282**
Rodič / Potomek mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	0,280**
Domnívám se, že můj rodič / potomek má rád mé vtipné poznámky.	0,274**
Když je na mě můj rodič / potomek rozzlobený, obvykle dokážu jeho náladu změnit tím, že ho rozesměji.	0,268**
Když jsem rozzlobený/á, můj rodič / potomek mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	0,220**
Dá se říci, že když je můj rodič / potomek nespokojený, začne si ze všeho dělat legraci.	0,096
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby zmírnil napětí, když se hádáme.	0,066
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj rodič / potomek se snaží přejít mé pocity humorem.	0,048
Zraním-li svého rodiče / potomka, bráním se tím, že mu řeknu, že „to byla jen sranda“.	0,014
Můj rodič / potomek se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.	0,011
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.	0,006
Když jsem na svého rodiče / potomka naštvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	-0,004
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby se vyhnul řešení otázek, které se týkají našeho vztahu.	-0,051
Někdy se snažím změnit téma vtipem.	-0,053
Někdy si dělám legraci na účet svého rodiče / potomka.	-0,066
Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým rodičem / potomkem.	-0,089
Když mi na mém rodiči / potomkovi něco vadí, zažertuji na toto téma.	-0,089
Někdy je můj rodič / potomek terčem mých vtipů.	-0,102
Někdy, když se cítím rodičem / potomkem zraněným/á, to on zlehčí větou "však jsem jen žertoval".	-0,212*
Někdy humor používám, abych svého rodiče / potomka shodil/a.	-0,234**
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby mě shodil.	-0,269**
Humor mého rodiče / potomka může být velmi agresivní.	-0,312***
Můžu se cítit velmi raněn/a některými vtipy mého rodiče / potomka.	-0,314***
Nemám rád/a humor svého rodiče / potomka.	-0,465***

Pozn.: * $\geq 0,05-0,01$), ** $\geq 0,01-0,001$), *** $\leq 0,001$

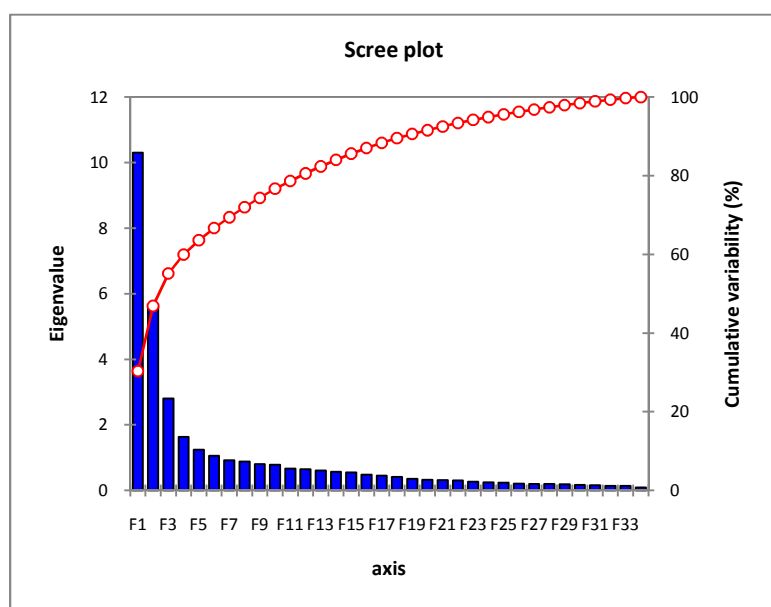
Výše uvedená tabulka vypovídá o tom, že u rodičovského vztahu podobně jako u vztahu partnerského, existuje souvislost mezi vzájemným ceněním si humoru respondenta a jeho rodiče, resp. potomka. Data dále potvrzují vztah mezi tím, jak lidé odpovídají na položky

týkající se sdílející a sblížovací funkce humoru a spokojeností v rodičovském vztahu. Naopak položky vypovídající o ponižujícím a zraňujícím chování obou aktérů sytí tento vztah negativně. Takové chování má tedy vliv na pocit nespokojenosti v tomto vztahu.

Faktorová analýza funkcí humoru v rodičovském vztahu

Na základě scree grafu z PCA jsem u tohoto typu vztahu určila tři faktory.

Graf č. 6: Scree graf - Výsledky PCA pro rodičovský vztah

Tab. č. 9: Tabulka zátěže faktorů

Položka	D1	D2	D3
Můj rodič / potomek mě lehce rozesměje.	0,755	-0,112	0,091
Domnívám se, že můj rodič / potomek má rád mé vtipné poznámky.	0,751	0,170	0,082
Spolu s rodičem / potomkem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	0,767	0,063	0,088
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby se vyhnul řešení otázek, které se týkají našeho vztahu.	0,249	0,126	0,612
Když mi na mém rodiči / potomkovi něco vadí, zažertuji na toto téma.	0,163	0,460	0,372
Když jsem na svého rodiče / potomka naštvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	0,127	0,231	0,523
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.	0,135	0,091	0,755
Zraním-li svého rodiče / potomka, bráním se tím, že mu řeknu, že „to byla jen sranda“.	-0,036	0,328	0,422
S rodičem / potomkem máme svůj vlastní smysl pro humor.	0,810	0,010	0,106
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby mě shodil.	-0,067	0,696	0,037
Mám opravdu radost, když spolu s rodičem / potomkem sdílíme	0,533	-0,192	0,092

humorný zážitek.			
Někdy je můj rodič / potomek terčem mých vtipů.	0,155	0,774	0,020
Humor mého rodiče / potomka může být velmi agresivní.	-0,046	0,664	0,109
Pokud je můj rodič / potomek smutný nebo naštvaný, snažím se ho rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	0,399	0,012	0,442
Můj humor mě k mému rodiči / potomkovi přiblížil.	0,696	-0,008	0,309
Někdy si dělám legraci na účet svého rodiče / potomka.	0,194	0,731	0,062
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.	0,708	0,074	0,119
Nemám rád/a humor svého rodiče / potomka.	-0,520	0,322	0,208
Mám pocit, že vtipkování s mým rodičem / potomkem mě k němu přibližuje.	0,778	-0,059	0,171
Někdy humor používám, abych svého rodiče / potomka shodil/a.	-0,214	0,738	0,073
Myslím, že jedna z atraktivních věcí na mém rodiči / potomkovi je jeho smysl pro humor.	0,782	-0,116	0,241
Někdy se snažím změnit téma vtipem.	0,096	0,247	0,664
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z reakcí mého rodiče / potomka zřejmé, že má rád můj smysl pro humor.	0,819	0,053	0,140
Můžu se cítit velmi raněn/a některými vtipy mého rodiče / potomka.	-0,143	0,761	0,167
Rodič / Potomek mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	0,566	0,026	0,451
Někdy, když se cítím rodičem / potomkem zraněný/á, to on zlehčí větou "však jsem jen žertoval".	-0,075	0,496	0,481
Považuji humor svého rodiče / potomka za opravdové umění.	0,689	-0,060	0,235
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj rodič / potomek se snaží přejít mé pocity humorem.	0,232	0,069	0,658
Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým rodičem / potomkem.	0,010	0,182	0,670
Když je na mě můj rodič / potomek rozzlobený, obvykle dokážu jeho náladu změnit tím, že ho rozesměji.	0,329	-0,106	0,585
Dá se říci, že když je můj rodič / potomek nespokojen, začne si ze všeho dělat legraci.	0,210	0,167	0,603
Můj rodič / potomek se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.	0,236	0,181	0,648
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby zmírnil napětí, když se hádáme.	0,301	-0,014	0,749
Když jsem rozzlobený/á, můj rodič / potomek mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	0,366	-0,094	0,541

Ze zátěže jednotlivých faktorů můžeme usuzovat na následné rozdělení faktorů, které jsou stejné jako v případě partnerského vztahu:

D1: Faktor je syčen **pozitivními** položkami vypovídající hlavně o sblížovací funkci humoru.

D2: Faktor sytí **negativní** položky zaměřené na shazování rodiče / potomka a na zraňování rodiče, resp. potomka.

D3: Faktor zatěžují položky **instrumentálního** charakteru, vypovídající o chování v konfliktu – vyhýbání se konfliktům nebo snižování napětí plynoucí z konfliktní situace.

Při korelační analýze jsem korelovala výsledky respondentů ve 3 hlavních identifikovaných faktorech s jejich spokojeností v rodičovském vztahu.

Tab. č. 10: Korelace faktorů se spokojeností v rodičovském vztahu

Variables	D1 - pozitivní	D2 - negativní	D3 - instrumentální	Spokojenost
D1 – pozitivní	1	0,008	0,030	0,528
D2 – negativní	0,008	1	0,035	-0,255
D3 - instrumentální	0,030	0,035	1	-0,075
Spokojenost	0,528	-0,255	-0,075	1

Pozn.: Tučně zvýrazněné hodnoty dosahují hladiny významnosti $\alpha=0,05$.

Korelační analýza prokázala souvislost mezi pozitivním a negativním používáním humoru a spokojeností v rodičovském vztahu.

Kamarádský vztah

Respondenti byli v dotazníku vyzváni, aby odpovídali na základě vztahu s jedním svým kamarádem.

Tab. č. 11: Spearmanův korelační koeficient pořadí v kamarádském vztahu (korelace položek Inventáře vztahového humoru s celkovou spokojeností ve vztahu)

Položka	Kamarád
Můj kamarád mě lehce rozesměje.	0,312**
Spolu s kamarádem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	0,290**
Mám opravdu radost, když spolu s kamarádem sdílíme humorný zážitek.	0,258**
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.	0,211*
S kamarádem máme svůj vlastní smysl pro humor.	0,204*
Mám pocit, že vtipkování s mým kamarádem mě k němu přibližuje.	0,199
Můj humor mě k mému kamarádovi přiblížil.	0,188
Když jsem rozzlobený/á, můj kamarád mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	0,183
Myslím, že jedna z atrktivních věcí na mém kamarádovi je jeho smysl pro humor.	0,161
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z kamarádových reakcí zřejmé, že má rád můj smysl pro humor.	0,155
Domnívám se, že můj kamarád má rád mé vtipné poznámky.	0,139
Kamarád mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	0,138
Pokud je můj kamarád smutný nebo našťvaný, snažím se ho rozeselit poukazováním na humornou stránku věci.	0,131
Považuji humor svého kamaráda za opravdové umění.	0,074

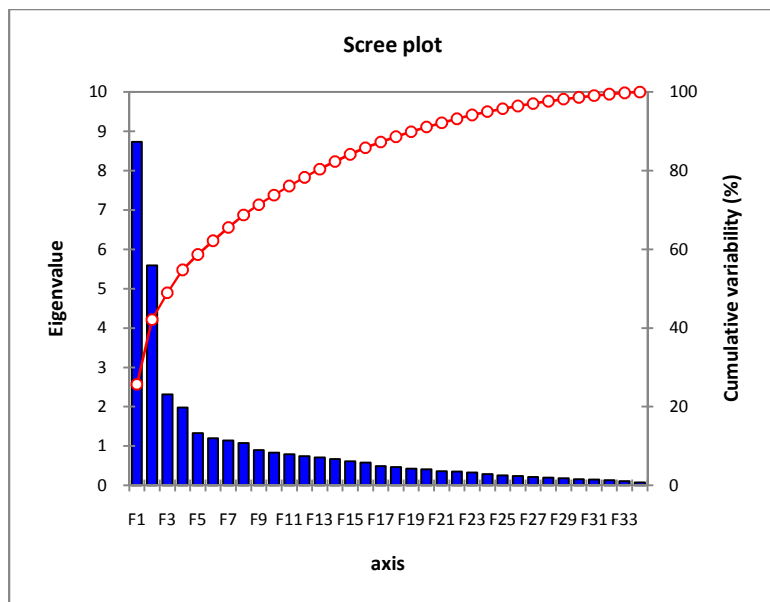
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj kamarád se snaží přejít mé pocity humorem.	0,041
Někdy se snažím změnit téma vtipem.	0,032
Když jsem na svého kamaráda naštvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	0,032
Můj kamarád používá humor k tomu, aby zmírnil napětí, když se hádáme.	0,019
Když mi na mém kamarádovi něco vadí, zažertuji na toto téma.	0,002
Když je na mě můj kamarád rozzlobený, obvykle dokážu jeho náladu změnit tím, že ho rozesměji.	-0,016
Můj kamarád používá humor k tomu, aby se vyhnul řešení otázek, které se týkají nás dvou.	-0,027
Dá se říci, že když je můj kamarád nespokojen, začne si ze všeho dělat legraci.	-0,040
Můj kamarád se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.	-0,049
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.	-0,060
Někdy si dělám legraci na účet svého kamaráda.	-0,070
Někdy je můj kamarád terčem mých vtipů.	-0,081
Humor mého kamaráda může být velmi agresivní.	-0,136
Zraním-li svého kamaráda, bráním se tím, že mu řeknu, že „to byla jen sranda“.	-0,173
Někdy, když se cítím kamarádem zraněný/á, to on zlehčí větou "však jsem jen žertoval".	-0,180
Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým kamarádem.	-0,200*
Můj kamarád humor používá k tomu, aby mě shodil.	-0,270**
Nemám rád/a humor svého kamaráda.	-0,330***
Někdy humor používám, abych svého kamaráda shodil/a.	-0,335***
Můžu se cítit velmi raněn/a některými kamarádovými vtipy.	-0,342**

Pozn.: * $\geq 0,05-0,01$), ** $\geq 0,01-0,001$), *** $\leq 0,001$

Položky, které pozitivně korelují se spokojeností ve vztahu, se týkají výhradně sdílení a prožívané blízkosti. Položky korelující negativně se vztahují k využití humoru pro vzájemnou degradaci a zraňování. Výsledné hodnoty korelačních koeficientů nedosahují takových hodnot, jako u předchozích dvou vztahů.

Faktorová analýza funkcí humoru v kamarádkém vztahu

Graf č. 7: Scree graf - Výsledky PCA pro kamarádký vztah

Tab. č. 12: Tabulka zátěže faktorů

Položka	D1	D2	D3
Můj kamarád mě lehce rozesměje.	0,015	-0,136	0,602
Domnívám se, že můj kamarád má rád mé vtipné poznámky.	0,233	0,026	0,679
Spolu s kamarádem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	0,039	0,136	0,647
Můj kamarád používá humor k tomu, aby se vyhnul řešení otázek, které se týkají nás dvou.	0,473	0,477	0,105
Když mi na mém kamarádovi něco vadí, zažertuji na toto téma.	0,628	0,253	0,145
Když jsem na svého kamaráda našťvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	0,612	0,245	0,026
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.	0,696	0,177	0,073
Zraním-li svého kamaráda, bráním se tím, že mu řeknu, že „to byla jen sranda“.	0,548	0,370	0,023
S kamarádem máme svůj vlastní smysl pro humor.	-0,008	0,165	0,698
Můj kamarád humor používá k tomu, aby mě shodil.	0,197	0,783	-0,207
Mám opravdu radost, když spolu s kamarádem sdílíme humorný zážitek.	0,047	-0,195	0,488
Někdy je můj kamarád terčem mých vtipů.	0,117	0,704	0,171
Humor mého kamaráda může být velmi agresivní.	0,119	0,714	0,096
Pokud je můj kamarád smutný nebo našťvaný, snažím se ho rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	0,407	0,028	0,411
Můj humor mě k mému kamarádovi přiblížil.	0,173	0,063	0,725
Někdy si dělám legraci na účet svého kamaráda.	0,113	0,732	0,188
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.	0,261	-0,070	0,620
Nemám rád/a humor svého kamaráda.	0,030	0,372	-0,440
Mám pocit, že vtipkování s mým kamarádem mě k němu přibližuje.	0,160	-0,138	0,694
Někdy humor používám, abych svého kamaráda shodil/a.	0,228	0,660	-0,177

Myslím, že jedna z atraktivních věcí na mém kamarádovi je jeho smysl pro humor.	-0,016	0,073	0,750
Někdy se snažím změnit téma vtipem.	0,579	0,245	0,159
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z kamarádových reakcí zřejmé, že má rád můj smysl pro humor.	0,101	-0,036	0,685
Můžu se cítit velmi raněn/a některými kamarádovými vtipy.	0,168	0,610	-0,079
Kamarád mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	0,418	0,131	0,492
Někdy, když se cítím kamarádem zraněný/á, to on zlehčí větou "však jsem jen žertoval".	0,427	0,423	0,025
Považuji humor svého kamaráda za opravdové umění.	-0,073	0,028	0,667
Kdykoli jsem našťvaný/á, můj kamarád se snaží přejít mé pocity humorem.	0,467	0,117	0,306
Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým kamarádem.	0,761	0,212	-0,058
Když je na mě můj kamarád rozzlobený, obvykle dokážu jeho náladu změnit tím, že ho rozesměji.	0,587	-0,107	0,289
Dá se říci, že když je můj kamarád nespokojen, začne si ze všeho dělat legraci.	0,406	0,206	0,216
Můj kamarád se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.	0,479	0,275	0,196
Můj kamarád používá humor k tomu, aby zmírnil napětí, když se hádáme.	0,601	0,123	0,198
Když jsem rozzlobený/á, můj kamarád mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	0,399	-0,188	0,506

Faktorová analýza prokázala přítomnost následujících tří faktorů:

D1: Faktor, který nejvíce zatěžují položky *instrumentálního* charakteru – tedy položky týkající se předcházení a vyhýbání se konfliktu.

D2: Faktor je zatěžovaný *negativními* položkami vztahující se agresivní stránce humoru.

D3: Faktor, jehož zatěžují položky *pozitivního* používání humoru v kamarádském vztahu.

Při korelační analýze jsem korelovala výsledky respondentů ve 3 hlavních identifikovaných faktorech s jejich spokojeností v kamarádském vztahu.

Tab. č. 13: Korelace faktorů se spokojeností v kamarádském vztahu

Variables	D1	D2	D3	Spokojenost
D1	1	0,057	0,030	0,288
D2	0,057	1	-0,008	-0,183
D3	0,030	-0,008	1	-0,042
Spokojenost	0,288	-0,183	-0,042	1

Pozn.: Tučně zvýrazněné hodnoty dosahují hladiny významnosti $\alpha=0,05$.

Korelační analýza potvrdila souvislost mezi pozitivním faktorem a celkovou spokojeností v kamarádském vztahu.

Shrnutí výsledků naleznete v kapitole 5 Shrnutí a interpretace výsledků.

Výzkumný předpoklad č. 2: V různých typech vztahů lidé využívají různé funkce humoru.

Vzhledem k tomu, že rozložení odpovědí v dotazníku nebylo parametrické, testovala jsem druhý výzkumný předpoklad Wilcoxonovým testem pro dva závislé výběry na hladině významnosti $\alpha=0,05$. U každé položky najdeme dvě shrnující tabulky rozdílů v odpovědích. V případě, že u vztahu existuje signifikantní rozdíl, přidávám doplňující tabulku přinášející informace o průměru a standardní odchylce odpovědi v jednotlivých vztazích. Pro přehlednost uvádím u každé položky v nadpisu pouze variantu otázky pro partnera.

Položka č. 1 Můj partner / Má partnerka mě lehce rozesměje.

Tab. č. 14: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		< 0,0001	0,029
Rodič	< 0,0001		< 0,0001
Kamarád	0,029	< 0,0001	

Tab. č. 15: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Tabulka č. 14 zobrazuje výsledné hodnoty p získané Wilcoxonovým testem pro dva závislé výběry. Hodnoty p $\leq 0,05$ vypovídají o statisticky významných rozdílech v odpovědích na 1. položku dotazníku. Tabulka č. 15. přehledně zobrazuje přítomnost statisticky významných rozdílů v odpovědích na otázku č. 1, a to v každém ze vztahů. Výsledky Wilcoxonova testu vypovídají o tom, že existují statisticky významné rozdíly v odpovídání respondentů na první položku u všech třech typů vztahů.

Tab. č. 16: Porovnání odpovědí na první položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj partner / Má partnerka mě lehce rozesměje.	124	1,000	7,000	5,736	1,314
Můj rodič / potomek mě lehce rozesměje.	124	1,000	7,000	4,822	1,583

Tab. č. 17: Porovnání odpovědí na první položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj rodič / potomek mě lehce rozesměje.	151	1,000	7,000	4,852	1,502
Můj kamarád mě lehce rozesměje.	151	2,000	7,000	5,993	1,176

Tab. č. 18: Porovnání odpovědí na první položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj partner / Má partnerka mě lehce rozesměje.	125	1,000	7,000	5,792	1,303
Můj kamarád mě lehce rozesměje.	125	2,000	7,000	6,064	1,162

Z průměrných hodnot v tabulkách č. 16-18 vyplývá, že respondenti hodnotili kamaráda jako toho, kdo je nejsnáze rozesměje. Nejmenší průměrné hodnoty dosáhl v porovnání všech osob rodič, resp. potomek.

Položka č. 2 Domnívám se, že můj partner / má partnerka má rád/a mé vtipné poznámky.

Tab. č. 19: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,016	< 0,0001
Rodič	0,016		< 0,0001
Kamarád	< 0,0001	< 0,0001	

Tab. č. 20: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Hodnoty p nepřesahují v porovnání všech tří vztahů hodnotu 0,05. To znamená, že rozdíly v odpovědích na druhou položku jsou ve všech třech vztazích statisticky významné.

Tab. č. 21: Porovnání odpovědí na druhou položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Domnívám se, že můj partner / má partnerka má rád/a mé vtipné poznámky.	128	1,000	7,000	5,680	1,357
Domnívám se, že můj rodič / potomek má rád mé vtipné poznámky.	128	1,000	7,000	5,297	1,554

Tab. č. 22: Porovnání odpovědí na druhou položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Domnívám se, že můj rodič / potomek má rád mé vtipné poznámky.	149	1,000	7,000	5,309	1,512
Domnívám se, že můj kamarád má rád mé vtipné poznámky.	149	1,000	7,000	6,115	1,014

Tab. č. 23: Porovnání odpovědí na druhou položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Domnívám se, že můj partner / má partnerka má rád/a mé vtipné poznámky.	127	1,000	7,000	5,699	1,342
Domnívám se, že můj kamarád má rád mé vtipné poznámky.	127	1,000	7,000	6,203	0,974

Při porovnání hodnot průměrů v tabulkách č. 21-23 vidíme nejvyšší hodnoty u kamarádkého vztahu, z čehož můžeme usuzovat na nejvyšší míru oceňování respondentova humoru kamarádem. Naopak nejnižší průměrnou hodnotu nacházíme u oceňování respondenta rodičem.

Položka č. 3: Spolu s partnerem/kou sdílíme množství „důvěrných vtipů“.

Tab. č. 24: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		< 0,0001	0,005
Rodič	< 0,0001		< 0,0001
Kamarád	0,005	< 0,0001	

Tab. č. 25: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

V odpovědích na třetí položku v jednotlivých typech blízkých vztahů jsou přítomny statisticky významné rozdíly v porovnání všech třech typů vztahu.

Tab. č. 26: Porovnání odpovědí na třetí položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Spolu s partnerem/kou sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	129	1,000	7,000	5,294	1,548
Spolu s rodičem / potomkem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	129	1,000	7,000	4,263	1,951

Tab. č. 27: Porovnání odpovědí na třetí položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Spolu s rodičem / potomkem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	150	1,000	7,000	4,359	1,911
Spolu s kamarádem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	150	1,000	7,000	5,824	1,416

Tab. č. 28: Porovnání odpovědí na třetí položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Spolu s partnerem/kou sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	125	1,000	7,000	5,312	1,588
Spolu s kamarádem sdílíme množství „důvěrných vtipů“.	125	1,000	7,000	5,864	1,416

Z hodnot uvedených v tabulkách č. 26-28 můžeme vyčíslit, že nejvyšší průměrné hodnoty u této položky, při porovnání všech tří vztahů, dosáhl kamarád. Nejmenší průměrnou hodnotu můžeme nalézt v rodičovském vztahu.

Položka č. 4: Můj partner / má partnerka používá humor k tomu, aby se vyhnul/a řešení otázek, které se týkají nás dvou.

Tab. č. 29: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,719	0,456
Rodič	0,719		0,007
Kamarád	0,456	0,007	

Tab. č. 30: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

Z tabulek č. 29 a 30. vyplývá, že respondenti statisticky významné rozdíly nejsou přítomny mezi vztahem partnerským-rodčovským a partnerským-kamarádským. Statisticky významné rozdíly v odpovědích byly identifikovány mezi rodčovským a kamarádským vztahem.

Tab. č. 31: Porovnání odpovědí na čtvrtou položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby se vyhnul řešení otázek, které se týkají našeho vztahu.	141	1,000	7,000	2,858	1,862
Můj kamarád používá humor k tomu, aby se vyhnul řešení otázek, které se týkají nás dvou.	141	1,000	7,000	3,453	2,061

Průměrná hodnota respondentů u čtvrté položky je vyšší u kamarádského vztahu. Naznačuje, že kamarádi respondentů zřejmě spíše využívají humor k tomu, aby se vyhnuli konfrontaci.

Položka č. 5: Když mi na mém partnerovi / mé partnerce něco vadí, zažertuji na toto téma.

Tab. č. 32: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,227	0,743
Rodič	0,227		0,318
Kamarád	0,743	0,318	

Tab. č. 33: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

U páté položky test neodhalil statisticky významné rozdíly v hodnotách odpovědí mezi různými typy blízkých vztazích.

Položka č. 6: Když jsem na svého partnera / svou partnerku našťvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.

Tab. č. 34: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,905	0,003
Rodič	0,905		0,0002
Kamarád	0,003	0,0002	

Tab. č. 35: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ano
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

U šesté položky byly prokázány statisticky významné rozdíly v porovnání partnerského vztahu s kamarádkým a rodičovského vztahu s kamarádkým.

Tab. č. 36: Porovnání odpovědí na šestou položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Když jsem na svého rodiče / potomka našťvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	147	1,000	7,000	3,393	1,810
Když jsem na svého kamaráda našťvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	147	1,000	7,000	3,950	1,983

Tab. č. 37: Porovnání odpovědí na šestou položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Když jsem na svého partnera / svou partnerku našťvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	129	1,000	7,000	3,379	1,760
Když jsem na svého kamaráda našťvaný/á, naznačím mu to nejdříve humornou cestou.	129	1,000	7,000	3,935	1,983

Z hodnot průměrů obou porovnání můžeme usuzovat na to, že respondenti se humorem spíše vyhýbají konfliktu s kamarádem, než s partnerem a rodičem.

Položka č. 7: Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi.

Tab. č. 38: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,205	0,039
Rodič	0,205		0,005
Kamarád	0,039	0,005	

Tab. č. 39: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ano
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Wilcoxonův test neodhalil přítomnost statisticky významných rozdílů v odpovídání respondentů v partnerském a rodičovském vztahu. Přítomnost statisticky signifikantních rozdílů identifikoval mezi vztahem kamarádkým a partnerským, a dále mezi vztahem kamarádkým a rodičovským.

Tab. č. 40: Porovnání odpovědí na sedmou položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi. (rodič)	149	1,000	7,000	3,928	1,768
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi. (kamarád)	149	1,000	7,000	4,317	1,881

Tab. č. 41: Porovnání odpovědí na sedmou položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi. (partner)	122	1,000	7,000	3,951	1,785
Kdykoli mohu, snažím se humorem vyhnout konfliktu mezi námi. (kamarád)	122	1,000	7,000	4,320	1,947

Porovnání průměrů v tabulkách 40 a 41 nám naznačuje, že respondenti spíše využívají humor k tomu, aby se vyhnuli konfliktu v kamarádkém vztahu, než ve vztahu partnerském a rodičovském.

Položka č. 8: Zraním-li svého partnera / svou partnerku, bráním se tím, že mu/jí řeknu, že „to byla jen sranda“.

Tab. č. 42: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,447	0,651
Rodič	0,447		0,730
Kamarád	0,651	0,730	

Tab. č. 43: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

Z výsledků Wilcoxonova testu vyplývá, že neexistuje rozdíl mezi tím, jak respondenti odpovídali na sedmou položku ve všech třech typech blízkých vztahů.

Položka č. 9: Jako pár máme svůj vlastní smysl pro humor.

Tab. č. 44: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,001	0,229
Rodič	0,001		< 0,0001
Kamarád	0,229	< 0,0001	

Tab. č. 45: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

Výsledky Wilcoxonova testu vypovídají o přítomnosti statisticky významných rozdílů v tom, jak lidé odpovídali na devátou položku, a to mezi vztahem partnerským-rodčovským a rodčovským- kamarádkým. Statisticky významné rozdíly v odpovědích nebyly prokázány v porovnávání vztahů partnerského a kamarádkého.

Tab. č. 46: Porovnání odpovědí na devátou položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Jako pár máme svůj vlastní smysl pro humor.	127	1,000	7,000	5,401	1,594
S rodičem / potomkem máme svůj vlastní smysl pro humor.	127	1,000	7,000	4,732	1,912

Tab. č. 47: Porovnání odpovědí na devátou položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
S rodičem / potomkem máme svůj vlastní smysl pro humor.	130	1,000	7,000	5,377	1,602
S kamarádem máme svůj vlastní smysl pro humor.	130	1,000	7,000	5,700	1,310

Ze zjištěných dat můžeme vyčíst, že respondenti hodnotili vyšší známkou tvrzení vypovídající o společném smyslu pro humor s kamarádem a partnerem, než s rodičem/potomkem.

Položka č. 10: Můj partner / Má partnerka humor používá k tomu, aby mě shodil/a.

Tab. č. 48: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,769	0,860
Rodič	0,769		0,494
Kamarád	0,860	0,494	

Tab. č. 49: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

Výsledky Wilcoxonova testu nepotvrdily přítomnost statisticky významných rozdílů v tom, jak respondenti odpovídali na desátou položku v různých typech blízkých vztahů.

Položka č. 11: Mám opravdu radost, když spolu s partnerem/kou sdílíme humorný zážitek.

Tab. č. 50: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		< 0,0001	0,384
Rodič	< 0,0001		< 0,0001
Kamarád	0,384	< 0,0001	

Tab. č. 51: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

V odpovídání na jedenáctou položku byly statisticky významné rozdíly identifikovány ve vztazích mezi partnerem a rodičem a mezi rodičem a kamarádem. Výsledky nepotvrdily přítomnost statisticky signifikantních rozdílů v odpovědích mezi partnerským a kamarádkým vztahem.

Tab. č. 52: Porovnání odpovědí na 11. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Mám opravdu radost, když spolu s partnerem/kou sdílíme humorný zážitek.	128	4,000	7,000	6,766	0,608
Mám opravdu radost, když spolu s rodičem / potomkem sdílíme humorný zážitek.	128	1,000	7,000	6,265	1,174

Tab. č. 53: Porovnání odpovědí na 11. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Mám opravdu radost, když spolu s rodičem / potomkem sdílíme humorný zážitek.	128	1,000	7,000	6,300	1,097
Mám opravdu radost, když spolu s kamarádem sdílíme humorný zážitek.	128	2,000	7,000	6,679	0,780

Z průměrů odpovědí vyplývá, že respondenti ohodnotili vyššími známkami sdílení humorného zážitku s partnerem a kamarádem, než s rodičem. Zajímavé také je, že minimální odpověď u partnerského vztahu se dostala na hodnotu 4, u kamarádkého 2 a u rodičovského 1. Nízké hodnoty u směrodatných odchylek u partnerského a kamarádkého vztahu ukazují na nízkou variabilitu v odpovědích na tuto položku.

Položka č. 12: Někdy je můj partner / má partnerka terčem mých vtipů.

Tab. č. 54: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,002	0,001
Rodič	0,002		0,984
Kamarád	0,001	0,984	

Tab. č. 55: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ne
Kamarád	Ano	Ne	

Wilcoxonův test identifikoval statisticky významné rozdíly mezi osobou partnera a rodiče, a dále partnera a kamaráda. Statisticky významné rozdíly v odpovědích neprokázal mezi vztahem rodičovským a kamarádským.

Tab. č. 54: Porovnání odpovědí na 12. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Někdy je můj partner / má partnerka terčem mých vtipů.	129	1,000	7,000	4,069	1,859
Někdy je můj rodič / potomek terčem mých vtipů.	129	1,000	7,000	3,558	1,991

Tab. č. 55: Porovnání odpovědí na 12. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Někdy je můj partner / má partnerka terčem mých vtipů.	124	1,000	7,000	3,976	1,859
Někdy je můj kamarád terčem mých vtipů.	124	1,000	7,000	3,468	1,936

Z porovnání průměrných hodnot odpovědí můžeme vyvozovat, že respondenti hodnotili vyššími známkami partnera, než rodiče/potomka a kamaráda.

Položka č. 13: Humor mého partnera / mé partnerky může být velmi agresivní.

Tab. č. 56: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,247	0,589
Rodič	0,247		0,021
Kamarád	0,589	0,021	

Tab. č. 57: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

Test identifikoval statisticky významné rozdíly v odpovídání na dvanáctou položku pouze mezi vztahem rodičovským a kamarádským. Mezi vztahy partner-rodič a partner-kamarád nebyly statisticky významné rozdíly zjištěny.

Tab. č. 58: Porovnání odpovědí na 13. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Humor mého rodiče / potomka může být velmi agresivní.	151	1,000	7,000	2,241	1,768
Humor mého kamaráda může být velmi agresivní.	151	1,000	7,000	2,645	1,917

Z hodnot průměrů v tabulce č. 58 vyplývá, že respondenti hodnotili potenciální agresivitu v humoru kamaráda vyššími známkami, než potenciální agresivitu v humoru rodiče/potomka.

Položka č. 14: Pokud je můj partner / má partnerka smutný/á nebo naštvaný/á, snažím se ho/ji rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.

Tab. č. 59: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,038	0,005
Rodič	0,038		0,0001
Kamarád	0,005	0,0001	

Tab. č. 60: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Wilcoxonův test identifikoval statisticky významné rozdíly mezi všemi třemi typy blízkých vztahů.

Tab. č. 61: Porovnání odpovědí na 14. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Pokud je můj partner / má partnerka smutný/á nebo naštvaný/á, snažím se ho/ji rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	129	1,000	7,000	5,209	1,291
Pokud je můj rodič / potomek smutný nebo naštvaný, snažím se ho rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	129	1,000	7,000	4,884	1,584

Tab. č. 62: Porovnání odpovědí na 14. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Pokud je můj rodič / potomek smutný nebo našťvaný, snažím se ho rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	152	1,000	7,000	4,914	1,543
Pokud je můj kamarád smutný nebo našťvaný, snažím se ho rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	152	1,000	7,000	5,486	1,462

Tab. č. 63: Porovnání odpovědí na 14. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Pokud je můj partner / má partnerka smutný/á nebo našťvaný/á, snažím se ho/ji rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	124	1,000	7,000	5,177	1,362
Pokud je můj kamarád smutný nebo našťvaný, snažím se ho rozveselit poukazováním na humornou stránku věci.	124	1,000	7,000	5,483	1,484

Hodnoty průměrů vypovídají o tom, že lidé u této položky nejčastěji dávali vyšší známku osobě kamaráda. Z hodnot průměru vyplývá, že nejmenší známky u této položky přisuzovali vztahu s rodičem.

Položka č. 15: Můj humor mě k mému partnerovi / mé partnerce přiblížil.

Tab. č. 64: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,001	< 0,0001
Rodič	0,001		< 0,0001
Kamarád	< 0,0001	< 0,0001	

Tab. č. 65: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Statisticky významné rozdíly byly identifikovány v odpovědích mezi všemi třemi typy vztahů.

Tab. č. 66: Porovnání odpovědí na 15. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj humor mě k mému partnerovi / mé partnerce přiblížil.	131	1,000	7,000	5,242	1,390
Můj humor mě k mému rodiči / potomkovi přiblížil.	131	1,000	7,000	4,632	1,801

Tab. č. 67: Porovnání odpovědí na 15. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj humor mě k mému rodiči / potomkovi přiblížil.	149	1,000	7,000	4,705	1,734
Můj humor mě k mému kamarádovi přiblížil.	149	1,000	7,000	5,805	1,351

Tab. č. 68: Porovnání odpovědí na 15. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj humor mě k mému partnerovi / mé partnerce přiblížil.	124	1,000	7,000	5,298	1,379
Můj humor mě k mému kamarádovi přiblížil.	124	1,000	7,000	5,854	1,347

Dle průměrných hodnot v tabulkách 66-68 můžeme usuzovat na to, že respondenti ohodnotili nejvyššími známkami přiblížení se ve vztahu s pomocí humoru u kamarádského vztahu. Naopak v průměru nejnižší známky přisoudili sbližování s pomocí humoru rodičovskému vztahu.

Položka č. 16: Někdy si dělám legraci na účet svého partnera / své partnerky.

Tab. č. 69: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,037	0,003
Rodič	0,037		0,166
Kamarád	0,003	0,166	

Tab. č. 70: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ne
Kamarád	Ano	Ne	

Statisticky významný rozdíl byl identifikován mezi vztahem partnerským a rodičovským a také mezi vztahem partnerským a kamarádským. Statisticky významné rozdíly nebyly prokázány mezi rodičovským a kamarádským vztahem.

Tab. č. 71: Porovnání odpovědí na 16. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Někdy si dělám legraci na účet svého partnera / své partnerky.	127	1,000	7,000	4,134	1,779
Někdy si dělám legraci na účet svého rodiče / potomka.	127	1,000	7,000	3,906	2,060

Tab. č. 72: Porovnání odpovědí na 16. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Někdy si dělám legraci na účet svého rodiče / potomka.	151	1,000	7,000	3,809	2,000
Někdy si dělám legraci na účet svého kamaráda.	151	1,000	7,000	3,603	1,889

Tab. č. 73: Porovnání odpovědí na 16. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Někdy si dělám legraci na účet svého partnera / své partnerky.	123	1,000	7,000	4,073	1,756
Někdy si dělám legraci na účet svého kamaráda.	123	1,000	7,000	3,601	1,945

Hodnoty průměrů v jednotlivých vztazích naznačují tendenci respondentů přiřazovat svému žertování na účet druhého vyšší hodnoty u partnerského vztahu a nejnižší u vztahu kamarádského.

Položka č. 17: Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu.

Tab. č. 74: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,007	0,691
Rodič	0,007		< 0,0001
Kamarád	0,691	< 0,0001	

Tab. č. 75: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

U sedmnácté položky byly identifikovány statisticky významné rozdíly v odpovědích mezi vztahem partnerským-rodičovským a rodičovským-kamarádským.

Tab. č. 76: Porovnání odpovědí na 17. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu. (partner)	128	2,000	7,000	5,836	1,309
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu. (rodič / potomek)	128	1,000	7,000	5,469	1,452

Tab. č. 77: Porovnání odpovědí na 17. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu. (rodič / potomek)	149	1,000	7,000	5,417	1,409
Považuji svůj humor za pozitivní příspěvek v rámci našeho vztahu. (kamarád)	149	3,000	7,000	5,964	1,066

Z výsledků průměrů můžeme usuzovat na to, že respondenti přisoudili nižší hodnoty svému humornému přispívání v rámci rodičovského vztahu, než v rámci vztahu kamarádského a partnerského.

Položka č. 18: Nemám rád/a humor svého partnera / své partnerky.

Tab. č. 78: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,287	0,004
Rodič	0,287		< 0,0001
Kamarád	0,004	< 0,0001	

Tab. č. 79: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ano
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Statistiky významné rozdíly byly identifikovány mezi osobou partnera-kamaráda a rodiče-kamaráda.

Tab. č. 80: Porovnání odpovědí na 18. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Nemám rád/a humor svého rodiče / potomka.	151	1,000	7,000	1,978	1,401
Nemám rád/a humor svého kamaráda.	151	1,000	5,000	1,375	0,722

Tab. č. 81: Porovnání odpovědí na 18. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Nemám rád humor svého partnera / své partnerky.	125	1,000	7,000	1,680	1,161
Nemám rád/a humor svého kamaráda.	125	1,000	4,000	1,336	0,646

Přestože se průměr u všech vztahů pohybuje do hodnoty 2, ukázaly se statisticky významné rozdíly. Nejmenší hodnotu průměru v této položce získala osoba kamarád. Respondenti tedy v průměru výše hodnotili svou nelibost k humoru partnera a rodiče, než kamaráda.

Položka č. 19: Mám pocit, že vtipkování s mým partnerem / mou partnerkou mě k němu/ní přibližuje.

Tab. č. 82: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,001	0,050
Rodič	0,001		< 0,0001
Kamarád	0,050	< 0,0001	

Tab. č. 83: Signifikančních rozdílů

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

Wilcoxonův test odhalil statisticky významné rozdíly v odpovídání na tuto položku mezi vztahem partnerským-rodčovským a rodičovským-kamarádkým.

Tab. č. 84: Porovnání odpovědí na 19. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Mám pocit, že vtipkování s mým partnerem / mou partnerkou mě k němu/ní přibližuje.	128	2,000	7,000	5,883	1,221
Mám pocit, že vtipkování s mým rodičem / potomkem mě k němu přibližuje.	128	1,000	7,000	5,359	1,616

Tab. č. 85: Porovnání odpovědí na 19. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Mám pocit, že vtipkování s mým rodičem / potomkem mě k němu přibližuje.	150	1,000	7,000	5,358	1,605
Mám pocit, že vtipkování s mým kamarádem mě k němu přibližuje.	150	3,000	7,000	6,050	1,082

Z výsledků hodnot průměru můžeme usuzovat na to, že respondenti vztahu s rodičem přisoudili nejnížší hodnoty humoru jakožto prostředku ke sblížení.

Položka č. 20: Někdy humor používám, abych svého partnera / svou partnerku shodil/a.

Tab. č. 86: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,128	0,610
Rodič	0,128		0,356
Kamarád	0,610	0,356	

Tab. č. 87: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

V této položce Wilcoxonův test neidentifikoval mezi vztahy žádné statisticky významné rozdíly.

Položka č. 21: Myslím, že jedna z přitažlivých věcí na mém partnerovi / mé partnerce je jeho smysl pro humor.

Tab. č. 88: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,001	0,229
Rodič	0,001		< 0,0001
Kamarád	0,229	< 0,0001	

Tab. č. 89: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

U dvacáté první položky byly identifikovány statisticky významné rozdíly mezi vztahem partnerským-rodčovským a rodičovským-kamarádkým.

Tab. č. 90: Porovnání odpovědí na 21. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Myslím, že jedna z přitažlivých věcí na mém partnerovi / mé partnerce je jeho smysl pro humor.	129	1,000	7,000	5,643	1,467
Myslím, že jedna z atraktivních věcí na mém rodiči / potomkovi je jeho smysl pro humor.	129	1,000	7,000	4,953	1,815

Tab. č. 91: Porovnání odpovědí na 21. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Myslím, že jedna z atraktivních věcí na mém rodiči / potomkovi je jeho smysl pro humor.	151	1,000	7,000	5,565	1,492
Myslím, že jedna z atraktivních věcí na mém kamarádovi je jeho smysl pro humor.	151	2,000	7,000	5,856	1,236

Z hodnot průměrů v jednotlivých vztazích můžeme usuzovat na to, že respondenti u této položky přisoudili nižší hodnoty osobě rodiče/potomka, než osobě partnera a kamaráda.

Položka č. 22: Někdy se snažím změnit téma vtipem.

Tab. č. 92: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,126	0,223
Rodič	0,126		0,226
Kamarád	0,223	0,226	

Tab. č. 93: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

Wilcoxonův test neprokázal v hodnotách odpovědí na tuto položku statisticky významné rozdíly u jednotlivých typů blízkých vztahů.

Položka č. 23: Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z reakcí mého partnera / mé partnerky zřejmé, že má rád/a můj smysl pro humor.

Tab. č. 94: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,116	< 0,0001
Rodič	0,116		< 0,0001
Kamarád	< 0,0001	< 0,0001	

Tab. č. 95: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ano
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Statisticky významné rozdíly odpovědí u této položky byly identifikovány mezi vztahem rodičovským-kamarádským a partnerským-kamarádským.

Tab. č. 96: Porovnání odpovědí na 23. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z reakcí mého rodiče / potomka zřejmé, že má rád můj smysl pro humor.	150	1,000	7,000	4,743	1,664
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z kamarádových reakcí zřejmé, že má rád můj smysl pro humor.	150	1,000	7,000	5,643	1,182

Tab. č. 97: Porovnání odpovědí na 23. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z partnerových/partnerčiných reakcí zřejmé, že má rád/a můj smysl pro humor.	125	1,000	7,000	5,048	1,549
Komukoli, kdo by nás sledoval, by bylo z kamarádových reakcí zřejmé, že má rád můj smysl pro humor.	125	1,000	7,000	5,744	1,184

Z hodnot průměrů uvedených v 96. a 97. tabulce můžeme usuzovat na to, že respondenti hodnotili vyššími známkami oceňování jejich humoru kamarádem, než partnerem a rodičem/potomkem.

Položka č. 24: Můžu se cítit velmi raněn/a některými partnerovými/partnerčinými vtipy.

Tab. č. 98: Výsledné hodnoty *p*

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,037	0,003
Rodič	0,037		0,861
Kamarád	0,003	0,861	

Tab. č. 99: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ne
Kamarád	Ano	Ne	

Wilcoxonův test odhalil statisticky významné rozdíly mezi vztahem partnerským-rodčovským a partnerským-kamarádským. Rozdíly nebyly prokázány mezi rodičovským a kamarádským vztahem.

Tab. č. 100: Porovnání odpovědí na 24. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můžu se cítit velmi raněn/a některými partnerovými/partnerčinými vtipy.	130	1,000	7,000	2,820	1,759
Můžu se cítit velmi raněn/a některými vtipy mého rodiče / potomka.	130	1,000	7,000	2,453	1,848

Tab. č. 101: Porovnání odpovědí na 24. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můžu se cítit velmi raněn/a některými partnerovými/partnerčinými vtipy.	125	1,000	7,000	2,800	1,751
Můžu se cítit velmi raněn/a některými kamarádovými vtipy.	125	1,000	7,000	2,312	1,598

Hodnoty průměrů v jednotlivých vztazích vypovídají o tom, že respondenti přisoudili vyšší hodnotu partnerskému vztahu. Humorem tedy respondenta zraní spíše partner, než rodič/potomek či kamarád.

Položka č. 25: Partner/ka mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.

Tab. č. 102: Výsledné hodnoty *p*

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		< 0,0001	0,349
Rodič	< 0,0001		0,0003
Kamarád	0,349	0,0003	

Tab. č. 103: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

Statisticky významné rozdíly byly identifikovány v odpovědích týkajících se partnerského a rodičovského vztahu a dále v rámci vztahu rodičovského a kamarádského. Rozdíly nebyly prokázány mezi vztahem partnerským a kamarádským.

Tab. č. 104: Porovnání odpovědí na 25. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Partner/ka mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	127	1,000	7,000	4,622	1,618
Rodič / Potomek mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	127	1,000	7,000	3,700	1,849

Tab. č. 105: Porovnání odpovědí na 25. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Rodič / Potomek mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	138	1,000	7,000	3,833	1,827
Kamarád mě dokáže přesvědčit, abych něco udělal/a, tím, že mě rozesměje.	138	1,000	7,000	4,406	1,855

Respondenti hodnotili partnera a kamaráda v průměru vyššími známkami, než rodiče/potomka.

Položka č. 26: Někdy, když se cítím partnerem/partnerkou zraněný/á, to on/a zlehčí větou "však jsem jen žertoval/a".

Tab. č. 106: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,010	0,072
Rodič	0,010		0,143
Kamarád	0,072	0,143	

Tab. č. 107: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

Wilcoxonův test odhalil statisticky významné rozdíly v odpovídání respondentů pouze mezi partnerským a rodičovským vztahem.

Tab. č. 108: Porovnání odpovědí na 26. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Někdy, když se cítím partnerem/partnerkou zraněný/á, to on/a zlehčí větou "však jsem jen žertoval/a".	128	1,000	7,000	2,883	1,773
Někdy, když se cítím rodičem / potomkem zraněný/á, to on zlehčí větou "však jsem jen žertoval".	128	1,000	7,000	2,516	1,865

Z hodnot průměru vyplývá, že respondenti přisoudili vyšší hodnoty partnerskému vztahu při zlehčování zranění humorem, než vztahu rodičovskému.

Položka č. 27: Považuji humor svého partnera / své partnerky za opravdové umění.

Tab. č. 109: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,059	0,001
Rodič	0,059		< 0,0001
Kamarád	0,001	< 0,0001	

Tab. č. 110: Signifikantních rozdílů

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ano
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

V odpovědích na 27. položku byly zjištěny statisticky významné rozdíly mezi vztahem partnerským-kamarádkským a rodičovským-kamarádkským. Rozdíly nebyly identifikovány mezi vztahem partnerským a rodičovským.

Tab. č. 111: Porovnání odpovědí na 27. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Považuji humor svého rodiče / potomka za opravdové umění.	150	1,000	7,000	4,014	1,767
Považuji humor svého kamaráda za opravdové umění.	150	1,000	7,000	5,000	1,605

Tab. č. 112: Porovnání odpovědí na 27. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Považuji humor svého partnera / své partnerky za opravdové umění.	127	1,000	7,000	4,363	1,791
Považuji humor svého kamaráda za opravdové umění.	127	1,000	7,000	5,040	1,625

Z dosažených průměrů v jednotlivých vztazích můžeme usuzovat na to, že respondenti u této položky ohodnotili kamarádkský vztah vyššími známkami, než vztah partnerský a rodičovský.

Položka č. 28: Kdykoli jsem naštvaný/á, můj partner / má partnerka se snaží přejít mé pocity humorem.

Tab. č. 113: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,919	0,013
Rodič	0,919		0,030
Kamarád	0,013	0,030	

Tab. č. 114: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ano
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Wilcoxonův test zjistil signifikantní rozdíly v odpovědích na tuto položku mezi vztahem rodičovským-kamarádským a partnerským-kamarádským.

Tab. č. 115: Porovnání odpovědí na 28. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj rodič / potomek se snaží přejít mé pocity humorem.	149	1,000	7,000	3,705	1,726
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj kamarád se snaží přejít mé pocity humorem.	149	1,000	7,000	4,093	1,829

Tab. č. 116: Porovnání odpovědí na 28. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj rodič / potomek se snaží přejít mé pocity humorem.	125	1,000	7,000	3,688	1,687
Kdykoli jsem naštvaný/á, můj kamarád se snaží přejít mé pocity humorem.	125	1,000	7,000	4,128	1,840

Z porovnání odpovědí na danou položku vyplývá, že respondenti ohodnotili tendenci kamaráda přecházet jejich pocity v situacích, kdy jsou rozzlobení humorem vyššími známkami než u partnera a rodičů.

Položka č. 29: Používám humor, abych unikl/a z hádky se svým partnerem / svou partnerkou.

Tab. č. 117: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,945	0,460
Rodič	0,945		0,205
Kamarád	0,460	0,205	

Tab. č. 118: Signifikanční rozdílů

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

U položky týkající se používání humoru k unikání z konfliktů nebyly mezi vztahy identifikovány žádné statisticky významné rozdíly v hodnocení této položky respondenty.

Položka č. 30: Když je na mě můj partner / moje partnerka rozzlobený/á, obvykle dokážu jeho/její náladu změnit tím, že ho/ji rozesměji.

Tab. č. 119: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,022	0,065
Rodič	0,022		< 0,0001
Kamarád	0,065	< 0,0001	

Tab. č. 120: Signifikanční rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ne
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

U 30. položky Wilcoxonův test odhalil statisticky významné rozdíly mezi vztahem rodičovským-partnerským a rodičovským-kamarádským. Statisticky signifikantní rozdíl nebyl zjištěn mezi vztahem partnerským a kamarádským.

Tab. č. 121: Porovnání odpovědí na 30. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Když je na mě můj partner / moje partnerka rozzlobený/á, obvykle dokážu jeho/její náladu změnit tím, že ho/ji rozesměji.	127	1,000	7,000	3,929	1,677
Když je na mě můj rodič / potomek rozzlobený, obvykle dokážu jeho náladu změnit tím, že ho rozesměji.	127	1,000	7,000	3,551	1,731

Tab. č. 122: Porovnání odpovědí na 30. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Když je na mě můj rodič / potomek rozzlobený, obvykle dokážu jeho náladu změnit tím, že ho rozesměji.	149	1,000	7,000	3,546	1,691
Když je na mě můj kamarád rozzlobený, obvykle dokážu jeho náladu změnit tím, že ho rozesměji.	149	1,000	7,000	4,266	1,759

Z hodnot průměrů odpovědí na položky u jednotlivých vztahů vyplývá, že respondenti hodnotili vyššími známkami svou schopnost měnit humorem náladu rozzlobeného partnera a kamaráda, než rodiče/potomka.

Položka. č. 31: Dá se říci, že když je můj partner / má partnerka nespůj/nesvá, začne si ze všeho dělat legraci.

Tab. č. 123: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,757	0,001
Rodič	0,757		0,001
Kamarád	0,001	0,001	

Tab. č. 124: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ano
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

V odpovědích na 31. položku byly identifikovány statisticky významné rozdíly mezi vztahem partnerským-kamarádkým a rodičovským-kamarádkým.

Tab. č. 125: Porovnání odpovědí na 31. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Dá se říci, že když je můj rodič / potomek nespůj, začne si ze všeho dělat legraci.	151	1,000	7,000	2,872	1,904
Dá se říci, že když je můj kamarád nespůj, začne si ze všeho dělat legraci.	151	1,000	7,000	3,439	1,861

Tab. č. 126: Porovnání odpovědí na 31. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Dá se říci, že když je můj partner / má partnerka nespůj/nesvá, začne si ze všeho dělat legraci.	125	1,000	7,000	2,792	1,667
Dá se říci, že když je můj kamarád nespůj, začne si ze všeho dělat legraci.	125	1,000	7,000	3,528	1,907

Z hodnot průměrů můžeme usuzovat na to, že oproti partnerovi a rodiči/potomkovi, byl kamarád hodnocen vyššími známkami ve schopnosti použít humor v situacích, kdy je nesvůj.

Položka č. 32: Můj partner / Má partnerka se mě často snaží humorem přimět k tomu, abych pro něj něco udělal/a.

Tab. č. 127: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,277	0,177
Rodič	0,277		0,792
Kamarád	0,177	0,792	

Tab. č. 128: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ne
Kamarád	Ne	Ne	

V položce vypovídající o použití humoru k tomu, aby blízká osoba pro respondenta něco vykonala, nebyly zjištěny významné statistické rozdíly v hodnotách odpovědí.

Položka č. 33: Můj partner /moje partnerka používá humor k tomu, aby zmírnil napětí, když se hádáme.

Tab. č. 129: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,451	0,072
Rodič	0,451		0,030
Kamarád	0,072	0,030	

Tab. č. 130: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ne	Ne
Rodič	Ne		Ano
Kamarád	Ne	Ano	

U této položky byly identifikovány signifikantní rozdíly mezi vztahem rodičovským a kamarádským.

Tab. č. 131: Porovnání odpovědí na 33. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Můj rodič / potomek používá humor k tomu, aby zmírnil napětí, když se hádáme.	139	1,000	7,000	3,108	1,828
Můj kamarád používá humor k tomu, aby zmírnil napětí, když se hádáme.	139	1,000	7,000	3,446	1,651

Z hodnot průměrných hodnot u rodičovského a kamarádského vztahu vyplývá, že respondenti přisoudili vyšší hodnoty kamarádovi v používání humoru pro zmírňování napětí při konfrontaci s respondentem, než partnerovi a rodiči/potomkovi.

Položka č. 34: Když jsem rozzlobený/á, můj partner / má partnerka mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.

Tab. č. 132: Výsledné hodnoty p

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		0,0005	< 0,0001
Rodič	0,0005		< 0,0001
Kamarád	< 0,0001	< 0,0001	

Tab. č. 133: Signifikantní rozdíly

	Partner	Rodič	Kamarád
Partner		Ano	Ano
Rodič	Ano		Ano
Kamarád	Ano	Ano	

Respondenti odpovídali statisticky významně rozdílně ve všech třech typech blízkých vztahů.

Tab. č. 134: Porovnání odpovědí na 34. položku ve vztahu Partner-Rodič

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Když jsem rozzlobený/á, můj partner / má partnerka mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	128	1,000	7,000	4,500	1,779
Když jsem rozzlobený/á, můj rodič / potomek mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	128	1,000	7,000	3,960	1,974

Tab. č. 135: Porovnání odpovědí na 34. položku ve vztahu Rodič-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Když jsem rozzlobený/á, můj rodič / potomek mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	139	1,000	7,000	4,043	1,944
Když jsem rozzlobený/á, můj kamarád mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	139	1,000	7,000	5,137	1,514

Tab. č. 136: Porovnání odpovědí na 34. položku ve vztahu Partner-Kamarád

Položka	Četnost	Minimum	Maximum	Průměr	St. odchylka
Když jsem rozzlobený/á, můj rodič / potomek mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	124	1,000	7,000	4,467	1,796
Když jsem rozzlobený/á, můj kamarád mě z toho může dostat tím, že mě rozesměje.	124	1,000	7,000	5,161	1,473

Nejvyšší průměrnou známku ve schopnosti rozesmát rozzlobeného respondenta obdržela osoba kamaráda, poté partnera a nejmenší průměrnou známkou respondenti ohodnotili osobu rodiče.

5 Shrnutí a interpretace výsledků

Výzkumný předpoklad č. 1. Existuje souvislost mezi humorem a celkovou spokojeností ve vztahu, a to ve všech třech typech blízkých vztahů.

Výsledky testování prvního výzkumného předpokladu vypovídají o tom, že existuje souvislost mezi používaným humorem a spokojeností ve vztahu ve všech třech typech blízkých vztahů. Z vypočítaných korelačních koeficientů u jednotlivých položek můžeme usuzovat na to, že ve **všech třech typech** vztahů přispívá ke spokojenosti takové chování, které podporuje důvěrnost vzájemného vztahu, sdílení a společné prožívání humoru. Zároveň je spokojenost ovlivněna mírou vzájemného shazování a zraňování, a to hlavně v případě, kdy terčem tohoto chování je sám respondent. V **rodičovském** a **partnerském** vztahu ovlivňuje spokojenost také oceňování humoru – a to oběma směry, od blízké osoby k respondentovi i opačně. V kamarádském vztahu tato souvislost nebyla prokázána. V rodičovském a partnerském vztahu souvisí spokojenost také s agresivitou humoru blízkého. Ke spokojenosti v **partnerském** vztahu přispívá situace, kdy respondent může žertovat na účet na partnera.

Z výsledků korelační analýzy dále vyplývá, že nejmenší souvislost používaného humoru a spokojenosti ve vztahu nacházíme ve vztahu **kamarádském**. Počet položek, které se spokojeností korelovaly, byl o polovinu menší než u dalších dvou vztahů. Korelační analýza také prokázala menší sílu měřeného vztahu u kamaráda oproti síle korelace u partnerského a rodičovského vztahu. Tento výsledek může být dán nízkou variabilitou dat získaných ze spokojenosti ve vztahu.

Výsledkem provedených faktorových analýz byla identifikace tří faktorů u každého typu vztahu. Faktory v různých vztazích byly zatěžovány podobnými položkami. Při zkoumání funkcionality humoru v blízkých vztazích se u všech tří vztahů prokázaly stejné

faktory, jako v případě výzkumu de Koninga a Weisse (2002). Na základě mých výsledků mohu ve třech typech blízkých vztahů stanovit následující faktory funkcí humoru:

- **pozitivní** – faktor zahrnující položky týkající se vzájemného oceňování, sdílení humoru a položky vypovídající o sbližovací funkci humoru,
- **negativní** – tento faktor je zatěžován položkami mapujícími používání humoru ke zraňování a ponižování druhého. Dále ho zatěžují ty položky, které se týkají unikání z konfliktů.
- **instrumentální** – je sycen tvrzeními o používání humoru k předcházení konfliktům a snižováním napětí plynoucího z konfrontace.

Při korelaci výsledných faktorů se spokojeností ve vztahu byla souvislost prokázána u všech tří vztahů. Ve vztahu **partnerském** pozitivní faktor pozitivně koreluje se spokojeností v tomto vztahu, tedy, chování zachycené v rámci pozitivního faktoru ovlivňuje míru spokojenosti. V partnerském vztahu byla dále prokázána negativní souvislost mezi instrumentálním faktorem a spokojeností. Z toho vyplývá, že výskyt chování spadající do instrumentálního faktoru v partnerském vztahu nějakým způsobem souvisí s nespokojeností ve vztahu. Korelační analýza nepotvrdila vztah mezi používáním humoru spadajícího do negativního faktoru a spokojeností ve vztahu. Tyto výsledky potvrzují výsledky výzkumu de Koninga a Weisse (2002). Z výsledků této korelační analýzy vyplývá, že používání humoru ke shazování a zraňování partnera nesouvisí s pocitem spokojenosti ve vztahu, zatímco chování směřující k přecházení konfliktů a snižování tenze, která z konfliktu plyne, negativně koreluje s vnímanou spokojeností ve vztahu.

Ve vztahu **rodičovském** korelační analýza prokázala souvislost mezi pozitivním faktorem, negativním faktorem a spokojeností v tomto vztahu. Vztah mezi instrumentálním faktorem a spokojeností nebyl prokázán. Z výsledků analýzy v rámci faktorů můžeme usuzovat na to, že spokojenost ve vztahu souvisí s chováním spadajícím do pozitivního faktoru, a naopak negativně koreluje s chováním, při kterém je humor prostředkem k agresivitě, zraňování a degradaci.

Ve vztahu **kamarádském** prokázala korelační analýza souvislost pouze mezi pozitivním faktorem a spokojeností ve vztahu. Z výsledků tedy plyne, že chování oceňující humor druhého, humor podporující pocity blízkosti a důvěrnosti pozitivně ovlivňuje míru

vnímané spokojenosti, zatímco u humoru používaného k předcházení, či úniku z konfliktu, ke zraňování či shazování byla se spokojeností v kamarádském vztahu prokázána souvislost.

Výsledky tedy potvrdily výzkumný předpoklad č. 1.

Výzkumný předpoklad č. 2: V různých typech vztahů lidé v různé míře využívají jednotlivé funkce humoru.

Statistická analýza odhalila, že existují statisticky významné rozdíly v odpovídání na položky dotazníku podle typu vztahu, na které byli respondenti dotazováni:

Tab. č. 137: Statisticky významné rozdíly v odpovědích na položky

Rozdíl	Počet položek
Žádný	7
Partner-Rodič/Potomek	17
Rodič/Potomek-Kamarád	23
Partner-Kamarád	16

Nejvíce statisticky významných rozdílů bylo identifikováno v odpovědích na otázky týkající se **rodičovského** a **kamarádského** vztahu. Statisticky významné rozdíly v odpovědích se týkaly 12 položek zatěžujících pozitivní faktor, 9 položek sytících instrumentální faktor a 2 položek, které zatěžují negativní faktor (poměřováno podle zátěže faktorů v rodičovském vztahu – pro porovnávání využívám zátěže faktorů u partnerského a rodičovského vztahu, neboť položky které je sytí podobné). U všech „pozitivních“ položek vyšla u kamarádského vztahu vyšší průměrná hodnota, než u vztahu rodičovského. Z toho můžeme usuzovat, že probandi více oceňují humor kamaráda a vyjadřují, že kamarád více oceňuje jejich humor než rodič. Tyto rozdíly dále naznačují, že podle respondentů humor více souvisí ke sblížení a důvěrnosti v kamarádském vztahu, než ve vztahu s rodičem. Rozdíly v odpovědích na instrumentální otázky ukazují na to, že se respondenti spíše snaží předejít konfliktu humornou cestou a rozveselit blízkého v případě kamarádského vztahu než ve vztahu rodičovském. U negativních položek průměrné hodnoty ukazují na to, že kamarád více používá humor k přecházení pocitů respondenta a může být také více agresivní. Naopak respondenti si dělají větší legraci ze svého rodiče.

Mezi **vztahem partnerským** a **rodičovským** bylo zjištěno celkem 17 statisticky významných rozdílů v odpovědích na položky dotazníku. Statisticky významné rozdíly v odpovídání byly zjištěny u 11 pozitivních položek, 4 u instrumentálních a 2 u negativních (poměřováno podle zátěže faktorů v partnerském vztahu). Stejně jako v porovnání s předchozím vztahem, i v tomto porovnání hodnotili respondenti pozitivní položky u rodiče v průměru nižšími známkami, než u partnera. Tedy vyšších průměrných známek dosáhl partnerský vztah v tvrzeních mapujících společné prožívání, oceňování a sdílení humoru. Z hodnot průměrů odpovědí u instrumentálních odpovědí vyplývá, že respondenti více používají humor k předcházení konfliktům se svým partnerem, než se svým rodičem a také, že partnera humorem více povzbuzují. Naopak partner se více stává terčem vtipů respondenta, kterého v průměru více zraňují vtipy od partnera, než od rodiče.

Rozdíly mezi **vztahem partnerským** a **kamarádským** byly identifikovány celkem u 16 položek – v tomto porovnání je poměr položek velmi vyrovnaný. Statisticky signifikantní rozdíly byly zjištěny u 6,5 položek pozitivních, 5 instrumentálních a 4,5 negativních (poměřováno podle zátěže v partnerském vztahu). Položka, která sytila dva faktory, byla v konečném součtu rozdělena napůl. V případě pozitivních položek respondenti hodnotili vyššími známkami kamaráda, tzn. vzájemné oceňování humoru, vyjadřování blízkosti a sdílení. Z průměrných hodnot u instrumentálních položek vyplývá, že kamarád více předchází konfliktům a více rozveseluje respondenta, než partner. U negativních položek můžeme vyčíst, že partner se více stává terčem vtipů respondentů, a ti spíše nemají rádi humor svého partnera, nežli svého kamaráda. Na základě odpovědí respondentů můžeme usuzovat, že je to spíše partner, kdo zraní respondenta, nežli kamarád.

Položky, u nichž nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v odpovědích v jednotlivých vztazích, jsou 5 negativního charakteru a 2 instrumentálního charakteru.

Z porovnání rozdílů vyplývá, že lidé humorem nejvíce pečují o svého **kamaráda**. V porovnání s ostatními vztahy více oceňují humor kamaráda a považují humor v tomto typu vztahu za věc, která nejvíce přispívá k prožívaným pocitům blízkosti a sdílení. Zároveň se s kamarádem nejvíce snaží s pomocí humoru předcházet konfliktům a nečinit

z něj terč svého humoru. Můžeme říci, že kamarádský vztah je v porovnání s rodičovským a partnerským humorem nejvíce opečováván. Zajímavé je toto zjištění v porovnání s výsledky korelační analýzy v první části tohoto výzkumu, podle které spokojenost v kamarádském vztahu souvisí s používaným humorem nejméně v rámci zkoumaných blízkých vztahů.

Z průměrných známek v jednotlivých vztazích vyplývá, že respondenti využívají „pozitivní“ humor nejméně ve vztahu s **rodičem**. U rodiče tolik nepoužívají humor k vyhýbání se konfliktům jako u zbylých dvou vztahů, zároveň se ale rodič tolik nestává terčem humoru respondentů. Rodič také humorem na respondenta tolik neútočí. Korelační analýza dále prokázala největší množství položek korelujících se spokojeností v tomto vztahu.

V porovnání s ostatními osobami se **partner** nejspíše stane terčem vtipů respondentů. Ti se humorem nevyhýbají konfliktu s partnerem, jako je tomu u kamarádského vztahu. Partner však může respondenta humorem více zranit, než kamarád. Pozitivní humor respondenti více používají s kamarádem, méně však s rodičem. Korelační analýza prokázala, že spokojenost v partnerském vztahu statisticky signifikantně souvisí s více než polovinou položek Inventáře vztahového humoru.

6 Diskuze

Výsledky mého výzkumu potvrdily souvislost typu používaného humoru se spokojeností ve vztazích. Tato souvislost nedosahuje takové významnosti u kamarádského vztahu. V dostupných zdrojích literatury se mi nepodařilo najít výzkum, který by téma souvislosti mezi spokojeností ve vztahu a typem používaného humoru na jiné typy blízkých vztahů. Předložené závěry tedy nemohou být v případě rodičovského a kamarádského vztahu a v případě porovnání funkcionality humoru mezi těmito vztahy podpořeny zjištěními v odborných publikacích.

Předkládaný výzkum dospěl k zajímavým zjištěním, jejichž platnost však může být z různých důvodů omezena. Omezení výzkumu popíši v další části této kapitoly. V navazujících výzkumech by bylo třeba tyto nedostatky odstranit, či je úplně eliminovat.

První z omezení se týká formy výběru vzorku. Vzorek byl vybrán kombinací příležitostného a lavinového výběru, jejichž limity spočívají mimo jiné v nereprezentativnosti výsledného vzorku. Výsledný soubor respondentů tohoto výzkumu nemůže být považován za reprezentativní a z toho důvodu nelze platnost výsledků zobecňovat na celou populaci. Reprezentativnosti vzorku nebylo dosaženo ani u jednoho ze zjišťovaných kritérií (pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání). Výsledky předkládaného výzkumu mohly být ovlivněny také vyšším počtem žen v souboru respondentů. Pro zajištění reprezentativnosti by bylo vhodné využít jiné formy výběru respondentů a administrace dotazníku.

Z formy administrace dotazníku vyplývají další omezení týkající se mého výzkumu. V první řadě se může jednat o sníženou důvěryhodnost dotazníku, vyplývající z nemožnosti respondenta interagovat s výzkumníkem a doptat se ho na případné otázky či nejasnosti. Ke snížení důvěryhodnosti může přispívat i nejistota plynoucí ze ztráty anonymity, neboť respondent není informován o tom, jaké další údaje, kromě jím vyplněných, výzkumník získá. Teoreticky totiž výzkumník může získat více údajů, než které uvádí, nebo na něž se aktivně ptá. Respondent si tohoto rizika může být vědom a přistupovat k vyplnění dotazníku s nedůvěrou.

Výsledný soubor mohl být ovlivněn rozdílem v charakteristikách respondentů, kteří dotazník vyplnili a těmi, kteří jej nevyplnili. Je možné, že vyplnění dotazníku mohlo mít souvislost s vnímanou spokojeností respondentů ve vztazích, neboť je pravděpodobné, že lidé, kteří jsou ve vztazích spokojeni, mají větší tendenci sdílet informace o svých vnitrovztahových záležitostech, než lidé, jež spokojení nejsou. Lidé méně spokojení ve vztazích mohou být pravděpodobněji odrazeni samotným tématem či konkrétním zněním položek. Tuto hypotézu by bylo třeba dále výzkumně ověřit, např. zjišťováním ochoty probandů účastnit se výzkumů zaměřených na blízké vztahy a korelací těchto výstupů s jejich spokojeností ve vztazích.

Další limity vyplývají z použitých metod. Obě dvě metody, které byly v rámci dotazníku použity, se využívají výhradně pro zjišťování dat, jež se týkají partnerského vztahu. Pro rozšíření těchto metod i na další typy blízkých vztahů by bylo třeba provést položkovou analýzu metod a ověřit jejich platnost a spolehlivost i pro jiné typy blízkých

vztahů. Obě metody jsou také dostupné pouze v anglickém jazyce. Pro jejich převod jsem použila metodu zpětného překladu. Dále by ale bylo vhodné provést položkovou analýzu české verze, zajistit, aby obsah pokrývaný položkami testu byl kulturně a lingvisticky relevantní a ověřit spolehlivost a platnost metody. Kulturní a lingvistická relevantnost byla do jisté míry zajištěna překladem do cílového jazyka a zpětným překladem do zdrojového jazyka, ale je možno ji zaručit i dalšími metodami, např. překlad zajištěný několika nezávislými kvalifikovanými překladateli, využitím focusových skupin s cílem získat jazykové a kulturně relevantní vstupy od prvních uživatelů metod. Dále by bylo možné využít v současné době nejmodernější přístupy, které uvádí např. Sommer et al. (2010), založené na automatickém generování položek z databází a šablon.

Limit Inventáře vztahového humoru představuje jeho dosud neověřená validita. Z toho důvodu se nemůžeme plně spolehnout na platnost jeho výstupů a musíme je brát s jistou rezervou. Bylo by třeba dále upřesnit psychometrické charakteristiky metody. I přes nedostatky této metody jsem se rozhodla ji do svého výzkumu zahrnout, neboť se jedná o jedinou metodu, jež se zaměřuje na funkce humoru v blízkých vztazích člověka.

Škála hodnocení vztahu je více než 20 let používaná metoda. Její omezení pro tento výzkum může spočívat průměrných hodnotách odpovědí respondentů na dotazník RAS, které se pohybují od hodnoty 3 do hodnoty 5, nikoli v celém rozpětí (1-5). Tento jev se projevil jak v prvotní studii Susan Hendrick (1988), tak i v mém výzkumu.

Hodnoty průměrů a směrodatných odchylek jednotlivých položek RAS

Item Number and Content	Mean	SD
1. How well does your partner meet your needs?	4.224	.869
2. In general, how satisfied are you with your relationship?	4.256	.924
3. How good is your relationship compared to most?	4.280	.912
4. How often do you wish you hadn't gotten into this relationship?	4.136	.970
5. To what extent has your relationship met your original expectations?	3.944	1.080
6. How much do you love your partner?	4.792	.528
7. How many problems are there in your relationship?	3.512	1.126

Note: Scores could range from 1 (low satisfaction) to 5 (high satisfaction). Items 4 and 7 are reverse scored.

Hendrick (1988)

Tento jev, vypovídá o tom, že lidé vysoce hodnotí jednotlivé položky Škály hodnocení vztahu. Pro výzkumné účely to znamená, že mezi sebou nemůžeme dobře odlišit respondenty, kteří jsou nadprůměrně spokojeni s partnerským vztahem, od průměrně a podprůměrně spokojených respondentů. Tento efekt může být dán stejně obtížnými položkami, s nimiž lze snadno souhlasit.

Možné riziko obou použitých metod představuje forma odpovědí na základě sebedposouzení, která může být náchylná ke zkreslení sociálně žádoucím odpovídáním respondentů.

Předkládaná studie identifikovala souvislost mezi funkcemi humoru a spokojeností ve vztahu, nicméně nemůžeme z výsledků vysuzovat povahu vzájemného vztahu, ani usuzovat na kauzalitu působení funkcí humoru na spokojenost ve vztahu. V rámci nalezené souvislosti může sehrávat svou roli jiný faktor, který v tomto výzkumu nebereme v potaz, ale jenž může ovlivňovat proměnné tohoto výzkumu. Ověřená kauzalita by mohla být základem pro další výzkumy. Bylo by zajímavé ji ověřit i s dalšími vlivy, které mohou souviset se spokojeností ve vztahu, jako jsou např. délka vztahu, preferovaný styl humoru, schopnost humorné produkce, schopnost ocenit humor druhého, frekvencí společného smíchu. Přínosné by dále mohlo být zaměřit se na souvislost s jinými aspekty vztahu, u nichž byl prokázán vztah se spokojeností.

I přes svá omezení považuji tuto studii za přínosnou v rámci studia funkce humoru v blízkých vztazích člověka. Vzhledem k tomu, že se jedná o zatím neprobádané téma (vyjma souvislosti humoru se spokojeností v partnerských vztazích), hodnotím pozitivní přínos tohoto výzkumu právě v rozšíření pozornosti i k dalším typům blízkých vztahů a v získání nových informací o tom, jak jsou různé typy humoru používány napříč různými vztahy a jakým způsobem jejich používání přispívá, resp. nepřispívá k vnímané spokojenosti v různých typech blízkých vztahů člověka.

IV ZÁVĚR

Humor obvykle představuje odlehčený způsob komunikace, který i přes svou hravost plní množství důležitých funkcí v životě člověka. Významným způsobem utváří a usnadňuje nejen komunikaci, ale také vztahy člověka a jeho skupinový život. Humor, obecně asociovaný s pozitivními stránkami života, má však i svou odvrácenou tvář. Stejně dobře, jako může komunikaci i vztahy ulehčovat a udržovat, může je také dělat obtížnějšími, případně je rozvracet.

Teoretická část této diplomové práce se pro lepší uchopení tématu zabývala nejdříve teoretickými koncepcemi humoru, které nejenže pátrají po příčinách vzniku humoru, ale některé také vysvětlují jeho funkce v životě jednotlivce. Teorií humoru existuje velké množství. Pro zjednodušení jsme je spojili jen do několika okruhů. Každý z nich se dívá na humor z jiného úhlu pohledu a tím přispívá k lepšímu pochopení tohoto fenoménu, zároveň ale tento fenomén ochuzuje o některé jeho podstatné části. Tato skutečnost je dána obtížností při pojímání a vysvětlování tak komplexního fenoménu, jakým humor bezesporu je. V práci jsme se zaměřili také na to, jakým způsobem se vyvíjí preference, obsah i sdílení humoru během života jednotlivce. Nejen, že humor každého jednotlivce má svá specifika, ale mění se také v závislosti na životní etapě, v níž se člověk právě nachází.

Pro zachování určité komplexnosti obsahu byla věnována pozornosti dvěma tématům, jejichž znalost je podle mého názoru při studiu humoru nezbytná. Jedná se o smích, který i je přes svou kulturní podmíněnost nejčastější reakcí na humor a i jeho projevem. Může být indikátorem prožívané radosti a signálem, že humorný obsah byl pochopen a přijat komunikačním partnerem. Druhé téma se detailně věnuje smyslu pro humor, který bývá považován za žádoucí osobnostní charakteristiku. Zabýváme se otázkou, co je pod pojmem smysl pro humor obvykle myšleno a také představujeme současné možnosti měření této vlastnosti.

Poslední díl teoretické části propojuje fenomén humoru s některými z témat sociální psychologie. Tato kapitola se zabývá vlivem humoru na utváření a udržování sociálních interakcí a vztahů člověka. Zkoumá humor jako mechanismus, jenž přispívá ke

skupinové dynamice, ovlivňuje skupinovou strukturu a souvisí se skupinovými rolemi. V této kapitole se dále věnujeme rodovým rozdílům a podobnostem v používání, preferenci a sdílení humoru. Zabýváme se zde také onou odvrácenou tváří humoru spočívající mimo jiné v jeho agresivních a hostilných obsazích. V této souvislosti se však na humor nemůžeme dívat jednostranně. Vyjádření hostility či agrese humornou cestou umožňuje interagujícím zachovat si tvář a komunikovat nepříjemné obsahy sociálně žádoucím způsobem. V závěru této kapitoly zaměřujeme na funkci humoru v blízkých vztazích člověka. Vzhledem k poznatkům v dostupné literatuře se většina překládaných informací týká vztahu partnerského. V dostupných zdrojích najdeme jen několik studií zabývajících se funkcí humoru v přátelském vztahu. Výzkum, jenž by se zabýval humorem v souvislosti s jiným typem blízkého vztahu, než je vztah partnerský a kamarádský, se nám v literatuře nepodařilo nalézt.

Dosavadní výzkumy se v nejvyšší míře zabývaly souvislostí mezi humorem a spokojeností v partnerském vztahu. Tuto souvislost jsem se rozhodla ověřit v první části mé experimentální práce a otestovat ji i na dalších typech blízkých vztahů, které hrají v životě člověka ústřední roli. Jedná se o rozšíření na osobu rodiče/potomka a kamaráda. Experimentální část potvrdila existující souvislost mezi spokojeností ve vztahu a používáním humoru ve všech třech typech blízkých vztahů. Druhá část výzkumu ověřovala existenci statisticky významných rozdílů v hodnocení položek mezi jednotlivými typy blízkých vztahů. Tato existence byla prokázána napříč mezi třemi typy blízkých vztahů. Překládaný výzkum patrně jako jeden z prvních přináší detailnější informace o funkcích humoru v různých typech blízkých vztahů a jeho vlivu na spokojenost těchto vztazích. Výsledky výzkumu by bylo třeba dále ověřit a zaměřit se i na další proměnné, které v existujících souvislostech mohou sehrávat svou roli.

V LITERATURA

Abel, M. H. (1998). Interaction of humor and gender in moderating relationships between stress and outcomes. *The Journal of Psychology*, 132, 267-276.

Abel, M. H. (2002). Humor, stress, and coping strategies. *Humor*, 15(4), 365-381.

Alberts, J. K, Yoshimura, C. G., Rabby, M., & Loschiavo, R. (2005). Mapping the topography of couples' daily conversations. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 299-322.

Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Reinhart & Winston.

Antioch sense of humor inventory. (n.d.). Staženo dne 25.3.2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCard_Antioch.htm.

Apter, M. J., & Smith, K.C.P. (1977). Humour and the theory of psychological reversals. In A. J. Chapman & H. C. Foot (Eds.), *It's a funny thing, humour*. Oxford: Pergamon Press.

Aron, A. P., Aron, E. N., Tudor, M., & Nelson, G. (1991). Close relationship as including other in self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(2), 241-253.

Aron, A. P., Mashek, D. J., & Aron, E. N. (2004). Closeness as including other in the self. In D. J. Mashek & A. Aron, *Handbook of closeness and intimacy*. London: Lawrence Erlbaum Associates.

Askenasy, J. J. (1987). The functions and dysfunctions of laughter. *Journal of General Psychology*, 114(4), 317-334.

Azim, E., Mobbs, D., Jo, B., Menon, V., & Reiss, A. L. (2005). Sex differences in brain activation elicited by humor. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United states of America*, 102, 16496-16501.

Báčová, V. (2008). Problematika rodu v psychologii – Sociální psychologie muže a ženy. In J. Výrost & I. Slaměník, *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing.

Bainum, C. K., Lounsbury, K. R., & Pollio, H. R. (1984). The development of laughing and smiling in nursery school children. *Child Development*, 55, 1946-1957.

Baumgartner, F. (2008). Sociální poznávání. In J. Výrost & I. Slaměník, *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing.

Bazzini, D. G., Stack, E. R., Martincin, P. D., & Davis, C. P. (2007). The effects of reminiscing about laughter on relationship satisfaction. *Motivation and Emotion*, 31, 25–34.

Beins, B. C. & O'Toole, S. M. (2010). Searching for the Sense of Humor: Stereotypes of Ourselves and Others. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), pp. 267-287.

Berkowitz, L. (1970). Aggressive humor as a stimulus to aggressive responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16(4), 710-717-

Berlyne, D. E. (1972). Humor and its kin. In J. H. Goldstein & P. E. McGhee (Eds.), *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues*. New York: Academic Press.

Bertini, M., Iani, L., De Santo, R. M., Scaramuzzi, C., Petramala, L., Cotesta, D. et al. (2010). Stress-moderating effects of positive emotions: exposure to humorous movies during hemodialytic session decreases blood levels of stress hormones. *Journal of Chinese Clinical Medicine*, 5(2), 61-70.

Borecký, V. (2000). *Teorie komiky*. Praha: Hynek.

Butzer, B., & Kuiper, N. A. (2008). Humor use in romantic relationships: The effects of relationship satisfaction and pleasant versus conflict situation. *The Journal of Psychology*, 142(3), 245-260.

Byrne, D. (1956). The relationship between humor and the expression of hostility. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 53, 84-89.

Cameron, E. L., Fox, J. D., Anderson, M. S., & Cameron, C. A. (2010). Resilient youths use humor to enhance socioemotional functioning during a day in the life. *Journal of Adolescent Research*, 25(5), 716-742.

Campbell, D. T., & Fiske, D. W. (1959). Convergent and discriminant validation by the Multitrait-Multimethod Matrix. *Psychological Bulletin*, 56, 81-105.

Campbell, L., Martin, R. A., & Ward, J. R. (2008). An observational study of humor use while resolving conflict in dating couples. *Personal Relationships*, 15, 41-55.

Canary, D. J., Stafford, L., Hause, K. S., & Wallace, L. A. (1993). An inductive analysis of relational maintenance strategies: Comparisons among lovers, relatives, friends, and others. *Communication Research Reports*, 10(1), 5-14.

Cann, A., & Calhoun, L. G. (2001). Perceived personality associations with differences in sense of humor: Stereotype of hypothetical others with high or low senses of humor. *Humor: International Journal of Humor Research*, 14(2), 17-130.

Cantor, J. R. (1976). What is funny to whom? The role of gender. *Journal of Communication* 26(3), 164-172.

Carlson, K. A. (2011). The impact of humor on memory: Is the humor effect about humor? *Humor*, 24(1), 21-41.

Carstensen, L. L., Gottman, J. M., & Lewenson, R. W. (1995). Emotional behavior in long-term marriage. *Psychology and Aging*, 10(1), 140-149.

Crawford, M. (2003). Gender and humor in social context. *Journal of Pragmatics*, 35, 1413-1430.

Crawford, M., & Gressley, D. (1991). Creativity, caring, and context: Women's and Men's accounts of humor preferences and practices. *Psychology of Women Quarterly*, 15, 217-231.

Culver, J. L., Arena, P. L., Wimberly, S. R., Antoni, M. H., & Carver, C. S. (2004). Coping among african-american, hispanic, and non-hispanic white women recently treated for early stage breast cancer. *Psychology & Health*, 19(2), 157-166.

Darwin, Ch. (1964). *Výraz emocí u člověka a zvířat*. Praha: ČSAV.

De Koning, E., & Weiss, R. L. (2002). The Relational Humor Inventory: Functions of humor in close relationships. *American Journal of Family Therapy*, 30(1), 1-18.

Derks, P., & Berkowitz, J. (1989). Some determinants of attitudes toward a joker. *Humor: International Journal of Humor Research*, 2(4), 385-396.

Doosje, S., de Goede, M., van Doornen, L., & Goldstein, J. (2010). Measurement of occupational humorous coping. *Humor*, 23(3), 275-305.

Duchowny, M. S. (1983). Pathological disorders of laughter. In P. E. McGhee & J. H. Goldstein (Eds.), *Handbook of humor research, Vol 2: Applied studies*. New York: Springer-Verlag.

Dworkin, E. S., & Efran, J. S. (1967). The angered: Their susceptibility to varieties of humor. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6(2), 233-236.

Ekman, P., & Friesen, W. V. (1982). Felt, false, and miserable smiles. *Journal of Nonverbal Behavior*, 6, 238-252.

Ekman, P., Friesen, W. V., & Davidson, R. J. (1990). The Duchenne smile: Emotional expression and brain physiology II. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 342-353.

Eysenck (1972). Foreword. In: J. H. Goldstein & P. E. McGhee (Eds.), *The Psychology of Humor: Theoretical perspectives and empirical issues*. New York: Academic Press.

Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál.

Fine, G. A. (1976). Humour in situ: The role of humour in small group culture. In A.J. Chapman & H.C. Foot (Eds.), *It's a funny thing, humour*. Oxford: Pergamon Press.

Fine, G. A., & de Soucey, M. (2005). Joking cultures: Humor themes as social regulation in group life. *Humor*, 18(1), 1-22.

Frankl V. E. (1994). *Člověk hledá smysl: Úvod do logoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství.

Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.

Freud, S. (1928). Humor. *International Journal of Psychoanalysis*, 9, 1-6.

- Freud, S. (2005). *Vtip a jeho vztah k nevědomí*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství.
- Fraley, B., & Aron, A. (2004). The effect of a shared humorous experience on closeness in initial encounters. *Personal Relationships*, 11, 61-78.
- Fry, W. (1968). *Sweet madness: A study of humor*. Palo Alto, CA: Pacific Books.
- Gelb, B. D., & Zinkhan, G. M. (1986). Humor in advertising effectiveness after repeated exposures to a radio commercial. *Journal of Advertising*, 15, 15-20.
- Glenn, P. J. (1989). Initiating shared laughter in multi-party conversations. *Western Journal of Speech Communication*, 53, 127-149.
- Goodchilds, J. D. (1959). Effects of Being Witty on Position in the Social Structure of a Small Group. *Sociometry*, 22(3), 261-272.
- Gottman, J. M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation and avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1), 6-15.
- Graham, E. E. (1995). The involvement of sense of humor in the development of social relationships. *Communication Reports*, 8(2), 158-169.
- Graham, E. E., Papa, M. J., & Brooks, G. P. (1992). Functions of humor in conversation: Conceptualization and measurement. *Western Journal of Communication*, 56, 161-183.
- Green, R. (1977). Magnolias grow in dirt: the bawdy lore of Southern women. *Southern Exposure* 4, 29-33.
- Gruner, C. R. (1976). Wit and humour in mass communication. In A. J. Chapman, & H. C. Foot, *Humour and Laughter: Theory, Research and Applications*. London: Wiley.
- Gruner, C. R. (1997). *The game of humor: A comprehensive theory of why we laugh*. London: Transaction Publishers.
- Gutman, J., & Priest, R. F. (1969). When is aggression funny? *Journal of Personality and Social Psychology*, 12(1), 60-65.
- Hampes, W. P. (1992). Relation between intimacy and humor. *Psychological Reports*, 71, 127-130.

Hampes, W. P. (1999). Relationship between humor and trust. *Humor: International Journal of Humor Research*, 12, 253-259.

Harris, C. R. (1999). The mystery of ticklish laughter. *American Scientist*, 87, 344–351.

Harris, C. R., & Christenfeld, N. (1999). Can a Machine Tickle? *Psychonomic Bulletin & Review*, 6, 504-510.

Hay, J. (2000). Functions of humor in the conversations of men and women. *Journal of Pragmatics*, 32, 709-742.

Hehl, E. J., & Ruch, W. (1985). The location of sense of humor within comprehensive personality spaces: An exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 6(6), 703-715.

Hendl, J. (2004). *Přehled statistických metod zpracování dat: Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál.

Hendrick, S. (1988). A Generic Measure of Relationship Satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93-98.

Hendrick, S., Dicke, A., & Hendrick, A. (1998). The Relationship Assessment Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(1), 137-142.

Holmes, J., & Marra, M. (2002). Over the edge? Subversive humor between colleagues and friends. *Humor*, 15(1), 65-87.

Humor cognition test, (n.d.). Staženo dne 26.3.2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCard_HCT.htm.

Humor Styles Questionnaire. (n.d.). Staženo dne 25.3.2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCat_HSQ.htm

Humorous Behavior Q-sort Deck. (n.d.). Staženo dne 25.3.2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCard_HBQD.htm

Chafe, W. (2007). *The Importance of Not Being Earnest. The feeling behind laughter and humor*. Amsterdam: J. Benjamins Pub. Co.

IPAT Humor Test. (n.d.). Staženo dne 26.3.2011 z
http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCard_IPAT.htm

Isen, A. M., & Daubman, K. A. (1984). The influence of affect on categorization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 1206-1217.

Isen, A. M., Daubman, K. A., & Novicki, G. P. (1987). Positive affect facilitates creative problem solving. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 1122-1131.

José, H., Parreira, P., Thorson, J. A., & Allwardt, D. (2007). A Factor-Analytic Study of the Multidimensional Sense of Humor Scale with a Portuguese Sample. *North American Journal of Psychology*, 9 (3), 595-610.

Kaplan, R. M., & Boyd, I. H. (1965). The social functions of humor on an open psychiatric ward. *Psychiatric Quarterly*, 39, 502-515.

Kaplan, R. M., & Pascoe, G. C. (1977). Humorous lectures and humorous examples: Some effects upon comprehension and retention. *Journal of Educational Psychology: Human learning and Memory*, 3, 150-159.

Keith-Spiegel, P. C. (1972). Early Conceptions of Humor: Varieties and Issues. In J. H. Goldstein & P. E. McGhee (Eds.), *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues*. New York: Academic Press.

Kelly, W. E. (2002). An investigation of worry and sense of humor. *The Journal of Psychology*, 136, 657-666.

Khoury, R. M. (1985). Norm Formation, Social Conformity, and the Confederating functions of humor. *Social Behavior and Personality*, 13(2), 159-165.

Kirsch, G. A., & Kuiper, N. A. (2003). Positive and negative aspects of sense of humor: Associations with the constructs of individualism and relatedness. *Humor: International journal of humor*, 16, 33-62.

Kohn, N., Kellermann, T., Gur, R. C., Schneider, F., & Habel, U. (2001). Gender differences in the neural correlates of humor processing: Implications for different processing modes. *Neuropsychologia*, 49, 888-897.

Kohoutek, R. (2010). *Duševní zdraví, normalita a abnormalita osobnosti*. Staženo 20.7.2011 z <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1003/rozhovor-jako-metoda-poznavani-normalni-i-abnormalni-osobnosti>.

Kupier, N., & Olinger, J. (1998). Humor and mental health. In H. Friedman (ed.), *Encyclopedia of Mental Health 2*. San Diego, CA: Academic Press, 445-457.

La Fave, L., Haddad, J., & Maesen, W. A. (1976). Superiority, Enhanced Self-Esteem, and Perceived Incongruity Humour Theory. In A. J. Chapman & H. C. Foot, *Humour and Laughter: Theory, Research and Applications*. London: John Wiley & Sons.

Lang, J. C., & Lee, C. H. (2010). Workplace humor and organizational creativity. *The International Journal of Human Resource Management*, 21(1), 46-60.

Lauer, R. H., Lauer, J. C., & Kerr, S. T. (1990). The long-term marriage: Perceptions of stability and satisfaction. *International Journal of Aging & Human Development*, 31(3), 189-195.

Lippman, L. G., & Dunn, M. L. (2000). Contextual connexions within puns: effects on perceived humor and memory. *The Journal of General Psychology*, 127(2), 185-197.

Losco, J., & Epstein, S. (1975). Humor preference as a subtle measure of attitudes toward the same and the opposite sex. *Journal of Personality*, 43(2), 321-334.

Lovaš, L. (2008a). Agrese. In J. Výrost & I. Slaměník, *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing.

Lovaš, L. (2008b). Malé sociální skupiny. In J. Výrost & I. Slaměník, *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing.

Lyttle, J. (2001). The effectiveness of humor in persuasion: The case of business ethics training. *Journal of General Psychology*, 128(2), 206-216.

Markiewicz, D. (1974). Effects of Humor on Persuasion. *Sociometry*, 37(3), 407-422.

- Martin, R. A. (2003). Positive psychological assessment: A handbook of models and measures. In S. J. Lopez & C. R. Snyder, *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures*. Washington: American Psychological Association.
- Martin, R. A. (2007). *Psychology of humor: an integrative approach*. Boston: Elsevier Academic Press.
- Martin, R., & Lefcourt, H. M. (1983). Sense of humor as a moderator of the relation between stressors and moods. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 1313-1324.
- Martin, R., & Lefcourt, H. M. (1984). Situational Humor Response Questionnaire: Quantitative Measure of Sense of Humor. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 145-155.
- Martineau, W. H. (1972). A model of the social functions of humor. In J. H. Goldstein & P. E. McGhee (Eds.), *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues*. New York: Academic Press.
- McDougall, W. (1923). *An outline of psychology*. London: Methuen.
- McGhee, P. E. (1972). On the cognitive origins of incongruity humor: Fantasy assimilation versus reality assimilation. In J. H. Goldstein & P. E. McGhee (Eds.), *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues*. New York: Academic Press.
- McGhee, P. E. (1976). Children's humor: A review of current research trends. In A.J. Chapman & H.C. Foot (Eds.), *It's a funny thing, humour*. Oxford: Pergamon Press.
- McGhee, P. E. (1979). *Humor, it's origin and development*. San Francisco: W. H. Freeman.
- McGhee, P. E., & Duffey, N. S. (1983). The role of identity of the victim in the development of disparagement humor. *Journal of General Psychology*, 108, 257-270.
- Middleton, R., & Moland, J. (1959). Humor in Negro and white subcultures: A study of jokes among university students. *American Sociological Review*, 22, 61-69.
- Mikšík, O. (2007). *Psychologická charakteristika osobnosti*. Praha: Karolinum.
- Murdock, M. C., & Ganim, R. M. (1993). Creativity and humor: Integration and incongruity. *Journal of Creative Behavior*, 27(1), 57-70.

Neuhoff, C. C., & Schaefer, C. (2002). Effects of laughing, smiling, and howling on mood. *Psychological Reports*, 91(3), 1079-1080.

Nwokah, E. E., & Fogel, A. (1993). Laughter in mother-infant emotional communication. *Humor: International Journal of Humor Research*, 6(2), 137–161.

Obrdlík, A. (1942). "Gallows humor" - a sociological phenomenon. *The American Journal of Sociology*, 47, 709-716.

O'Quin, K., & Aronoff, J. (1981). Humor as a Technique of Social Influence. *Social Psychology Quarterly*, 44(4), 349-357.

Oxid dusný, „Rajský plyn“ (2003). Staženo dne 30.3.2011 z http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu/o/oxid_dusny_rajsky_plyn

Panksepp, J. (2000). The riddle of laughter: Neural and psychoevolutionary underpinnings of joy. *Current Directions in Psychological Science*, 9(6), 183-186.

Pearce, J. M (2004). A note on gelastic epilepsy. *European Neurology*, 52(3), 172-174.

Piaget, J., & Inhelderová, B. (2007). *Psychologie dítěte*. Praha: Portál.

Pogrebin, M. R., & Poole, E. D. (1988). Humor in the briefing room: A study of the strategic uses of humor among police. *Journal of Contemporary Ethnography*, 17, 183-210.

Prerost, F. J. (1983). Locus of control and the aggression inhibitiing effects of aggressive humor appreciation. *Journal of Personality Assessment*, 47(3), 294-299.

Provine, R. R. (2004). Laughing, Tickling, and the Evolution of Speech and Self. *Current Directions in Psychological Science*, 13, 215-218.

Ranshoff, R. (1976). Development aspects of humour and laughter in young adolescent girls. In A.J. Chapman & H.C. Foot (Eds.), *It's a funny thing, humour*. Oxford: Pergamon Press.

Relationship Assessment Scale. (n.d). Staženo dne 1.2.2011 z <http://www.swintoncounseling.com/wp-content/uploads/2010/07/RAS.pdf>

Robinson, D. T., & Smith-Lovin, L. (2001). Getting a laugh: Gender, status, and humor in task discussions. *Social Forces*, 80(1), 123-158.

Ruch, W. (1997). State and trait cheerfulness and the induction of exhilaration: A FACS study. *European Psychologist*, 2(4), 328-341.

Ruch, W., & Deckers, L. (1993). Do extraverts ,like to laugh'? An analysis of the Situational Humor Response Questionnaire (SHRQ). *European Journal of Personality*, 7(4), 211-220.

Ruch, W., Köhler, G., & van Thriel, C. (1996). Assessing the „humorous temperamet“: Construction of the facet and standard trait forms of the State-Trait-Cheerfulness Inventory – STCI. *Humor: International Journal of Humor*, 9, 303-340.

Ruch, W., Köhler, G., & van Thriel, C. (1997). To be in good or bad humour: Construction of the state form of the State-trait-cheerfulness inventory. *Personality and Individual Differences*, 22 (4), 477-491.

Řičan, P. (2006). *Cesta životem*. Praha: Portál.

Sanford, S., & Eder, D. (1984). Adolescent humor during peer interaction. *Social Psychology Quarterly*, 47(3), 235-243.

Saroglou, V., Lacour, C., & Demeure, M. E. (2010). Bad humor, bad marriage: Humor styles in divorced and married couples. *Europe's Journal of Psychology*, 3, 94-121.

Scambler, D. J., Harris, M. J., & Milich, R. (1998). Sticks and stones: Evaluations of responses to childhood teasing. *Social Development*, 7(2), 234-249.

Sense of Humor Questionnaire. (n.d.). Staženo dne 25. 3. 2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCat_SHQSvebak.htm.

Sense of Humor Questionnaire 6. (n.d.). Staženo dne 25. 3. 2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCat_SHQ6.htm.

Sense of Humor Scale. (n.d.) Staženo dne 25.3.2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCat_SHSmcgee.htm.

Shammi, P., & Stuss, D. T. (2003). The effects of normal aging on humor appreciation. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 9 (6), 855-863.

- Sheppard, A. (1986). From Kate Sanborn to feminist psychology: The social context of women's humor, 1885-1985. *Psychology of Women Quarterly*, 10, 155-170.
- Shifman, L., & Lemish, D. (2010). Between Feminism and Fun(ny)mism: Analyzing gender in popular internet humor. *Information, Communication and Society*, 13(6), 870-891.
- Schaap, C., & Jansen-Nawas, C. (1987). Marital interaction, affect, and conflict resolution. *Sexual & Marital Therapy*, 2, 35-51.
- Schmidt, S. R. (1994). Effects of humor on sentence memory. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, & Cognition*, 20(4), 953-967.
- Schmidt, S. R. (2002). The humor effect: Differential processing and privileged retrieval. *Memory*, 10(2), 127-138.
- Schmidt, S. R., & Williams, A. R. (2001). Memory for humorous cartoons. *Memory and Cognition*, 29, 305-311.
- Schulman-Green, D. (2003). Coping mechanisms of physicians who routinely work with dying patients. *Omega*, 47(3), 253-264.
- Schultz, T.R. (1976). A cognitive-developmental analysis of humour. In A. J. Chapman & H. C. Foot (Eds.), *Humor and Laughter: Theory, research and applications*. London: Wiley.
- Sommer, M., Arendasy, M. E., Heidinger, C., & Mayr, F. (2010). Measuring personality traits and cognitive abilities across language barriers: An illustration of different approaches to test adaptation. In: A. W. Stupka, 12. *International Military Mental Health Conference*. Wien: Bundesminister für Landesverteidigung und Sport.
- Stocking, S. H., & Zillmann, D. (1976). Effects of humorous disparagement of self, friend, and enemy. *Psychological Reports*, 39, 455-461.
- Suls, J. M. (1972). A two-stage model for the appreciation of jokes and cartoons . In J. H. Goldstein & P. E. McGhee (Eds.), *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues*. New York: Academic Press.
- Thorson, J. A., & Powell, F. C. (1993). Development and validation of a Multidimensional Sense of Humor Scale. *Journal of Clinical Psychology*, 49, 13-23.

Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost a stáří*. Praha: Portál.

Vaughn, M. J., & Baier, M. E. M. (1999). Reliability and Validity of The Relational Assessment Scale. *The American Journal of Family Therapy*, 27, 137-147.

Veatch, T. (1998). A Theory of Humor. *Humor: International Journal of Humor Research*, 11(2), 161-216.

Výrost, J. (2008a). Osobní vztahy. In J. Výrost & I. Slaměník, *Sociální psychologie*. Grada: Praha.

Výrost, J. (2008b). Postoje, jejich utváření a změna. In J. Výrost & I. Slaměník, *Sociální psychologie*. Grada: Praha.

Wegener, D. T., Petty, R. E., & Smith, S. M. (1995) Positive mood can increase or decrease message scrutiny: The hedonic contingency view of mood and message processing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(1), 5-15.

Weingerger, M. G., & Gulash, C. S. (1991). The use and impact of humor in radio advertising. *Journal of Advertising Research*, 30(6), 44-52.

Weingerger, M. G., & Gulash, C. S. (1992). The impact of humor in advertising: A review. *Journal of Advertising*, 21(4), 35-59.

Weinstein, N., Hodgins, H. S., & Ostvick-White, E. (2011). Humor as aggression: Effects of motivation on hostility expressed in humor appreciation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(6), 1043-1055.

Zillmann, D., & Stocking, H. S. (1976). Putdown humor. *Journal of Communication*, 26, 143-163.

Ziv, A. (1976). Facilitating effects of humor on creativity. *Journal of Educational Psychology*, 68(3), 318-322.

Ziv, A., & Gadish, O. (1989) Humor and marital satisfaction. *Journal of Social Psychology*, 129, 759-768.

3 Witz-Dimensionen humor test. (n.d.). Staženo dne 25.3.2011 z http://www.hnu.edu/ishs/ISHS%20Test%20Bank/TestCat_3WD.htm.